

NYA
HANDLINGAR

RÖRANDE

SKANDINAVIENS
HISTORIA.

TJUGONDENIONDE DELEN

STOCKHOLM.

Hörbergiska Bocktryckeriet, 1858.

På eget förlag.

INNEHALL.

II. Handlingar angående tvisten om Finnmarken vid Vesterhafvet, i slutet af 16:de och början af 17:de århundradet, samt beträffande Lappmarkens inre tillstånd under samma tid.

1.	Konung Erik XIV:s bref till konung Fredrik II i Danmark, huruledes de Lappar i Lule Lappmark, synnerligen vid Titis fjärd, blifvit af danska fogdar förmådda att vägra sin vanliga skatt till svenska kronan. Upsala den 19 Febr. 1563	sid. 98.
2.	Fogdeskrifvaren i Norrbotten Jakob Perssons berättelse om Lappmarken och Trinäs. 1581	100.
3.	Lappfogden Hans Larssons undersökning om svenska och norska gränsen vid Lule Lappmark	104.
4.	Besked om rågången mellan Sverige och Ryssland i Lappmarken. 1590	107.

VII

5. Lappfogden Olof Burmans underrättelser om lappska halfön samt om gränsetvisterna 1590 113.
6. Pastoreernas i Pite, Torne och Kemi intyg, att alla Lappar bo på Sveriges "gränser," jemte uppgifter om de särskilda Lappbyarnes eller Lappslägternas olika skattskyldighet till Sverige, Danmark eller Ryssland. Torne socken den 19 Apr. 1593 117.
7. Kyrkoherden i Pite Andreas Nicolai bref till hertig Carl om det intrång Danskarne vid lagskipningen gjorde ibland Fjäll-Lapparne, och om samtliga Lapparnes forna skattskyldighet till de svenska Birkarlarne. Pite den 8 Maj 1593 119.
8. Konung Christian IV:s i Danmark bref till konung Sigismund, rörande tvistigheterna i Finnmarken. Köpenhamn den 13. Juli 1594 121.
9. Intyg att Sjö-Finnarne kring "Tijetz-Fjerdén i Gustaf I:s tid gifvit skatt till Sverige. Pite den 6 Jan. 1595 128.
10. Gerhard Jostings berättelse, dat. Waranger den 14 Febr. 1595 129.
11. Hert. Carls fullmagt för G. Josting att undersöka gränserna mellan Sverige och Ryssland. Söderköping den 9 Nov. 1595 142.
12. Intyg afgifvet till den svenska gränsekommissionen, med afseende å Sveriges anspråk på Trinnäs; dat. Råsinjärvi den 24 Mars 1596 144.
13. Berättelse af Lappfogdar och Birkarlar i Torne socken om gränsen i Finnmarken; dat. Torne den 11 Maj 1596 149.
14. Berättelse om Lule och Torne Lappmarker och de dithörande Lappbyarnes olika skattskyldighet till Sverige, Norge eller Ryssland. (1597) 156.
15. Tänkeseedel, hvad hertig Carl befallt M. Ambiörn och Arendt Justing att de uti Lappmarken beställa skola; Stockholm den 21 Dec. 1599 161.

VIII

16. Hertig Carls fullmägt för Mäster Daniel och Isaak Behm att draga till Lappmarken och upptaga skatten af Lapparne; den 2 Dec. 1603	170.
17. Tänkeseedel för Mäster Daniel och Isaak Behm, hvad de skola i Lappmarken beställa. Kalmar den 3 Dec. 1603	173.
18. Konung Carl IX:s bref till Lappfogden Anders Eriksson, med befallning att tillsätta länsmän i Finnmarken vid hafskusten från Titis- till Varangerfjorden, och att upptaga skatt äfven af de Norrmän som vid några fjordar nedsatt sig i de derifrån fördrifna Lapparnes ställe Nyköping den 16 Juni 1604	178.
19. Den sammes svar på Lapparnes i Torne Lappmark skrifvelse om uppbyggandet af en kyrka på Tenetäkis backe, om marknadstiderna och andra handelsförhållanden. Stockholm den 13 Okt. 1604	181.
20. K. M:ts instruktion för Berendt von Kolen och Rasmus Nilsson i afseende på utgörandet och uppbärandet af Lapparnes skatt. Stockholm Nov. 1605	184.
21. Daniel Tordsson Hjorts berättelse; dat. Hornötorp den 28 Apr. 1606	189.
22. K. M:ts instruktion för Isaak Behm och Gabriel Thomasson, hvad de i Kemi Lappmark skola beställa. Stockholm den 6 Okt. 1606	207.
23. K. M:ts instruktion för desamme i afseende på gränsläggning i Lappmarken mellan Sverige och Ryssland. Stockholm den 6 Okt. 1606	213.
24. K. M:ts instruktion för Karl Kröplin, Baltzar Beck, Jöran Hansson och Anders Eriksson, hvad de i Lappmarken skola beställa. Stockholm den 20 Okt. 1606	217.
25. K. M:ts fullmägt för Isaak Behm och Jakob Simonsson att utföra den anbefalda gränsläggningen utefter Patsjoki eller Pasvig elf - och uppbära skatt i Varanger och på Vadsön till lika belopp som Danskarne. Stockholm den 22 Apr. 1607	228.

IX

26. Kongl. kommissariernas till Lappmarken underd. berättelse; dat. Stockholm i Juli 1607 230.
27. K. M:ts instruktion för ståthållaren öfver Westersjöfinnarne -och hela Lappmarken Baltzar Bäck, hvad han dersammastädes hade att uträtta och beställa. Dat. Wäsby gård den 8 Sept. 1607 258.
28. K. M:ts fullmagt för Erik Johansson och Reinhold Johansson att hafva befallningen öfver Westersjöfjordarne. Dat. Wäsby den 10 Sept. 1607 261.
29. K. M:ts fullmagt för Erik Johansson att sätta gränsekielnaden; Wäsby den 44 Sept. 1607 265.
30. Tänkесedel, hvad K. M:t befallt fogden öfver Ume, Pite och Ångermanne Lappmarker, Peder Eriksson, att uträtta och beställa; Wäsby den 14 Sept. 1607 266.
34. K. M:ts försäkringsbref för dem som ville nedsätta sig vid Alten elf i Lappland; Sätra gård den 10 Nov. 1607 267.
32. K. M:ts fullmagt för Reinhold Johansson att vara Lappfogde öfver Titisfjorden in till Wanger; Wadstena den 19 Mars 1609 268.
33. K. M:ts instruktion för Mäster Daniel, Tide-man Skrou, Stellan Mörner, Peder Hansson och Arndt Josting, hvad de hade att på sin förelagda resa i Lappmarken uträtta; Stockholm den 4 Juli 1610 270.

Handlingar angående tvisten om Finnmarken vid Vesterhafvet, i slutet af 16:de och början af 17:de århundradet, samt beträffande Lappmarkerns inre tillstånd under samma tid.*

1.

Konung Erik XIV:s bref till konung Fredrik II i Danmark, huruledes de Lappar i Lule Lappmark, synnerligen vid Titis fjärd, blifvit af danska fogdar förmådda att vägra sin vanliga skatt till svenska kronan. Upsala den 19 Febr. 1563.

(Efter en originalduplett i Riksarkivet.)

Wår wänligh kärligh helszenn, medt hwad mere kärtt och gått, som vdi wår förmögenheett är, Eders Kärligheett altijdh tillförende, medh

-----

*) Se *Handlingar rörande Skandinaviens Historia*, 29 delen; *Handlingar till upplysning af Finlands Häfder*, 10: 16, 20; Tidskriften *Suomi* 1841; samt *Om Nöteborgska freden och Sveriges gräns mot Ryssland från år 1323 till början af 17:de århundradet*, afhandling af B. E. Hildebrand, tryckt i Witterhets-, Historie och Antiqvitets Akaemiens Handlingar, del. 20.

Gudh thenn Alzmechtigeste etc. Stormechtige Högbornne Furste käre Frände, Wij kunne Eders K:tz Wänligenn ick förrholle, att vår Fougde vdi Lule Lappemarck i Westrebotnenn haffuer wnderdänigesth medh sijnn schriffuelsse latedh Oss förstå, att een stoor part vtaff the the lapper vdhi för:ne Lule lappemarck, synnerligenn the ther besittiendes äre wjdh Tijtis fiärdh, emillenn Waranger och Tornee, och nw i månne samfällige år haffue leeget vnder Sverigis Chronen, medh theres åhrlighe Schatt, äre vtaff några Eders K:ttz Fougder och tiennere wårdne Oss affspännighe, szå att the för thet nästh förleedne år ingenn schatt haffue weledh Oss vtgöre, effter som tilförenne skee plägedhe, etc. Szå effter thet för:te Lapper äre våre Vnndersåter och aff ålder waritt haffue, bruke sammeledes och besittie, våre och Cronones äger, bådhe till watn och lanndh, Therefore begäre wij kärlichenn, Eders K:tt wille lathe Eders K:ttz Fougder och tiennere här om alffwarligenn tilbiudhe, att the haffue sådannt fördragh, Såsom wij vdi lijke måtthe ick wele göre, heller wethe Oss haffue giortt Eders K:tt någett hinder eller förfånng på thet Eders K:tt medh rätte tilkommer. Vdi huadtt måtte wij kunne bewijsse Ederss K:tt vår naboerlighe och , kärlighe tilbenägenheett, göre wij thet altijdh gärne, Och

befale Eders K:tt här medh Gudh Alzmechtigeste etc. Datum vdi vår köpstadh Vpsale thenn 19. Februarij Anno etc. 1563.

Erich thenn Fiortende, medt Gudz nåde,
Swerigis, Götis och Wendis
etc. Konung.

2.

Någen berättelse om Lappemarcken och Trinnäs; Schriffuen aff Jacob Persson som tilförende wahr Fougte Schriffue udi Norrbotn, 1581.

(Efter en afskrift i Riksarkivet.)

Norden om Trinnäs, och in opå Trinnäs tager Konungen i Dannemark skatt uthaf huar Lap som opå för:ne Trinnes boendis ähro, Gråverck 2 st., och opå samme Land Trinnes ähr 400 Lapper, uthi förtijden hafuer the Svenske oc tagit skatten alt ifrå Ennerby och in å samme för:de Trinnes, Gråwerk 2 st: af huar Lap. Men store försten af Rusland hafuer uthaf ålder tagit rätte hufuudt schatten på Trinnes: Och sedan alt öster om Trinnes lengz uth medh Carellstranden och huite haffuet, Thette för:de Trinnäs är en udd,

som sträcked; sigh 36 mill uthi huite hafuet, ther thet och begynnes, Ther opå ähr mehta höge fiell medh mykin willdiur, Ther skill rätte grensen åth emillan Suerige, Norige, och Rysland för ty ther hafuer warit rätte Gräntzen uthaff ålder thenne Tree konunge Rijken emillan, Thette för:de stycke Land ifrån Enner och in till Trinnes ähr på lengden 117 mijll, Men sedan S. Konung Göstaf kendis widh Kinne [Kemi] Lappmark, hafue för:de Kinne Börkele icke bekentt, att thet war nogon lenger Gräntz ähnn till för:de Ennerby, ther som the nu lychte taghe skattenn, Och hafuer nu så stådt uthi 37 åhr, thet the Suenske ingen skatt upptagit, hafuer mere änn uthi Kittele, Sombro, Kolleierffui, Sodenkylä, Maensälcke, Kåttkaierfui, Peldoierfui, Ennerby, Och alle the byar som äre emellan Enner och Trinnes, hafue the inthet welet bekenne, all then stund the finge icke behålle sammet Lappemark under sigh och sielfue samme skatt upkräfuie sigh godo, Emillan Trinnäs och Kåxholm ähr 134 mijll, ther pläger Rysse Köpmän före medh Båått emellan lengz uth medh Carellstranden, och före theres Köpenskap (ithet östen om samme för:de Trinnes ähr mehta stortt fiske medh bärgerfisk, Raff, Räcklingh och långor, Så att Stortörsten får ther mehta storen Toll uthaff then fisk, om ther

tages, Uthi thet förlidne år 1580 war uthur Rysland 7426 båther och 4 män opå huar bått) Och the göre Uthi Toll huar fierde fisk, Ther kommer och mechte mykit folck Uthaf Norie, Uthaf Hålland, uthaf Skotland och Uthaf Engeland medh många Skip som ther och ligger i fiske (the gifue Uthi Toll huar fempte fisk): Ifrå samme för:de Trinnes rätt östher uth 37 mijll, ähr en köpstadh benempnd Kandelachte, Ther Uthi ähr 246 gårdar, uthi samme stadh ähr ett Clöster byggt aff Trä, ther hafue the Saltuerkning, 296 saltpannor, somlige Pannor wärke dag och natt Saltt 8 t:or, somlige Saltpannor är så store att the wärke dag och natt Saltt 12 t:or, ther hafue the Engelske sinn handell, ifrå samme stadh Kandelachte rätt öster nor uth i huite hafuet 12 mijll ligger enn Öö benempnd Pittesaj, ther på ähr ett Clöster benempnd Siluester, Uthi samme för:de Clöster ähr 532 muncher, och the hafue 2416 drenger som ther fiskie, ther är på samme Öö mechte stortt Laxfiskie, Så att Hållender och Engelske köpe ther mykin Lax, Och storeförsten hafuer lätit göre ther en mechta stark Träskantz, Så att theris ägodelar hafuer Storförsten latit opskrifue och them besegle, Åhr 1578 war funnen på thenn tij dh 61 Tusend Rubell, 3 daler på huar Rubell, ifrå för:de Kandelachte och till en Stadh be

nempnd Malmös som ligger och wid Carellstranden ähr 12 mijll emillan, Ähr Uthi samme stadh Malmös 226 gårdar, Ähr Uthi huar gårdh Saltuerkningh, 2 saltppannor, ther hafue the uth Nederland och the Engelske och mehta storan handell: [The hafue uth Nederland Ähr 1580 förtt store gutne Klockor 6 st.; then minste Klockan ähr om 20 skip. Storförsten hafuer them köpt och will hafue them till Moskouen] Ifrå samme för:de Malmös rätt östher uth i huite hafuet 27 Mijll ligger enn öö benempnd Helgöön, ther opå är enn stor Stadh benempnd, Kårpenpäll medh 937 gårdar och saltwårkningh uthi i huar gårdh, ther hafue the aff Engeland en mehta storan handell: Ähr och enn Köpstad uth med Carellstranden som hetter Kolensuo 36 mijler; ifrå Enner, Uthi samme Stadh hafuer Storförsten latit göre ett stortt Trähuus medh många wåningar och ther umkringh enn starken. Tråskantz, Ther hafuer hann Twå sine Köpmån medh mehta mykin wildwarur: Och opå S. Peders dagh om sommaren står ther enn marknad, och the uthi Engeland hafue ther theres handell medh Store försten.

3.

Lappfogden Hans Larssons undersökning om svenska och norska gränsen vid Lule Lappmark.

(Efter originalet i Riksarkivet.)

Bekänner iagh migh Hans Larsson Lappfogde uthi Lula Lappemerck, att iagh haffuer effter min Nådighes Herres och Furstes Hertigh Carls befallningh förrest Lula Lappemerck igenom till att ransaka och efterfråga hwilket Rå och rörer ther skola vara emillan Swerighe och Nörrighe: Såsom och förrest öffuer fielryggen till Vesterhaffuet till Nöriske gränsen, och ther efterfrågha thet samma, och haffuer här på bekommit thetta efterföljande beskeedt.

Först. Sönnerst i Lula Lappemerck näst Pitha lappemercks råå ligger ett råå som heeter Nichilfiell; iffrå huilket vatnet löper så väll till österhaffuet; som thet vestra, iffrå samma råmercke in till vesterhaffuet äre 5 milor. Thetta vittnar en lapp benemd Lars Påvelsson uthi Torpenjärff i Lula Lappemerck; och säger sine föräldrar och sigh inthet haffua loff aff ålder, längre vester bruka sina våner än till föreskriffne Nichilfiell.

Till thet andra, råmerket nör iffrå thetta emillan Suerige och Nörrighe heter Ijsfiell, ty ijs ligger ther bådhe sommar och vinter, och ther

löper vatnet till österhaffuet. och vesterhaffuet. Vester om thetta fiellet är en å fierdh, som hetter Toorfierdh 1 1/2 miill ther iffrå; Thetta vettnar Olof Amundsson, Idde Eskillsson och Pavel Nilsson i Törpenjerffby.

Thet tridie råmerket är Passehuffvudh, ligger öster nör iffrå Ijsfiellet, iffrå samma Passehuffvuedh i vester ligger Titishorn, och Titisfierdh 5 milor iffrå thetta Passehuffvudh kommer Lula Eelff löpandes. Thetta vitna these effterskriffne Anders Persson, Jon Persson, Jon Ericksson Pavel Persson, Nils Persson i Torpenijerffiby boendes.

Thet fierde Råå är Noachfiell öster nor iffrå Passehuffvudh, ther vatnet och löper bådhe till öster-haffuet och vestra. Thetta vetna these lappar i Sirkislock i Lula lappemerck, Schare Finnesson, Anders Pavelsson, Alet Nilsson, Anders Dagesson.

Thernäst i nöör ligger ett rååmerke; som hetter Getehuffvud, ther vatnet och löper bådhe till österhaffuet och vestra haffuet. Thetta vettna thessa effterskriffna lappar Nils Dagesson och Anders Finnesson.

Thet siette Råmerkie är Ijshuffvud liggiandes öster nör iffrå Getehuffvudh; och ther hoss ligger ett träsk; som hetter Ijaträsket, Ther och vatnet och löper till vester och österhaffuet, iffrå sam-

ma rådmärcke i vester ligger en fierdh som heter Anomfierdh en mill ther iffrå, och thetta är thett aldra nordaste råmerkie ther Lula lappemerk sikh endar och Tornöö lappemerk vidertagher, och ther iffrå är icke mera än 2 Milor till Ofoten. Thetta vitna these effterskriflna Lars Thomesson, Nils Thomesson,, Lars Larsson, Jon Clemetzson. All thessa råå, kallas, fiellryggen. Till störe vittnesbördh under lapparnas egne bomerkie, samt med mitt eget Signet.

(Här följa 19 ritade bomärken, och derefter Hans Larssons sigill, äfven innehållande ett bomärke.)

På samma, tidh och reesa frågadhe iagh Siöfinnarne i vesterhaffuet, huad the ville vetna om the råå som skulle vara emillan Suerige och Nö-rige, så haffua, the suarat att theras åghor skulle reckia in till förskriffne råå, som lapparna uthvist haffue, huilke råå löpa iffrå Finnarne i öster somhlighe städes 5 milor, somlighe 2 milor, en mila, och somlighe städes såsom Passehuffvud och Titisfierden icke mera än 1/2 mila in till fiellryggen.

Ytermera frågade iagh Finnarne, om, the någhen tidh haffua giordt skatt hit till Suerige, Suarade the att thet skedde i Konungh Göstaffs tids. Therföre att the som skatten kraffde, hadhe bådhe

Konuugh Göstaffs och Konungh Fridricks breff i Danmark ther uppå, att the så giöra skulle, Sadhe dhe och yterligare sigh än nu så giöra villa om the finge tilståndh ther till aff Konunghen i Danmark, men elies icke.

Till thet ytersta fråghade iagh om the hade någhon tidh hördt, att Titishorn och Skarberget skulle wara rää emillan Suerige och Nörige, thett svarade the alla nej till. Thetta vetna thesse effterskriffna Siöfinnar med theras bomerker, gamble Jon Larsson i Kiorenän; Suen Persson i Timbervijck, Ture Östensson. Laaslot, Lars Olofsson i Klippan, Erick Ericksson i Timbervijck, Påvel Nilsson i Kiöronäs.:

(Här följa sex ritade bomärken.)

4.

Beskedh om Rågången som haffuer, waritt emellan Sverige och Rysslandh udi Lapmarken. 1590.

(Efter originalet i Riksarkivet.)

Wåår troplictige underdånige tienest, lydne och hörsamhett, med lifff och godz, idher Stormectige Nåde samptligh idhes nådes högborne liffs arffuinga skal altijd redeboget vara så sandt oss

gud hielpe etc: Aldre Nådigeste herre och konungh, Wij bekomme I.N.H. breff, utij huilket oss vardt befalet, at wij skulle ransaka om gamle Råa emillan Rytzland och Suerie, Så och om Rytzerners handlingweegh in i Suerie och teres handlingh, Teslikes ath wij skulle sökia utij alla kiörkior i Österbotten epter Rå breff, och them senda I:K:M. tilhånde. Huad the Rå anlan- ger, haffue wij funnit wtij en lagh boock wara inschriffne, huilke wore synte och förnyiade anno 50 wid patz och är teres nampn, sunnen aff haff- uet til åna Suster sedan i Mosan och mit i mo- sanom ligger it bergh, tedan i åna Zaij, tedan i Soolsteen, tedan i Rödehell, tädan i Lambetresk, tedan i Mosanom Pette, tedan i Kangasierff, tedan i Äijajerffue, tädan i Torsajerff, tädan i Serke- lax, tädan i Samusela, tedan i Sijkij, tedan i Ka- rialankoskij, tädan i Kolumjkoskij, sedan i Pä- tiokij. Ther epter wnderuiste oss en gammal blinder man wtij Kimi S. i Österbotnen benemd Nils Hindersonn i Pacula at anno 51 bleff han wtnemder sielff fyretiende aff Tornå, Kimi, Iiå, Ulå, Liminga och Salo Sockner, och ingen aff tem war nu i liffue utan han alene, Och tå, beginte vid, thet Rå nampnet Pettiocke, ther te lyctet som hade gådth året tilförenne, sedan til Maselckien- poluj, tedan til Somensua, ther igenom haffue

Rytzerne farit neder gönom några tresk och älfuer som haffua legat neder in utij Ulåtresk och sedan neder genom Ulå älf till Ulå hampn som ligger i Österbotnen; aff Somensua till Kijpesenladua, tädan till Wokiladua, tedan till Saruitaipala, tedan till Jiouara, tedan till Kaiffuasalmj, tedan till Valmikuru, tedan till Salungasu, tedan till Pälecti, tedan till Lundasuara; tedan till Solenselckij, tedan till Paeskoskij, tedan till Turianiemj, huilkit vore Finner kalla Pöheniemj och the Norske Trindenes. Och bekende förbe:de gamle blinde man, ath thet var 1 Rytzelap som thesse Råsynemen ledzagade, och synte them forotre kloffne och stenar insatte, item store stener upreste; sommestedes store steenröser tillhopa. kastat aff huilkit te förmerchte, ath thet var gamle Råår, men icke vore the alt nor i haffuet ty teres kost bleff förlidin och förefallen kommr, men then Rysselappen underuiste them ath sådana merchi skulle finnas in till Turianiemj som sagdt är, men bliffuer thet befunnit när Rå bliffue synte; så bliffuer Colasw, thet och Malma kallas, som ligger 12 miler hijt söder ifrå haffuet och elffuen löper ther om när i haffuet epter huilken store skip kunne komma, såsom wore Finner i förliden winter såge, ther ut nor i haffuet liggia steder på öier, som äre Wartzuk och Soloch, men huru långdt the liggia ut i haffuet

kunne, the icke wist säia, ei heller om några holmer liggia hijt, Ty the Berkarle breff togh Jöns Håkanszon, fordom fogde i Westerbotn, bort ano 52, som til euentyrs ther om något lydde, huad han lefferede them in i I.K.M. kammar eller leett han them forkomma wet ingen seia, eller huru the Rå komma sunnan epter som äre millan Norie och Suerige och huru the komma til hopa ther nor, the breff finnes inthet, epter berkarlebreffuen äre borte, med minder en the finnes i Norie när lagmannen på Steegh utij landzens laghboock, såsom någre wilie säia, endock the icke wilia gerna låte henne i liuset, äre och några vore Finner som wilia seia ath en Rå skal gå lenger veester uppå, ifrå thet Råå Sulungasw til Reffuaswaar, tedan til Reffuasienska, tedan til Askavar, tedan till Askaienska, tedan til Reffuesjockij som löper i haffuet vid Pätzie klöster, och tå tueke the om Colasw skal liggia hit eller ej eller om Sueries grenset skal något hinna till haffuet eller icke, men the Rå tyckes liggia för långdt wester uppå epter Rå seias gå i når och söder, men thet bepröffues när Rå bliffue synte.

Huad Ryssernes handlinghs vegh tilkommer är schriffuit ther thet Rå förmäles, Someusua, och haffue Ryszerne kommit neder vid Ulå hampn och ther bleffuet stundom 10, stundom 20 osker,

i Iio S: halff parten minder, i Kimi såsom i Ula, men i Tornå Socken stundom 50, stundom 80 osker, eller epter som the haffue warit mykenheten til. Och haffue fördt hampa, lijn, val[ma]r, läreff; groft och grandt Dualk, kögil, Rytzke filter, huder, hansker, tagll, skrin glas, tuäll och sedan mykit annet mere, och pläge the S: Peders tijd koma hijt neder, och Olauj tijd hedan igen, en part komma temporo Micaelis och bliffua her in til Jul, Men the som pläga handle med Ryssen haffue warit borggar och borgare drenger ifrå Stocholm, Upsala, Strengenes och andre steder, teslikes herremens tienare, Berckarler, ländzkiöpmen och bönder, och haffue the utvendt Rydzenn til handa medelmottigh och rijnga Röde Reffuer, beffrer, otttrer, gråskins samfångh, haraskin, Renskin och annat sådant mere.

Men Rå breffue haffuer man söckt utij Kimj och inthet funnit, ej heller utij offre Kimi, ty hon är skyfflat och brendt såsom oc Iio, Ula och Liminga Kiörckior, och epter wij hade inthet en nu til fyllest ransakat om alle Rå. Och her Eric i Uma wille inthet göre oss her utij någodt bestånd utij thet honom har befalet så wel som oss, och vi icke hade thes tilfelle ath fara lenger in utij Österbotnen, loffuade then ärligh man Tomas Jörenson fogde utij Österbotnen ath han utij tings

resenne ville grannerliga epter samma breff frega och wete antingen giffua oss ther, upå suar eller före: them sielff I. K. M. epter såsom hans breff och löpte oss giffuit utuisa kan, thetta haffue wij på thet fliteligeste ransakat och wti al wnderdånigheett vetet tilkenna giffua I. K. M. sampt I. N. Husfru och Högborne Drottningh, Såsom och I. K. M. Högborne liffsarffuingar Gudh almectigh ewinnerliga befalandes. Datum Pita ipso die D. Laurentij Anno 1590.

I.K.M.

underdånige under-
såte och tienare

ANDREAS NICOLAI p. p. E.

ÖSTEN NILSON landzschriffuare.

5.

**Underrättelser om Lappska halfön samt om
gränsetvisterna ("Tilhope dragen aff Oloff
Burman Lapfogde Anno 1590"). *)**

(Efter en samtidig afskrift i Riksarkivet.)

Thenne Eftherschiffne Byer som här efther
äre antecknade liggie udt medh haffued på vår
side ther the norske Fougter samptt medh Rydzen
upbäre Skatten. Först

Ifrå Enarby till. Passuijck äre try dagzleder.
Ifrån Passuijck och till Pedesandh är een dagzleed.
Ifrå Pedesandh och till Clöstrett halff dagzleed.
(Thenne äre mächtige Lapbyer.) Ifrå Clöstrett til-
backa igen, Och up till Syndgilder tree dagz-
leder. Noruegen.

Ifrå Syndgilder och till Nättiar een dagzleed.
Ifrå Nättiar och till Ackill två dagzleeder. Ifrå
Ackill och till Jucklesoll eller Kandelax eenn
dazgleedh ofhuer ett storrit Tresk.

Ifrå Jucklesoll och till Malmös tua dagzleeder,
alts sammans wattn, att kiöre ifrå Malmös och
samma wägh tillbaka igen och till Kassalax then
och heetter . . . . . (Thenne stad heetter, och

-----

*) Alla de inom klammer slutna meningar äro tillägg
af samma hand i brädden af dokumentet.

Kolahus, ther bleffue nu i winter intagne till 40 personer aff the suenska, och är then stadh så stoor som Wpsala Stad, inthet beuäpnadt uthan medh Rithe staffrar om kringh etc. Warsock är och een mechtig stoor Stad icke långt ifrå then andra är funderet wppå thenne vår sijde, så stoor som Upsala, är bygd uthan före med store Malmar, thitt sigle mächtige bajjorer ifrå Kolmengard medh myckin handell thetta är vist.)

Ifrå Kannalax och till een by heetter Carelestrand heetter och Numbo Lapby. (Numbo är och en stoor Stadh vid haffued.) Ifrå Numbo och till Orss. Ifrå Orss och till Kimj, ther och uttrinner een Elff huilken rinner udj huita haffued, och längz vid stranden ther sammestädes äre mächtige stoore Lapbyer, allt in till Kiexholms Läen. Ifrå huithe haffuedt och till Kiexholm äre siw wirster. Och ifrå huithe haffuedt och till these för:de Karell byer, som äre längz vid stranden, the äre under Kiexholms Läen.

Och emillan these bönder och Kiexholm äre och bönder, the haffua åker och änggh och inge Renar, Och thet är ett godt feedt Land på alle Fetalije, synnerligen på then högra sijdon.

Up udi landett ligger een siöö tre wirster lång och ther aff rinner een älf, som Ryssanar kalla Neuott, och hoss then elffuen een holm, och

på then holman står ett slådt som Ryssnar kalla Eresock eller Kiexholm, thetta föreschreffna är vist. etc.

Een lithen underwijsningh på Ryssernes begärelse som the haffua hafft till the Norske Fougttar nu i förlidin Winter Anno 1590, Och huad the Ryssar och Lapper för Suar igen aff samma norske Fougdar becommidt haffue.

Till thet första, haffuer een stoor hoop medh Rydzar och Lapper begiffuitt sigh till een Norsk Fougte heeter Knutt Mårtenson, Konungens udj Dannemarchs, Och begärede aff honom i ödmuicht att han wille unne och eftherlåte them ett st:e Land som hörer Konungen i Dannemarch till, på thet the ther på boo och byggis kunde, och seden udj Fridh och roo bliffue. Mhen för:de Knutt Mårtensonn suarade them så igen och sade sigh thet ingelunda kung giöre eij heller eftherlåthe för then store Wenskap som giordt är emillen the Stormächtige Konungar Konungen i Sue-rige etc. och Konungen i Danmarchz Rijcker etc.

Eenn lithen berättelse och underwissniugh huru theris Städter bygde äre; Szå och the Norske Fougders begär udaff the Suenske. Schreffuin och tilhopa dragen all Oloff Burman, LappeFougte.

Vijdere haffuer then samma Norske Fougitten benempd Knutt Mårthensonn, samptt medh många andra udaff the Norske, beditt, att the Suenske wele flux, och hefftigt fördriffue och förhärije the Rysse Städerna som nu för een mandz ålder seden bygde och häffdede ära, udt medh thenne andre wår landzsjide, huilkett dock i förtijden aff wåre fougtter haffuer waritt förbuditt. På thet the Norske kunne thesförinnan få tilfälla insättie i samme staden fullt medh Norske bönder, efther ther är ett suåre feett och godt Landh medh många handa Seglazer, Synnerlig är ther thet bådsta fiskerij som udj heela werlden finnas kan. Ther offuan före ligger then bedsta Lapmarck som i heela Nordlanden finnas och till ware kann medh många honda dyra skin varor, som i the andra Lapmarcker icke finnas kunne. Tijtt kommer then Norske Fougitten och tager skatt medh then Rysse Lap Fougitten, Men then Suenske haffuer ther ingen skatt. These Lapper som under then tyrannen Ryssen liggie haffue offtta begäredt att the måtte kunnet bliffue aff medh honom, för Rydzens suåre och gruffuelige tyrannij som han på them bedriffuer, när han medh them någon saak funedt haffuer.

6.

Pastorernas i Pite, Torre och Kemi intyg att alla Lappar bo på Sveriges ”gränser,” jemte uppgifter om de särskilda Lappbyarnas eller Lappsläkternas, olika skattskyldighet till Sverige, Danmark eller Ryssland. Torne socknen den 19 April 1593.

(Efter originalet i Riksarkivet.)

Epter then stormectige Herre och Furste Hertig Carll haffuer begäret vete om the, lapper wtij Tornå, och Kimi lappemerker epter the til 3 Konunger skat göra, aff huilkom tere the land och watn haffue, ther aff the sina näring haffue kunna, och haffue wij eptersc:ne Andreas utij Pita, Eschillus utij Torrrå, Laurentius uti Kimi Socknar, Pastores, på thet fliteligaste epterfrågat när ärlige gode Gamle men, som är Nils Orauainen lappefogde, Jöns Karlsson, Lass Hansson, Josep Mansson och Nils Olsson Gamle Lappfogder, Hen(rik) Coure och Lasse Tazanen Lansman utij Kemj, samt andre godemen som ther aff wete, at epter then Råå som gingos utij högloffligh K. Gustaffs tidh ära alle Lappar boandes på Suerigis rikes Grenser och skatta forne Lapper, epter thenne wnderuisningh, til 3 Konunger, the som boo utij Enareby, i Kuotokieino, Lape-

Jerff, Auiouara, Tenotekijla, Wtziokij och te biar
 wid siöstranden ifrå Wardånger in til Malånger.
 Sedan göre the ther sunan före boo til Danmarck
 och Suerie, endoc te wtij Ofoten för 4 och i
 Tijtesfierden för 20 år wid pas ingen skatt giordt
 haffue, och thet för the Norske Fogders tilskyn-
 den. En by i fiellet, Råmåla wid nampn, gör til
 Danmarc och Suerige. Tesse biar göre til Sue-
 rige alene, som äre Tingauere, Sekeuara, Sun-
 dauara, Kittela oc PelteJerff. En göre tesse til
 Ryssen och Sueriges Crone, som äre Sådankyla,
 Sombia, ColeJeff, Maselki, KijethaJerff. En ära
 någre små biar som inhet göre til Suerige, utan
 til Ryszen och Danmarc, som äre Näuteme, Paas-
 iocki, Ackala, Suomila och någre flere huilkes
 nampn wij inthet wete At så i sanningh är
 ransakat under wore signeter. Datum Tornå S.
 then 19 Aprilis Anno 1593.

(L.S.)

(L.S.)

(L.S.)

Kyrkoherden i Pite Andreas Nicolai bref till hertig Carl om det intrång Danskarne vid lagskipningen gjorde ibland Fjäll-Lapparne, och om samtliga Lapparnes forna skattskyldighet till de svenska Birkarlarne. Pite den 8 Maj 1595.

(Efter originalet i Riksarkivet).

Högborne Furste och Herre H. Carl med Gudz Nåde Sueries Rikis. Arffurste Hertigh til Sudermannaland, Närijke och Wermlandh, min aldrenådigeste Furste och Herre, min underdåneligh tienest och weluiliegheett skal idher fursteligh nåde altid redebogen vare, Högborne Furste Aldrenådigeste herre.

Then lagbook som I.F.N. haffue begäret ath se, så och then witnesbyrd och besked, som then gamle mannen Nils Hansson i Pacula i Kimi S. på Österbotten, som igen igen leffuer af 42 beskedelige bönder som gingo Råå emillan Ryslandh och Suerie Anno 1551 wid pas, och beskedh huru Lapperne, som grensze sikh eller boo nermerst emott Ryssen, sin skatt göre, äre tilstedes med thenne min Son Anders Andersson. Giffue och the godemen Berkarlerne klageligen tilkenne, såsom och Lappefougden uti Tornå Lappemerker at then Norske Fougden haffuer nu för någre

år sedan begint att föra Lagen, sackfella och taga Saacörer utaff Lapperne som boo på fiellet, thet honom aldrigh tilförenne haffuer varit epterlatit eller medgiffuit, icke heller haffuer han hafft någon rett ther till, utan när the haffue sikh någott förseedt och handlatt emott lagen, så haffuer wor fougde honom straffat medh Sueries lagh och böter tagit aff honom och leffreret til Rijkensens herre och Konung epter the och boo innan Suerigis Rikes grensör. Men huad wrsaack som ther til är, at the så treda inuppå oss, willie Berckarlerne sielffue utij al underdånighet giffue tilkenne för idher F. N. när såsom the sielffue hijtt varda kommande. Och at Ryssen tager skatt aff the Lapper som nermerst boo in moott Rysslandh, är skedt strax ther etter Berckarlerne hade driffuit hedan ifrån botne endernar, Lapperne til fiellet och Rysser och hedninger til Rusland. När nu Ryssen så fördriffuin blef, förtrött honom mycket ath han nu inthet skulle råda offuer Lapperne, gjorde them förthenskuld skada altijd til ägor och liff intil thes the nödgades loffua och göre honom skatt på thet the motte niuta fredh och göre honom skatt en nu thenne dagh. Giorde och alle Lapper i förtiden Berckarlomen skatt in til thet år man schreff 1553. Sedan wederkendes w. Saligh och Höglloffligh Herre och K.

Konungh Gustaff vid samma Lapper wnder Sue-
ries Crone etc. I. F. N. samt I. F. N. Hög-
borne Furstinne och hustrw och I. F. N. hög-
borne liffzarffuinger, samptligen thet hela Furste-
lega huset utij then Euighe och alzmectige Gudz
nådighe beskydt och försuaar til långuaractigt
lijff, sundheett, welferdh, lyckesamt långlit
och roligit Regemente euinerliga befallandes. Da-
tum Pitå then 8 Maj Anno Christi 1593:

I.F.N.

undånighe och tro plichtige
tienare

ANDREAS

NICOLAI pitensis p – E.

8.

**Konung Christian IV:s i Danmark bref till kon-
ung Sigismund, rörande tvistigheterna i Finn-
marken. Köpenhamn den 13 Juli 1594.**

(Efter en afskrift i Riksarkivet.)

Wij CHRISTIANN then Fiärde etc. Stormech-
tige Högborne Furste, besönderligh guode wen och
Naboe, epter att wij någon tijdh seden förleden

hafue bekommit E:K:tz schrifuelse, förmälendes ibland annet, att någon E:K:tz Lappefougter schulle sigh emoth eders K:t underdånigast hafue beklaget, att en part Finderne, som ellers af arildtztijd schulle hafue gifuit schatt didh till Suerigis Crone, skulle nw förmenis aff vår embetzmän eller theres Fogitter, samme skatt att uttgiffue till Suerigis Crone, och E: K:tt derföre Naboerligen och wenligen war begärendes, att thet igen motto blifue afskaffwit; Huar på wij oss och samme tidh emoth E:K:t Naboerligen och wenligenn hafue erklerit, att endogh wij någon gånge till fora udi åthskillige maade ther om hafue latid forfare, hafue wij doch, aldeles intet kunnedt förnimme någit sådant af våre befalningzmän eller theris Fogitter att ware skedh. Och effterty oss nu der om någon beskedh och Erkleringh från vårt Rijke Norige är tillhande kommen, huorudinnen menige mand udi Lappemarcken sigh sielf erclerer udaf huad årsage the äre ingen skatt skyllige att uttgiffue till Suerigis Crone, som och medh åthschillige dannemäns insegell ähr bebwet, uden och der hwoss indförer och giffue tillkenne huis beskylding och beswärlingh the mene att hafue till någle E: K:tz Lappefougter och theres medhfolgare, efter sona. E: K:t af hwoss fölgende förtegnelse: Naboerligen och wenligen wille

lade förfare, Bedendes E:K:t therföre Naboerligen och wenligen, att E:K:t samme förtegnelse grangifueligen wille lade förfare, och icke allene ansee våre befalningzmän och Fogitter udi Lapmarken theres klage och beswäringh emoth någle E: K:t Lappefogitter udi Lapmarcken, och Naboerligen och wenligen hoss för:de E:K:t Lappefougter lathe göree ten förordningh och befalning, att thet motto afskaffis, på thet våre undersåther Nordmän icke ther öfuer skulle plat och alldeles förderfues, Och på thet sidste, icke skulle kunde uthreede Finderne medh theris nödtorhtige underholdning till Söes, så the och therföre udi lengden icke skulle kunde åhrligen uttgifue theris Skatt till thennom the thend medh rätte plichtige äre. Ther som och E: K:t siunis ändnu rådleligt och för godt ahn, att ther ännu framdelis på begge sider skulle tillförordnis någle gode mænd af Adell, eller och andre förståndige Dannemänd, som om samme sagz leigligheet ydermere kunde förfhare, E: K:t will tå Naboerligen och wenligen emoth oss ercklere, huem E: K:t der till wille förordne, och på huad tijd the skulle möde ther tillstede, så wille wij och på vår sidhe tillförordne någle våre undersåther af Adell eller och andre Dannemänd, som och på samme tijdh skulle möde tillstäde, samme sagz lägligheet

thå ydermeere att förfare och på begge sider tage beskrifuen. Och wele wij på wår sijde aldeles intet lade fattis, som till all Naboerlig och gwodwenlig Correspondentz och enighet efter thend uprettende och Euiguarende fridz fördragh emellom begge desse loflige Konge Rijker Danmark och Suerigie är uprettit att ährhådde, kan wara tianligit och gaffnligit. Huis wij och eliest kunde bewijse E: K:t all gwod Naboerlig willie och wenskap, ther till wele wij stedze lade befinne oss willige och benägen. Och wele här medh hafue E: K:t till itt lyckeligit Regementte, longuarendes lijfzundheet och welmacht Gudh alzmechtig befalet. Giffuit på wårt Slott Köpenhafn then 13 Julij Anno 1594.

Hög:te wår Allernådigste utwalde herre Printz och Konungz tillförordnede Regeringz Råd

Jörgen Rosenkrantz. Steen Brahe.

Mandrup Parsberg.

Bilagor.

Een klar förtegnelse af huis beskedh som här är inkommen om Lapperne som berettis att schulle af K: M:tt af Danmarkis befallningzmän och Foug-

ter förmenis att gifue theris Skatt till Suerigies Crone.

Först berettis af menigh mand udi Lappe-marcken, atte fiorder Thijtes fiord och Röttangen icke någon tijdh hafue skattidh till Sweriges Rijke, uden aldeniste the Finder och Ofoden gåffue wndertijden schatt, Dogh seege the sigh att thet wäldeligen och modwilligen att ware thennom fråntagen uden theris wilge af the Lappefougdtter som Kon:M:tt af Swerigie tillhör.

För thet andit berettis, att Finderne ej bruke något af K:M:tz af Swerigies enthen Skouff eller marck, field eller fierre Söe eller wand, fuelle eller Diur, som Lapperne altid bruke till fieltz, uden alt thet the födis medh ähr the aldeniste af Gud och K:M:tt aff Danmarck nådigst medh försörgit.

Hwilken förnemde beskedh och Erckleringh så att ware wdi all sanning som ähr uttgifuin på Lilland Tingstad udi Ofoden, hafue för:ne Dan-nemänd medh theris Signeter undertryckt och bekräff tiget:

Axell Olsson Lentzman i Ofoden. Hans Nielson på Hoell. Tollef på Hough Lentzman. Christen Jönsson på Stoneland. Lauritz Lauritzson på Torenstad. Rasmus Schrifuer på Setter. Sifwer Stensson. i Wlwich. Lauritz Lauritzson på Helgeland. Axell Olsson Ländzman i Hammerör.

Oluf Bårdsson på Ranstadh. Peer Einersson i Ulzuigh. Christopher Olsson på Ballestad. Michill Olsson i Sommersälie. Edijs Ewensson i Töndör. Joen Erdijsson på Stoche. Christopher Erichzon på Lilland. Iwer Pedersson på Nigs. Engelbrecht Peersson i Oen. Christopher på Thielde. Michill Peersson på Fieldall. Sworche Engilbrechtsson i Lieraas. Edijs Michillsson på Stornäs. Och Peder Jönsson i Bergwigen.

Der emoth klages och berettis och så af K:M:tt udi Danmarckz Befalningesmäänd på Wardöehus och hans Fougder, att udi Wardöehws Lhän widh Siösidan, som ähr först udi Waranger och Altebottn, ther kommer een af H: M:ttz af Suerigies Lappefougder, wid Nampn Niels Orawain, och the folck han hafuer medh sigh, och ändå andre Suenske eller Qweenefolck, huar winter medh Kiöbenskap till för:de Siöfinder, som ähr medh små Spijker och Söm, Hamp, Brendwijn och något Smör, som ähr then störste part ther af skadeligh ware, och Smören kan huarken Nordmäänd eller Finder få till köpz af thenom, unden tagen the ville huar tage en Summa till af huartt slagz af Hamp, Spiger, Söm, Brendeuin, och thå betale thenom thet på thet allerdyreste och gifue

ther mere för änd thet är wärdt, och för förde ware fåår Swensken frå Finderne mesten ald thend fisk the hafue fiskett om Sommeren. Och Nordmänn uttreder för:de Söefinder medh meste-parten af aldt thend deell the hålde thennom af ganske åhret omkringh, som ähr medh Meell, Gryn, Brödh, Smör, Fiskerredskap, Kläde, Lerid, medh Penninge till theres Skatt, som the åhrligen utgifne till K: M:tt i Danmark, Swerigie och Grottfursten af Muskow och för then skyld att the Suenske såå faar fiskenn frå Söefinderne som föret staar, therföre blifue Nordmännen storligen bedragen och uttarmet af the Finder the hafue, udi så mådhe utred, och kunne, icke bekomme theris bettalning af thennom, undertiden halfparthen, undertiden lidet eller platt intet. Och ther som Nordmänderne icke wille uttredhe Siöfinderne medh fetalie och Penninge, thå kunde för:te Siöfinder huarken gifue K:M:tt udi Danmarck, Swerigie eller, Storfursten någon Skatt om åhret.

**Intyg att SjöFinnarne kring "TijtzFjerden" i
Gustaf I:s tid gifvit skatt till Sverige. Pite
den 6. Jan. 1595.**

(Efter originalet i Riksarkivet.)

Högborne Furstes och Herres Herr Carls, Swerigis Rijkes Arffurste hertig till Sudermanlandz, Neriche och Wermelandz underdånige tienere och uthschickede till Lappemarken, Gör iag Gert Justing her med witterligitt, att iag effter min N. F. och Herres befalning hafuer begeret af these effterschrefne gode Män att wette någon berettelse och underwisning om thenn lägenheet som kan ware uthi Lappemarkenn, synnerligen om then deell som the Dansche hafwe afhendt och sig tilwelt ifrå Sweriges Crone, är till att förnimme, såsom her effter föllier.

Bekennes Jag Her Anders Nicolaj Kyrkierherde udi Pitha, att 1555 och till Anno 1560 war Jag S. Höglöflig hos Gudh i åminnelse Konung Göstafz underdånige tienere och Capilan. Då hölt iag LappeFougstens nes(!) Rekenschap uthi TijetzFierden, som LappeFougten Jacob Hansonn opbar af SiöFinnerne udi för:de Fierdh, effter som Swen Pedersonn Lagman utöfwer Westerhothnen sampt Bergkarlarner udi Lula Lap-

pemarck, ther om är nogsampt kunnigt och witterligit. Att så uthi sanning är, hafwe wi thette med egne hender underschrifwitt och med våre Signeter förseglet. Datum uthi Pitha, denn 6 Januarij Anno 1595.

ANDREAS p .p. E.

SVEN PERSON

NICOLAJ

Wnderlagmandh.

(L. S.)

(L. S.)

10.

Gerhard Jostings berättelse, dat. Waranger den 14 Febr. 1595.

(

(Efter en afskrift i Riksarkivet.)

Desse äre the Puncter och Artickler som Swerigis Rijkis uthschickede Commisarius och Sendebudh Gerart Justingh hafwer förhandlet medh Konungl: M:ttz af Danmarks Fougter, Anders Simensson, Fougte uthöfwer Wålehuss och medh dess lehn, och Hans Trulssonn, nu warendes FielFougde, samt gemene Mann uthi Warånger tilstedes wore, Datum Warånger denn 14 Februarij Anno 1595.

Till thett förste, att effter Sveriges Rijkens undersåther, som boendes äre widh denn Norske Grendtze, hafwe sigh hårdeligen beklaget hos Hög:ste Hans Furstelige N:de Hertigh Carl etc., såsom och uthie like måtte för Sveriges Rijkis Rådth, om then uret och öfwerwoldh, som the Norske Fougder hafwe Giort och tilfoget the Lapper som innen Sveriges Grendtzer boendes äre, nembligen i thet, att the hafwe afhendt thenn deell undan Sveriges Crone, som uthaf ålder och urminnes heffd hafwe leget och lydt under Swerigie, effter som nogsampt beuises skall, medh the handlinger, Register och affschriffter som uthj Richsens Cantzeli förwaredede finnes.

Till thett andre. Hafwe the Norske Fougder fördrifwit een heell hoop Lapper uthaf theres rette ägendom, som the uthaf ålder hafwe varit wahne att bruke och besittie, och i then staden igen satt een hoop medh Baggar opå, deregenom Sveriges Rijkis Konnungh uthi monge förlidne år hafwer mist sin Konungl:e Schatt och rettigheet, Cronen uthi Swerie till stoor skade och ingen ringe afsaknet, den till the Norske skole vare förtenchte att wedergelle och igen betale Swerigis Rijkis Crone till ytterste penninge.

Till thett tridie. Hafwe the Norske uthj någre förlidne år opborit een hoop medh Sakören

af Sveriges Lapper, hvilke Sackören först hade thenn Swensche Lapfougden bort opbäre och icke the Norske. Desslikes hafwe the Norsche och uthi monge år dragit in uthöfwer Sveriges Crones Grendzer och sackfelt Lapperne, till hwilken sakfellingh the Norske skole sware, hwars befalningh the till sådant kunne hafwe.

Till thett fierde. Beswere sigh Lapperne, att the öfwer måtton förmyckit blifwe betungede och beswerede medh otilbörlige och olaglige Schiutzreser som the årligen göre moste, till theres försler och medhafwendes folk, såsom och medh Gestninger och andre flere sådanne opåålager, deregenom Lapperne mycket blifwe fattige och utharme.

Till thet fempte. Effter the Norske nu uthöfwer thet som af ålder varit hafwer, drage och fahre in uthöfwer Sveriges Grendzer, thre reeser starkere än tilförende hafwer sedwanligit varit, oahnsedt hwadh befalningh eller beskeedh the ther till kunne hafwe, eller uthaf hwem the inre åstadsende, att beswere Lapperne medh een deell och annen.

Till thet siette. Opbere the Norske Fougder Skenckier af Lapperne, icke allenast uthj gode slagne Dalen, uthan och iemwäll uthj Skinnvarer och Renshudar, deregenom och annet mere så

dant mister sin Konungl. Mitt all Schatt och rettigheet.

Till thett siwende. Drage the Norske in uthöfwer Fielmarkenn och schattleggie the unge Lapper som åhrligen opå Fielmarken kunne tilökes, huilken schatlegningh först then Swenske Fougde först bör göre och icke den Norsche.

Till thett ottende. Gifwer Josep Hindersson fordom Fougte uthöfwer Tornö Lapmark klage-ligen tilkenne, dett een af the Norske Fougder benempdt Josep Märthenssonn, fordom fielfougde, hafwer för trij år sedhenu slaget och trachteret een Lapp widh namn Peder Hindersson i Teneby, och sedhen han hade slaget honom så myckit hann hade welet, togh sedhen ifrå för:de Peder Hinderson een godh Reen, vägen tidh ther efter offt:de Josep kom een be:dt Hans Trulsson, nu warendes Fielfougde, taget af samme för:de Peder Hindersons tre slagne daler.

Till thet nijeude. Hafwer een Lapp, be:dt Ifwer Hinderson i offt:de de Teneby, belägret een khonne af sin skyldskap och för samme missgerningh, huilken han bedref, bötte han Josep Hindersons för otte är sedhenn fyre slagne daler. Annet året der effter bedref han på nytt igen hoor medh samme khonne. Då lett Nilss Oriwain straffe honom medh rijes och dertill medh böthe

fem slagne daler. Tridie året igen der effter togh thenn Norske Fougde Josep Mårthensson af samme Lapp tiugu slagne daler, och ener han alde-rede hade belägret samme khonne annen resen, lett offte:de Nilss Oriwain fördrifwe henne medh Fougde tienerne sin wägh. .

Till thett tiende. Belägrede offt:de Ifwer Hinderssons broder Peder Hindersons i Teneby een khonne som war honom skyldh, och skedde för trij år sedhenn, mosthe thå samme Peder böthe Nilss Oriwain fem slagne daler. Hösten ther effter togh offt:de Josep Mårthenson af honom, uthöfwer the fem daler sona han bötte Nilss, tije slagne daler och två väger fisk.

Till thett elleffte. Gifwer Nilss och Josep Hinderson klageligen tilkenne, att then Norske Fougde Josep Mårthensson hafwer för någre år sedhenn sackfelt een Lap, be:dt Zaria Clemetsson Lenzman uthi Teneby, tree slagne dalen för ett bref som offt:de Josep M. hade sendt till honom der med han wille varse the Svenske för Rydzen, och effter offt:de Zaria förlade brefwet moste han derföre böthe 3 daler, oahnsedt att allerede tilförende vart sakfett af Nilss Oriwain till tree slagne daler, efter som framdeles nogsampt be-uises skall.

Till thett tolfte. Hafwer offt:ne Josep M, för någre år sedhen sackfelt desse effter:ne Lapper nembligenn Lasse Rasmussoun uthj Usseiucke, Ifwer Pederson och Lasse Trulson, hwardere till een half slagens daler, för thet the icke hade att uthgifwe Mudder och Stöfler, som the årligen pläge uthgöre. Så efter the inge Mudder eller Stefler kunde åstad komme, tilbode the sigh att willie gifwe gode slagne daler, huilket the inthet wille, uthen sackfelte them som före:t står.

Till thett trettonde. Gifwe Lapperne uthi Usseiucke klageligen tilkenne, att the öfwemåtten myckit blifwe betungade och beswerede medh olaglige Schiutzferder, Gestninger och andre flere sådanne otilbörlige opålager, besynnerligenn medh thenn flytningh som the the Norsche årligen göre moste, såsom och the skenckier som the moste uthgifwe, nembligenn af hwar Lapp een half slagens daler, huilken Skenckefordringh een Norsk Fougde be:dt Ingelbrecht N. för 7 år sedhen alleförst af honom begyntes. Och effter Ingelbrecht, kom een be:dt Ifwer Hansson, huilken sedhen år effter år hafwer taget skenckier af Lapperne. Sammeledes hafwer och offtebemelte Ifwer Hansson alleförsth begyntt att fordre och tage åhrligen sakören af Lapperne, oahsedt hwadh rett eller beuiss han ther till haft hafwer.

Till thett fiorttonde. Gifwer een Lap be:dt Olof Mårthensson klageligenn tilkenne, är Lenzman uthi Usseiucke, thet Ifwer Hanssons för någre år sedhenn hafwer sackfelt honom till tiugu slagne daler, effter offt:de Ifwer Hanssonn hade förnummit af lössachtigt taall, thet offt:de Olof Mårthenssonn skulle kunne omgå medh spådom. Och någon tidh ther effter blef Olof fordret till Tingz stadhen och ther uthi gode mäns nerware förhördt. Så effter ingen medh godh skääll kunne honom thet beuise, gaf thå Nilss Oriwain sampt the andre gode man honom ther opå ett fribref. Någen tidh ther effter afhende så samme Ifwer Hånsen brefwet til Lappen och reef thet i styckenn, och sedhen deruthöfwer ändå sackfelte honom till the för:ne tiuga slagne daler. Uthi like måtte hafwer igen offte:ne Josep M. sackfelt samme Olof Mårthenssonn till tree slagne daler, mårder två gode, åkerehn een godh, för thet att Olof icke gaf honom tilkenne om een wargh som han hade köfft till Konungens behoff huilken wargh han wille hafwe, och Nilss Oriwain skulle inthet bekomme honom.

Till thett femtonde. Gifwe alle Lapper uthi offte:de Usseiucke klageligenn tilkenne, det Josep M. för fem åhr sedhen kom och wille opbere Schattera af them, som the årligen pläge uthgöre,

nembligen uthi gode slagne daler, hvilke daler offt:de Josep icke af them annamme ville, uthan hwar och een Lapp skulle ware förtencht att uthgifwe een god Mudd och ett paar gode Stefler. Och effter the inge Mudder eller Stofler kunne åstadkomme, sakfelte hann them til otte slagne daler, uthöfwer Usseiuchsby, Uthaf ålder hafwe the uthgifwit tregi ortz daler och eet paar gode Stefler, eller och uthi een godh slagenn daler.

Till thett sextonde. Hafwer Josep M. taget af een Lapp uthi Usseiucke widh nampn Matz Andersonn för fem år sedhenn sex wåger fisk. Desslikes och een slagenn daler för någre wåger fisk som han icke ville oplåthe Josep till köps, effter han sielf icke hade myckin fisk till att sellie bort. Annet året der effter igen afhende Josep af samme Lapp een wågh fisk, för thet att Josep icke bekom een Mudd af honom. Sammeledes moste ham och gifwe offte:de Josep uthi skenck een half wågh fisk, såsom och uthj like måtte sackfelte honom endå till een half slagen daler.

Till thett siuttonde. Hafwer denn Swenshe LappFougde Nilss Oriwain för tre år sedhenn skattlagdt een ungh Lapp bedt Påfwe Mårthenssonn i Teneby till een mark danske. Annet året igen der effter, som han af Nilss allerede war skattlagdt, sackfelte Josep honom till otte lodte Sölf-

wer, för thet han icke gaf honom tilkenne, att han war skatlaget af Nilss Oriwain.

Till thet adertonde. Effter the Svenske medh samt the Norske hafwe uthaf ålder opborit och taget skatt af Tijttis fiorden, huilcken Schatt the Norske hafwe opå någre förlidne år tilgörendes afhendt och förhollit Schatten, som Swerigis Crone hafwe bör. Der till medh hafwe the Norsche tuinget och truget Swerigis Lapper af theris rette ägendom, och i then staden igen satt Bagger, deruthaf kan myckin owillie och tuist sigh förorsakas, begge loflige Konunge Rikerne emellen, Swerigie, Dammark otte Norige.

Till thet nittonde. Så hafwe the Norske till att förnimme hwadh Swerigis Crones faste och rette ägendom är, och uthaf ålder waritt hafwer, huilkenn ägendom Swerigis Konungh uthi monge förlidne år misth hafwer. Såsom her effter föllier.

1. Tiittis fierdenn
2. Rotångers fierdh
3. Ofhothenn
4. Skefwe fierdh
5. Lille Hackewick
6. Loorwieckhs fierdh

7. Bessfierdenn
8. Ibbonäs.
9. Torrewickhs fierdh
10. Robackh
11. Horiangsboltz
12. Horiangsness.
13. In Foragzwägh, Desslikes the andre små fierder liggendes norden ifrån Tjittis fierdenn.
14. Gryttångers fierdenn
15. Lofångers fierdenn
16. Uthi Fureöehn, der hafwe Baggerne afhendt marken ifra Lapperne.
17. Uthi Hugwich äre två Lapper aftrengde och the andre blifwe gemolestert.
18. Uthi Trompeström,
19. Uthi Malanger äre och någre fördrifne och the andre blifve gemolestert.
20. Uthi Baltes fiordenn år ej mer boendes än een Lapp.
21. Uthi Trompes blifwe och Lapperne uthi like måtte gemolestert.
22. Uthi Saleröthe? äre Lapperne för någre år seden fördrifne.
23. Uthi Longesundt till Samitz äre Lapperne fördrifne.

24. Uthi Ulfzfiorden uthj Stornes by blifwe och gemolestert.
25. Uthi Mordes fierdh deraf äre Lapperne fördrifne.
26. Uthi Barse fiorden äre Lapperne afdrefne
27. Uthj Winniss?fiorden blifwe Lapperne afdrifne.
28. Desslikes uthj Axefiordenn, der äre, Lapperne afdrefne alt sedenn Anno 1591.

Uthi alles 28 Fioder.

20. Till thett tiugende. Schall allwarligen formanes the Norsche Fougder, som till Warånger tilstedes komme kunne, att the afstå medh then oret och öfwerwåldh som the her till Swerigis Lapper gjort och tilfoget hafwe, betenckien-des att ther af myckitt ondt emellen begge loflige hovunge Rikerne sigh förorsakes kann, hwadh brist som på thenne sidhe han finnes, skall blifwe meden uthinnen, och then tilbörligen effter lagen straffet som bruthit hafwer, der medh görennes thett rest och retvist och then oprettede Contracht, i Stetin gjort, likmätigt år.

21. Till thet förste och tingende. Hafwe the Norske Fougder Josep Mårthenssonn och Christer Skrapendufwell, fordom Fougde opå Wålehuss och medh dess lehn, för fyre år sedhen welet tage Tull af the Swenske Birgkarler som

årligen komme til Warånger och göre Lapperne tilföringh i allehande Partzeler, och effter the Svenske köpslage uthi Warånger, derfore begere the Tull, hvilken Tull the Swenske ingelunde wille uthgifwe, effter thet aldrig af ålder hafwer warit giort, lette så the Norske opholle the Swenske i otte dager och ther hos lette förbiude, att the icke till en Penningz werde sin mere köpslage skulle. Och i midler tidh köpte en Birgkarl be:dt Amudt Amudsson fem våger fisk af een Finne, och thå the thet fornemme, lette the Norsche Fougter strax fengzligh ahngripe samme Amudt och honom seden satt uthj Jernet, och ener han kom uthur Jernet, blef så sedhen igen uthi Bolt satt, kunde så inthet komme löss, förre än en be:dt Josep Hindersson moste gå i lyffte för honom, deruthöfwer ändå sackfeltes han, nembligen tilt tre Lpd Smör, ett pund Hampe, en wågh Brödh, desslikes och een godh Reen, hvilket Bergkarlernne alle thet wittne och betyge.

22. Till thet andre och tiugende. Hafwer een köpman benempdt Bertill Hindersson dragit in uthöfwer Swerigis Lapemark, nembligenn till these effter:ne Lapebyer, som år först till

1. 2. Roguala, der ifra, och till Sundeware.
3. Till Enara   äre liggendes opå Tornö
4. Till Awiaaware   Lappemarkh.

5. Kottekeine
6. Till Peldeiaur
7. Kittile   äre liggendes
8. Sodenkijell   opå Khim
9. Sombe   Lappemarkh.
10. Koleierf och seden der
ifrå och till Enere igen

Till hvilken resning Lapperne hafwe most schiudze honom till sex Rener, desslikes och spisning till 3 personer, der af the Lappebyer hafwe the Norsche aldrig af ålder taget något Schatt.

Till thett ytterste. Effter, thet man fornimer thet någre Finner, som hafwe warit boendes opå Fielmarken, drage åhr för åhr nidh till Siösidhen, att bruke theres handel och wandell, Så effter man icke fulkomligen kan wette, hwem ther till orsaken ware kann, hvilket borde vare; en Fiel-finne att blifue opå Fielmarken, och een Siöfinne neder widh Siösidhen, deregenom sådant och annet mere mister Konngen sin Schatt och rettighet. Hwarföre hafwer man nu i hast icke flere puncter eller Artickler kunnet förhandle, förre än frameldes kan ther om granneligen ransaket och förhört blifwe.

Alle desse fore:te Puncter och Artickler hafwer Jagh Gerart Justingh, sampt the gode Män

med migh hafwe warit forordnet, bekrefftiget och stadfest medh wåre Signeter och egne hån-der underschrifwit.

Datum Warånger denn 14 Februarij Anno ut supra.

11.

Fulmacht för Gerd Josting *), att beskriffue och afmåle Grendzerne emellan Rysland och Sverige. Af Suderkiöoping then 9 Novembris 1595.

(Efter Riksregistraturen.)

Wij KARL etc. Göre witterligt, att efther oss elskelig Gerdt Josting haffuer allerede en temlig forfaring bekommit om lägenheeterne på then Norreside både i Lappemarken och annerstädes emellant Sverige, Rysland och Norige. Derföre på thet man ännu vidare underwissning och sanferdig beskedh både om Grendzen och annor tilfelle och

-----

*) Enligt en förteckning i Riksarkivet öfver konung Johan III:s koncepter i utrikes ärender, s. 21, har en fullmagt för *Gerhardus Jostinck Svolanus* den 7 Juni 1586 blifvit utfärdad, att försälja koppar i främmande land. Han var, såsom namnet antyder, från Zwoll i Holland. Också äro hans anteckningar öfver Lappemarken, hvilka förvaras i Riksarkivet, skrifna på Holländska.

lägenheet på force ort haffue måtte: Szå haffue wij honom uthi befalning och fulmacht gifwit att han nu på thenne reese skall beflijte sig, att bekomme ther om rätte underwissning, och förthensschuld befale Fougter, Prester, Birkale[,] Lapper, och alle andre, som Swerigis Crone med hörsamheet förplichtede äre, och godh lägenheet på then sijdhen weete, att the gifwe för:te Gerdt Josting all then berättelse som them kan witterligit ware både om een deel och annen, och inthet haffue honom fördolt. Hwarföre han ock allene skall haffue till att bestelle så myket mappan tilkommer sådanne lägenheete uthi att forfatte. Förbiude förthensschuld alle; särdeles the, som för Konunng. Ma:tt til Swerige och Poland etc. wår elskelige käre Herbroders och wåre skuld wele och skole göre och låthe, att göre för:te Gerd Josting heruthinnen, någett hinder eller förfång, så framt thet skall skee som oss behagar. Datum Suderkiöping ut supra.

**Intyg afgifvet till den svenska gränsekommis-
sionen, med afseende å Sveriges anspråk på
Trinnas; dat. Rasinjärvi den 24 Mars 1596.**

(Efter originalet i Riksarkivet.)

Wij efterskrefne Anders Nicolaj Pastor i Pijtä Sochn udhi Westerbotnen, Jöns Karlsson fordom Lappefougte i S. Konungh Johanss tijdh och nw Länsman i Kalis Sochn, Oloff Burman Lappefougde i Pijtä Lappemarch, Morten Jacobsson fordom Lappefougde i Kimi Lappmarch udhi Saligh K. Erichz tijdh, Jöns Kouri och Oloff Anunsson skatskyllighe bönder udhi Torne Sochn, bekenne och göre wetterligitt medh dette wårt öpne breff att den tijdh wij hadhom waritt här wedh Råsin Jerffwi til mötes medh Ryssen, och dhe godhe Man och Conimissarier, Mauris Jörens-son, til Diwla, Hans Hansson till Månickala, Swen Person till Wessby och Gerdh Justingh, hadhe i 14 daghar waridt till taals och handell medh Ryds-zen om den Gräns och Rågångh som emellann Swe-rige och Rydzlandh legges och göres skulle. Udhi hwilkitt deres arbete dhe i all den tijdhen, medh Ryssen slät inthet kunne uthrätte eller öffwer-ens komme, för den orsaach skull att desse for:de godhe Män wåre begerendes att wilie wara rå-

dhandes att hafwa en deel af the Lappar under Kåla lig gendes äre sampt i ded lantedt som kallas Trinnäs sampt Oriafierdh som öfuer Fridzfördragett långt in i Rysslandh liggendes äre, hwarföre all deres handel medh Ryssen kunde alleneste til ingen Ende eller någett beslutt att komma, uthan Ryssen bleff dher aff många gångor fast wreedh och förbijstredt, och icke allenest ther emott tilbödth olijkelighe tilbodh att wilie haffwa Gensen så langt öfuer Fredz Contracten in i vårt landh, som wåre på hans sijdhe öfuer Fredz Contracten i theres landh tilbodhett hadhe, uthann Ryssen leett sigh och många gångor medh uthtryckeligh ordh höre och fornimme att der som icke anners blifue kunne så wille han medh wåll tagha Kexholm igen och sedhen som en fiende här efter som tilförende låthe sigh finne medh mordh och brandh ofuer oss Swenske i vårt landh hwar han oss finna kunne. Hwar udhaff Ryssen och wåre för:de godhe Män åfta skildes hårda owenner ifrå hwar andre. Så kalledhe dhen Erligh wålbyrdigh Man Mauritz Jörensson oss för:de till sammans och genom högh och alwarligh formaningh besporde sigh medh oss i många godhe Mäns närwarelse huruledhes saken sigh rätteligha hadhe och af alder waritt haffwer

om. för:de Lappar undher Kåla samt och om dedh landedh som kallas Trinnäs eller helghe Näs och om thett landh eller ortt i Landh och watn som kallas Oriewara och Oriafierdh, hwadh rättighet som oss kunne wara wetterligilt att wij Swenske ther kunne haffwe eller någhen tijdh haft hafue anthen vår eller våre föräldres tijdher, atth wij wille honom dedh rätteligh och sanferdeligh kungöre och wethe låthe. Till hwilken then ärlighe Mans alfwarlighe fråghan och begäran vil honom i månghe godhe mäns närwarelse swaradhe och kungjordhe så mykit som oss ther um wetterligitt är som wij för Gudh ahnsware wele, Efter som vil icke alleneste i vår tijdh af sielfue omstendigheterne förnummidt haffwe uthan och som wij af våre Fädher och förfädher man efter man ther om hörtt och sportt hafwom att sakes sigh om desse för:de Orther hafuer sigh i fortijdhen så tildragitt. Att den tijdh all Lapmarcken war under Birkarlernes håndh länge för än Konungh Göstaff låth henne widherkennes. Då war altijdh iblandh them, efter en gamal Sagn, så för ordh och taall, att the skulle hafwa en lijthen arfzrätt att taga Skatt medh Ryssen in på för:de Trinnes wedh Oriafierdh och af dhe Lappar under Kåla, N. tw gråskin af hwar båghe. Hwar udaf dhe sigh någre ganger rothadhe sigh tilsammans och

fördrijstede sigh att draghe ther in på för:de orther, thå finge dhe där altijdh hugt somblighe af Them blifue strax ihälslagne och somblighe grepne til fange och blef halshugne, så at the på then tijdh som nw sedhan i S. Konung Göstaffz tijdh och altijdh sedhan aller hafue länger medh semio eller enigheett fååt någon Skatt medh Ryssen, en i dhe Byar i Torne och Kimi Lapmarck, i Enar och Wårånger ther af tre Konungar hafwe tagitt Skatt medh hwar annen, N. af Swerige, Närighe och Rysslandh. Då besporde för:de Mauritz Jörenssoen sigh wijdhere medh oss huruledhes ded sigh då hafuer om en Gräns som är blefuen opskrifuen i Konungh Göstaffz tijdh, dhedh är 50 åhr sedhen, af någre män som i Torne Sochn boendes äre, hwilken grens som lydher ifrå Kajansalmi och til för:de Orjafierdh. Der til swaradhe Jagh Olof Anunsson så mykit som migh ther um wetterligitt är, att mijn FhaarFadher gamble Oloff Amunsson medh någre flere godhe män blefue af Konungh Göstaff på then tijdh befaledt at uthleethe Hwar rätte grensen mellan Sverige oste Rysslandh wara skulle. Dhå hadhe dhe skrifuit och uptechnedt these för:de Grenser, från Kajansalmi och til Orjafierdh, efter som de gärne hadhe seett ath så skulle skeett hafue, och therföre gáfhe Konungh Göstaff samma

grens så beskrefuen. Då badh Konungh Göstaf
 mijn FarFadher för:de Oloff Anunsson, som då
 war Birkar, at han till samma grens skulle up-
 bära skatten til Sverige medh Ryssen såsom i
 Kimi och Torne Lapmarch ske pläghar, ther til
 mijn FadherFadher swaradhe, han driijstedhe dedh
 icke uthan hielp allene göra. Då badh Konungh
 Göstaff honom tagha Fålck medh sigh och draghe
 dijtt och optagha skatten medh Ryssen thett han
 och så giorde. Då han kom dijtt fick han och
 hans Medhfölgher ther hugg och slaggh och ingen
 ahnnen skatt, hwarken dhå eller någon ahnnen
 tijdh sedhan. Att dette så i sanheet är, såsom
 och icke alleneste wij för:de uthan mången Man
 i Kimi och Torne Sochner här um wetterligitt är,
 Då wele wij wåre Signeter och skrifue wåre bo-
 merck undher dhette breff som Signeter icke
 haffwe. Datum uthi wårt Leger wedh RåsinJerf
 den 24 Martij Anno 1596.

(Sigill)

med bomärke

(Sigill)

med bom.

(Sigill)

med bom.

(Sigill)

med bom.

ANDREAS

OLOFF

OLUFF (2 ritade bomarken)

NICOLAJ

BURMAN

ANUNSON

Berättelse af Lappfogdar och Birkarlar i Torne socken om gränsen i Finnmarken; dat. Torne den 11 Maj 1596.

(Efter originalet i Riksarkivet.)

Wij effter:ne Israell Eskilssonn Ländzman i Tornnö Sochen, Lasse Henrichsson, Kong. M:ttz Lap Fougte öfwer Kim Lapmarchen, Josep Henrichsson fordom Lapfougte i Lapmarcken, Nils Olsson i Wassar fordom Lappefougde i Tårne Lappemarcken, Oloff Olsson i Ariessare, Hindrich Packan i Waikalla, Hindrich Kåre i Waikalla, Hans Orewan an i Waikalla, Jons Gundmunsson i Rama, Clemet Hindrichsson i Waikalla, och Oluff Anderssonn, alle Berckarler och Boendes Män j Tornnö Sochen, Bekenne och Göre witterligit, medh dette vårtt Bihue bref, alt wij blefue tillsammanskallade af Ehrlig och Welbördige Man Mauritz Jörenssohn *) till Diule, och wij uthi Ehrlige och Welbördige Män Sven Pedersson till Wäsby Gertt Jostingh, samt Högbornne Furstes och Herres Herttig Carls etc. Tienere nemblich Carl Raf, Joen Erichsson och Samuel Thols närwaro, och blefue af honom frågade och tilsporde hwadh oss år kunnugit och witterligitt om Lap-

-----

* Swahn.

marcken, huru långt som wij Swenske ther hafue tagit skatt och Rättigheet i den tidh som Lapperne wåre under Bierckarlens håndh och elliest seden uthi Salige Åminnelse Konungh Göstaff, Konungh Erich och Konungh Johans Regimentes tider, Så effter thet icke allenast någre af oss som är nemblige Jons Gundmunsson och Nils Olsson i Wassar som och då wore Bierckarlar och ungemän och ther om kundigen wore den tidh Lapmarcken war all under Bierckarlens håndh, uthan wij alle samptlig, som icke alleneste hafue sielfue ifrån wåre Barndoms tidh och in till nuu, hafue alle år haft wår wist och omgengelse i Lapmarcken, och ther icke alleneste i wår tidh om Legenheeter förnummit hafue, uthan hwadh och alle wij samptlige af Fäder, Fader-Faders Ordh hörtt och forstådt hafue, Då hafue wij aldrih hörtt eller förnummit, att wij Swenske hafue aldrih längre optagit någon skatt längre ehn till Eneraby och till Warånger, och af de Siöölapper som emellan Warånger och Malånger boendes äre, På hwilcke steder Lapperna hafue somlige stedes skattet till Tree Konungar Ricke Swerigie Nårgöö och Rydzlandh, och somblige stådes till Tuu Konunga Ricke Swerige och Rydzlandh, Då sporde for:de Mauritz Jörenssohn oss videre till, huru thet sigh hade om thet folck,

land och landzortter, som öster för Eneraby och Warånger liggendes äre, som ähr Orietunder, Oriefierdh sampt thet landh Trinnäs, sampt om Candelax, och om de Lapper under Koulle bondes äre, Effter för Ofuerheeten är ther om så berättat wordet, thet Wij Swenske skolle hafue der Rätt och Rättigheder till, och hafue der uthi förtiden tagit skatt medh Rydzen, så with som the af Nårgöö tagit skatt, Till hwilcke den gode Mans frågan wij icke annerlunde, hwarcken i vårt tidh eller i våre föräldres tider, therom icke annerlunde hörtt och sportt hafue, uthan så att i förtiden hafuer Rydzen recknatt sigh ware egandes in i Österbotthen till Hannekifwij steen, som ligger i stranden i Saltsiöön, och räckner sigh Rättigheeter i Karlöön och annerstädes ther om kringh; ther emoth recknade Bierckarler sigh wille warendes egandes och rådands i den Landzortten i Rydzlandh, som ähr widh Trinäs, aff hwilcke de sade sigh wille hafue tuu grå skin af hwar boget. Ehn gångh drogh sigh till att våre Swenske Bierckarler rottade sigh i våre föräldres tidh tilhope, langt för ehn Kong: Göstaf fick Lappmarcken eller Swerigis Ricket, och droge inn i Rydzlandh och wille medh macht uthtage skatten, Då samblade Rydzen sigh tilhope, och sloge många strax ihiell, och somblige tågo dhe til-

fångett, och somble unslåppe dem, medh stoor nödh, och komo till Eneraby, och meente sigh wara komne i gåt behåll, der komo Rydzen effter them om natten, och slågo der ihuell Adertton karllar aff wåre Bierckarller, Någre fåå af wåre unslåppo dem der medh stoor nödh. Då sporde Mauritz Jörensso oss triedie gången till, huru thet tilkommer, att wij icke skolle tage skatt medh Rydzen på för:de Steder, så with som dee Nordhsche tage skatt melli honom effter de Swenske skolle i förtiden hafue Macht att förbiude de Rydzske att byggie slott widh Kolensu, till hwilcke hans frågen wij icke annerlunde wette än så, att såsom wij Swenske tage någerstedes skatt medh Rydzen ther i Lappmarcken, der som de Nårske få ingen skatt, allt så tager och dee Nårdtske skatt medh Rydzen ther i Lapmarcken, der som wij Swenske intet kunne komma till. Män att wij Swenske skole någen tidh hafue macht til att forbinde Rydzen till att byggie der huss eller slott widh Kolensu, dhet hafue wij aldrih hörtt ware skeett i wåre eller wåre föräldres tider, Män att de Nårdtske hafue stådt der altidh emoth, och som man nu nyligen förnummitt hafuer, de stå der enw så der emoth, att de seija sigh wille medh Krigzmacht rifwa neder thet Rydzen ther bygdh hafuer. Män

dhet hafue wij hörtt att i förtiden skall skeet ware den tidh Rydzen wille reekna sigh egandes och rådandes hitt in i Österbottenen, till Hanne kifwij och annorstedes, ther emoth wore Swenske recknade sigh wille råde till Oriwara och till Trinäs, som förbemält ähr då hafue de Swenske stått emoth och wille icke låthe byggie Pissama Kloster, som är liggandes emellan Warånger till Oriwara. Men våre Swenske kunne ingen framgångh hafue dermedh, mehre ehn som dhe hade medh andre deris tilbudh, som dertill budit sigh wille råde på östre sidan om Warånger, till Oriwan och Trinsis, som forbet ähr. Då spordo Mauritz Jörenssohn ehn widere medh oss om wij icke scholle råde till Oriwierdh, huruledes det sigh då hafuer om den Grentzen, som blef giordt i Kong: Göstafs tidh, emillan Sverige och Rydzlandh, ifrån Kaijansalmj och tili Oriwierdh, som ligger östen för Warånger. Dertill swarade Jagh Jöns Gundmunssonn, som war medh Gamble Oluf Anundsson och andre flere gode Män här af Tornnö Bierckarler den tidh samme grändtz skrifwidt blef, hafwer sacken sigh så, såsom wij och alle somblig hörtt och forstått hafuer, att Kong: Göstaf badh Gamble Oluf Anundsson, att han skulle medh någre flere Bierckarler af Tornnö Sochen uttlette hwar som bädst och

legligist skulle ware att hafue Grendzen genom Lapmarcken emillan Sverige och Rydzlandh, Då drogh för:de Oluf Anundsson medh migh, Jöns Gunnersson och andre flere Bierckarler medh Kongl. M:ttz vår aller N:e herres tienere Jöns Swensson, Essbiorn Swensson och Ture Tålk i Muttesundh, Anderss Erichsson, Landzskrifware, till Enereby, och toge der medh någre de äldste Lapper, som der Legenheet best wiste, Då wiste de uth och lette opskrifue många Nampn och steller genom Lappmarcken, ifrån Kainsalmj och till Oriefierdh, effter som de sielfue gerne hade seeth, att grändzen blifue skulle. När Kong: Göstaf fick desse grendzernampn opskrifuin, då badh han Oluf Anundsson taga skatten op, så langt som de grändzenampn skrifwin war, Der effter drogh Oluf Anundsson dith medh någre Bierckarler och wille optage Skatten, Då fick han och hans medfölie hugg och ingen annan rettigheet och moste dermedh drage tilbacke igen. Och der som våre granner och Sochne Män flere våre hemma, som nu uth till fiskett dragne äre, då skulle de alle samptligen herom i licke motte wittna och betuga. Att alt dhett för:ne så i sanheet är, trycker wij uthi Swen Pedersson, Gertt Josting och de andre for: de gode Mans närwarelse, vårt Sochner signeter medh

wåre egner Signeter och wåre Båmercker, som icke Signeter hafue, under dette bref, som är schrifwitt i Tårnnöo Prestegårdh. Datum then 11 Maij Anno 1596.

(Sigill)

(Sigill)

(Sigill)

utplånadt.

med bomärke

Tornö Sochnens
Signete i
Westerbotnenn.

ISRAELL
ESCHILSONS.

LASSE HINDERSON
Lapfougde

(Sigill)

(Bomärke)

(Bomärke)

med bom.

JÖNS GUDMUDSON

NILS OLSSON

i Wassar.

Josep

HINDERSSONN.

(Bomärke)

(Bomärke)

(Bomärke)

OLOF OLSSON
i Armsar.

HINDRICK
PACKAN.

HINDRICK
KÅRE.

(Bomärke)

(Bomärke)

CLEMET

OLUF ANDERSSON.

HINDRICHSSON.

Berättelse om Lule och Torne Lappmarker och de dithörande Lappbyarnes olika skattskyldighet till Sverige, Norge eller Ryssland. (1597?).

(Efter en afskrift i Riksarkivet.)

Lula Lappamarck.

The Lapper eller Finner som haffue bodt omkring Tiutisfierden alt intill Skarhergit på Östre sijdenn, och till Lokenäs på vestersidenn om Tiutisnäsfierdenn. Och the Lapper ther boo ähre iche som andre Lapper, uthann haffue hemann och boo påå Norrigis Lannd, och bruke skogenn nordenn för Tiutisfierdenn, sammledis fiske vathnn som kommer Sverigis Croro thill. Therföre haffue the gjort theris skatt till Sverige så vell som till Norrige. Mene sedenn feidenn begyntes haffue the Norske med våld thagit them bort, och villie rechne råmerkit udi fielryggenn, och ville stengia oss iffrå siönn, och forbiude Lapperne att ut göre thenn skatt som the till Sverigis Crono i fortidern gjort haffue.

Tornöö Lappamarck.

Recher alt intill udi vestresiöenn vid Ofo thenn *), Siffueskär och ther omkrinng, Menn nu

-----

1) I marginalen står: Ofotenn ähr eenn fierd.

på någre åhr haffue the norske fougter forbudit the Lapper som Boo utij Ofotenn göre theres skatt till Sverige som the aff hedene hööss giort haffue, och fordriffuidt våre Lapper som the norske kalle finner, aff theris hemann plattzer och rum som the sielffue och theris föräldrer ther på bodt haffue, och satt ther bagger opå och sedenn skolle the ingenn skatt till Sverige göre, och vele såå mer och mer föröke baggernne och fördriffue Lappernee, och såledis tuinge oss ifrå siöonn, och tillägne sig alle siöLapper.

Ithem Våringers Lapper beklage sig hårde ligenn att Kornungens fougde i Dannemark haffuer låtidt tage alle röör ifrå Lapperne, och såå lenge som thenn svenske Lappe fougden Niels Orewain hade befallningenn thå förböd hane thenn Norske fougden alt hann inge röör skulle taga iffrånn the Lapper som schatte tre Konninger. Uthan the Lapper som lyder till Norrige allene, handle med them huru hann vill. Menn nu anno 77 *) haffuer hann låtidt tage alle röör iffrånn Lapperne. The begäre, att Konningenn i Sverige

-----
 *) I den begagnade afskriften har stått 76, hvilket är ändradt till 77; men äfven detta är sannolikt en felskrifning i stället för 1597, emedan. den oredlige Lappfogden Nils Orawain detta år afsattes, enligt Riksregistraturen fol. 21.

villu forsuaru thenn rett honom kommer till. Om the Norske så hårt villu strengie påå sine ratt, så borde them iche mer änn huart thridie rör.

Lapperne beklage sig och att the norske fougder tilstädie och loffgiffue the Engelske att ligge ther i fiskerij, och the bruke thusenn eller tuthusenn kroker påå itt snöre, thet formå iche the fattige Lapper hålle. Ther med haffue the Engelske all fördeell bortho för Lapperne, och för:de Lapper bliffue utarmede, och Konnungenn. i Dannemark haffwer ingenn profit mer änn the swenske, annat änn Lapperne bliffue förderffuade.

Emellom these Byer ähre the Lapper som göre schatt till Sverigis Crono boendes:

Tiutisfierdenn ligger söder ut emot Norrige. Vårånger liger Nor utt emod Rydzlandh och Vålehus, Och ähr emellom Tiutisfierdenn och Vårånger effter Lappernes reching tolff tolffter, thet ähr 144 miller ut medh Siösidenn. *)

Tornö Lappemarck.

Först

Fiellapper.

The som giöra theris Schatt till Swirige alena:

Segwaraby 30

Sundwaraby 12

-----
*) Här står tillskrifvet af annan hand: På Wassöö

The som giöra theris Schatt till Swirige:

Tingawereby 26

Rånålby 14

The som giöre theris skatt till Suirige, Norge
och Rydzlanndh:

Kotakenäby 11

Affuiawähraby 22

Tennuby 7 56.

Utzuiuk by 10

LapaJerff by 6

Sziölappar.

The som giöre theris Schatt till Suirige och
Norighe:

Sullttiwik 7

Grön Jordh 3

Målwich 4

Furuöö 4

Badzuic 2

Sathre 7 80

Skide wägh 5

Lagtbärgh 2

Einahren 7

Håkuich 1

Rotwich 3

-----
hade Konung Gustaff fiskare. Men hon lyder 3 Kun-
gar till.

Siffuaskär	4
Of othenn	4
Hariungz by	6
Tårwik	2
Fårås wigh	1
Ibbenäs	2
Annders iordh	2
Skeffua	14

The som giöre theris Schatt till Sui riue, Norge
och Ryslandh:

Warånger by	69	
Tennuby	5	
Laxa fierdh	11	
Porsångers by	24	
Hualsund by	17	
Långenäsby	6	
Leerbottnn	11	
Konungz fierdh	12	
Lerdz fierd	11	
Axe fierd	8	
Korpeby	9	282
Spilderby	12	
Axfiordh	8	
Marnäs	4	
Wllönn	15	
Arreby	20	
Ström by	5	

Bärgh	10
Grund fierdh	2
Hualsund	3
Galle fierdh	4
Rebbeby	3
Malanger	10

	500

14.

Tenke Zedell hwadh den Högborne Furste och Herre Herr Carl, Swerigis Rikis Ragerande Arffurste, Hertigh till Sudermanneland, Närike och Wermelandh, hafuer befalett M. Ambiörn och Arendt Justingh, att the uthi Lap-pemarken bestelle skole: Actum Stocholm den 21 Decembris åhr 1599.

(Efter Riksregistraturen jemförd med en samtidig afskrift i Riksarkivet.)

Försth opå thett att then fattige Almogenn ther uthi landzänden måge warde frelste uthaf thett mörkar ther uthi störste parthenn af them stadde äre, och någorlunde blifue uthi Gudz ord underviste, och till thess rette kännedom komme, ther om wij på wårt dragande embetes wägne

bör hafue åhoge och omsorgh. Szå skole för:te M. Ambiörn och Arendt Justingh tilsägie Lappe-Fougderne, alt the uthi Wåranger late byggie een Kyrkie och Prestegård, ther the opå H. F. N:des wågne insettie skole denne Prestmannen Her . . . . .
 . . . . .som them nu tijt fölgachtigh blifuer, hwilken ther Gudz ordh för Lapperne förkunne skall, och sitt underholdh åhrligen bekomme af oförlånthe, Kyrkietijende uthi Westrehottnen till Tree punde lester, Ther efther M. Ambiörn och Arendt Justingh skole tilsägie Fougden att han sigh retter och ingelunde Bore them her opå någett hinder. Och skole för:de M. Ambiörn och Arendt Justingh nu medan the drage omkringh uthi Lappemarckenn tilsägie hwar flere plattzer och lägenheeter finnes, ther Kyrckior kunne uthi lijke måtto bygges opå, så att jw uthi hwar Lappemarck till thet ringeste må wara een Kyrckie, hwar man icke tilfålle till flere hafwe kan, ther och ethi lijke måtto mester forordnes och medh gårdar och underholdh försörigies skole.

Ther näst, så skole the och fliteligenn förhöre och optage Lapperennes klagemål och beswåringer, och the som the icke kunne komme till rätte, ther om skole the när the komme tillbaka igen wette oss godh beskedh, så wele wij ther opå sedan skaffe böther.

Till thett tridie, efter the Norske Befalningz-
 män hafue icke alleenest nu uthi någre åhr op-
 buritt Skatten wijdh Siösijdenn af then Tredingh
 som ifrå Malanger alt in til Waranger med rå-
 gangen till Swerigis Crono lagdt åhr hwilken
 Skatt Hans Olofssonn SlotzFougdtenn opå Wåhre-
 huss ännu uthi sin förwaringh anholler, uthan
 och tagitt sigh före att opbäre bådhe then Swen-
 ske och Ryske Skatten uthi Wahranger, såsom
 och bådhe nu nyligene och för någre åhr sedan
 tilwället sigh af Swerigis urminnes ägendom uthi
 Lule Lappemarck Tijttis Fiorden, Rottångers Fior-
 den, Offoten, Gryttångers Fiordenn medh alle the-
 res innanfiorder. Sammaledes uthi Semie Lähnn
 Lofångers Fiorden, Selångers Fiordenn medh sine
 Fye innenfiorder, sampt medh någre andre Finske
 Fiorder och Lapper. Och ther till tagitt Sweri-
 gis Rikis Lapper medh woldh och satt them till
 Embete hwar them hafuer syntz in opå theres
 ägor Szåsom och mångstedes fordrifuitt the
 Swenske Lappar och satt Baggar i stadenn igän,
 såsom åhr skedt opå Furön uthi Hukewik i Sul-
 tewijke by opå Saleröen uthi Rebbeby. Item
 Skulgammell Fiorden, såsom och Reinöen sampt
 Långesundh och Stenensby. Deslikes Mornes Fior-
 den, Item Berse Fiorden, AxeFiorden, såsom i och
 ifrånn Tolbeck uthi Althe. Hwarföre skole för:de

M. Ambiörn och Arendt Jostingh först och främst formane fogeligen och medh beskedenheett Befalningzmannen opå Wårehuus, thett han lefver skatten tilbake igänn, som han uthi någre åhr, af then treading, som under Swerigis Crono medh Rågängen wunnen är, hafuer opburitt, och hafuer här efther fördragh med thett intrångh som han giör opå Swerigis Rikis rätte egendom, bådhe opå een orth och annen, anseendes att sådant är emoth thet wänlige Stettinske Fördragh och all Naboerligh willie och wenskap, såsom och här efther låthe them som H. F. N: de till forordner obehindrede opbære denn skatt som Swerigis Crono medh rette bör. Och medh thett samme skole the och tillsägie Lapperne, att the äre ingen annen hörige och lydige eller någonn rättigheett uthgöre uthan Swerigis Crono, och them wij Fulmechtige höre ther till. Ther nest efter, så skole the begynne att ophyre skatten, icke alleenest af the Lappar som Swerigis Crono oklandrade innehafwer, uthan och af alle Siöfinner, Fiorder, Öijer, Fijske och Fiällappare som the Danske hafue tillwället sigh och her till giort Swerigis Crono hinder opå, efter såsom the tillförende oprecknade ähre och the ther om wijdere beskedh wette *).

-----
 *) I Riksarkivet förvaras en af hertig Carl undertecknad och besegrad "Tenckie Zedel," daterad den 27

Och ther för:de Hans Olofszon icke will låthe föllie Skatten som han nu i så många ähr opburitt hafuer, uthan och ther uthöfuer giöre them wijdere här emot hinder och förfångh, så att the thette åhrs opbördh af Lapperne icke måge optage, då skole the förbiude alle Fiellapper, som pläge göre skatt till Danmarkz Crono, att the icke skole uthgöre the Norske Fougder någonn rettigheet, antingen af åhrlige Rånten, sackören eller annatt wijdh straf tillgörandes, in till dess att Swerigis Crono wederfares må hwadh rättwist är. Ther och Lapperne icke wele godvillige uthgöre och låthe them theres rättigheett bekomme, då skole the förbiudhe Birkarlerne att göre them någon tilföringh. Sammaledes skole the och insettie alle fordrifne Lapper och tilsägie Baggerne, som sikh opå theres ägor inträngdt hafue, att the wijke uthaf in på then Norske sijden, eller hwar dem synes. Och hwar Lapperne icke wele draga in opå theres ägor igän då skole the göres Arflöse på Fieldenn.

Till thet Fierde, Szå skole the igänkalle alle the Swenske och Findske unge drängier, som her till dagz hafwe brukett fiskie uthi Kebergh och annorstädes wijdh Siösijdenn, therföre the årligen

-----
 December 1599, hvilken ej innehåller mer än hvad här å sidd. 163 och 164 är infördt.

hafwe most gifwe i Legor fem daler, och insettie them opå Wadszö ther att boo och bruke Fiskie och Kiöpenskap under Swerigis Cronos frijheett och Privilegier, szåsom uthi Konungh Göstafz tijdh (Saligh och Högloflig i åminnelse) waritt hafuer.

Till thet Fempte, skole the förbiudhe, att ingen Fiällap effter denne dagh skall gifue the Norske legor för the the måge bekomme förlof att fiskie wid Siösjden, efter Swerigis Crono haf ner dubbel rättigheett och Danmarckz Crono icke meere än een.

Till thet Siette, När någonn Lap eller Lappekone dör uthan echte arfwinger och innan the leeder som arf efter Lagen tages bör, då skall theres godz både löst och fast såsom Dana arf ware fallet under Cronon, ther om M. Ambiörn och Arendt Jostingh skole tilsägie Fougdterne, att the här efter ransake och therföre göre Cronon reede och reckenskap.

Till thet Siuende, efter wij förnimme att medh Cronon så troligen handlett ähr thet hon näpligen icke een Reen hafuer igän, deremoth doch Birkarlerne och Fougdterne kunne fara op i Lappemarken medh någre tusendhe. Derföre medan Nils Orawain *) ännu står tilbake medh någre åhrs

-----
*) I Registraturen står här orätt Brum.

Reckenskaper och hafuer elliest Crononn mykitt försnellet, så skole the känes wijdh alle hans Reener och så mykitt godz som han hafuer lefft effter sigh oppe i Lappemarken. Deslikes så skole the, och tage nu i förstonne af Birkarlerne som drifue handell i Lapmarken hwar Tiugunde Reen till Cronones behoff, och sedhen tillsägie them att the skole ware förtenckte häreffter att giftve Cronan och Presten tiende af theres Reener så framt them skall blifue tillstadt att bruke någon handell i Lapmarkenn. Derföre Fougdterne åhrligen skole göre rekenskap och hafue inseende att medh samme Tiende må rätt tillgåå. Och skole the nu strax taga samme Reener, bådhe the som Orawain hafuer haftt, såsom och, hwar icke hans så wijt förslå kunne the andre som Birkarlerne uthgöre skole, medh sigh och drage genest åth Warånger och ther medh the Norske och andre handle och inköpe för the Peninger wij them förordnett hafue, Femhundrede skeppundh medh Bärnfisk, hwilken the nu i winter, medan förett ähr, skole medh för:de Renner låthe före tilbake igän hijt nidh till Torne.

Till thet Ottonde, Så skole the ransake huru många Birkarler som i behöfues uthi hwar Lappemarck, till att nödtorffteligenn undsättie Lapperne, och flere skole the icke ware. Och skole alle

Birkarler, som ähre uthi hwar Lappemarck, sättie sigh nidher på een wijss orth widh Siösidhen, så att the som ähre uthi Torne Lappemarck skole boo i Torne, och the som ähre uthi Kieme skole och sättie sigh ther nidher. Och skole the årligen uthi Skatt uthgöre Cronon hwar tiugunde Peningh af alt thett the före af Lappemarcken. Szå skole och icke the Birkarlerne som handlo uthi thenn eene Lappemarken blifue effterlåtit att handle uthi denn andre, uthan hwar skall blifue uthi then Lappemarck ther han ähr boendes.

Till thet Niyonde. Och efther wij förnimme, att stoor ogudachtigheett och skamlöös handell uthan försynn ther uthi Lappemarckenn af Birkarlerne och Lapperne blifuer drifuin, så att Birkarlerne, så wäll the som gifte som och ogifte äre, holle sigh Bislåperskor, både oppe i Lappemarcken och hemme, med hwilke the drifue theres blygd och skam. Deslikess så gifue och Lapperne theres Döttrer Birkarlerne till Bislåperskor, och sedhan effter otto eller nijie åhr taga them igän sedann the skämde ähre, och gifue them een Lapp till echta. Derföre så skall sådan widerstyggeligh handell, therföre Gudh landh och Folck pläger straffe och i grundh förderfue, aldeles här efter ware förbudin, så att hwilken som här effter medh sådane grofue laster blifuer

beslagen, skall straffas ester Lagens uthan alle nåder.

Till thet Tiyonde, Så skall och ingen ogiffit Birkarl blifue eftherlåtitt att drifue köpenskap i Lappemarken, ej eller skole Birkarlerne handle med Lapperne för än som Prestens hafuer hollitt Tidegärdh och Fougden opburitt Cronones skatt och opkiöpt the Skinwarur, som the på Cronones wägne wele beholle. Sedan må hwar handle med then andre.

Till thet Elloffte. Skole the ransake om Rydzen hafuer någon Skatt opå Wadzöö, och ther så är, då skole the ther aff opbäre tvådelerne emooth the Danske. Szammaledes skole the och förnimme huru Potzinki Clåster, Nögdama och Basinki äre belägne och om opå Potzinki är någott bygdt, såsom och hwad tilltall som the Danske förmene sigh ther till hafue, och med them Ryske ther om stå. I lijke måtte skole the och bese om icke någons lägenheett kan finnes till att göre Sommerwägh ifrå Waranger och hijtt nidh till Siösidan, antingen åth Kime, Törne elfuerne eller och annorstädhes.

Fulmacht för Mester Daniel *) och Isaach Behm att drage till Lappemarken och tage op skatten af Lapperne som både Ryssen och the Danske uthan skääl en long tijdh Hafue borte haft. Den 2 December 1603.

(Efter Riksregistraturen.)

Wij CARLL etc. med Gudz nådhe Sweriges Rijkets uthkoradhe Konnung etc. etc. Göre wetterligit att efter opå sidst holdne möte widh Flake-sjöbeck wardt af begge Rijkers Sweriges och Danmarks Commissarier afsagdt och dömdt, att all then rettigheet, som Sweriges Crone hafuer utaf ålders tijdh haft i Lappemarken, then skulle honn owägerligen uthan all widhere Disputas beholle som thet utaf ålder waritt hafuer. Såsom och alt Danmarks Krone icke skulle tillägne sig mere rättigheet, än som hoon af ålder hafwer haft, eller tage någon skatt hoos the Lapper som henne fordom tijdh och utaf ålder icke någon rettigheet giordt hafue. Huarföre hafue wij uthi fulmacht och befallning gifwit oss elskelige wåre trogne tienere Mester Daniel Theodori och Isaach Behm

-----
 *) Han skrifver sig Daniel Thordsson Hjort i den relation öfver Lappmarken, som han år 1606 afgaf, och som härefter följer under No: 20.

att the skola drage op i Lappemarken och opbäre halfparten uthi all rättigheet med Noriges Crone uthi Titisfiorden, Rotångersfiorden, Adefiorden, Lofoten med alle dess innan fiorder, Ithem Ofoten allt in till Malånger. Och efter Sweriges Crone hafuer af ålder haft een tridiedel uthi all rättigheet hoos Siöfinnerne ifrå Malånger uth med Siösidan alt in till Warånger, och uthi thet ewigwarande fridzfördrag, som emellan Swerige och Rydzland oprettet är, då är Sweriges Crone then andre tridingen, som Ryssen af ålder hafuer haft, tillagdt worden, derföre så skole the och bådhe then deel, som Sweriges Crone af ålder hafuer haft, såsom och then som igenom fridzfördraget med Ryssen är Sweriges Crone opdragen och tillagdt worden, och the Danske med wold hafwe haft oss någre åhr ifrå, opbäre icke allenest för i åhr, uthan alla the åhr som samme skatt hafwer warit borte, och intet ansee att the Danske hafue uthi någre fiorder, såsom äre Grytånger, Löfånger, Reisen, Longenäs, Ombonas, Lockhelle, Ulfzby, Tiurefiord, Leerbotnen, Danneby, Mornäs, Skullgammal, Longesund, Dombeck och Jordwaten, så och flerestädhes, fördrifwit Lapperne och satt Bagger i stadhen igen, uthan the skole tage af Baggerne then rättigheet, som Lapperne tillförende hafue uthgiordt, så att Cronones af ålder hafwende rättig

heet Bådhe i andeligh och werdzlig måtto icke till thet ringeste förminskat warder. Desslikes så skole the och förbiudhe the Danske att widhere intrenge sig in opå Fiellen, än som the af ålder hafue warit wahne, och tillsegie Lapperne i EnereBy, Kautekeni, LappeJerfwi, Awiowara, Teneby, Usioki, Ronula, Ithem Sombioby, Sodenkyla, KolaJerfwi och Kittila, att the icke skole lathe the Danske någon rättigheet Bekomme, antingen med uthlager, skiutzferder, gestning eller annet, Så framt att huar the thet göre, då skola the gifwe oss dubbelt ther emot och blifwe ther ofwen opå strafedhe. Hwarföre befale wij her med Lapperne, som boo uthi alle thenne för:de Fiorder och Byer, så wäl the som af åhlder hafue skattet till Swerige och Ryssland, och nu äre igenom fridzfördraget emellan Swerige och Ryssland äre lagde till Sweriges Crone, såsom och the som af ålder hafue skattet till Sweriges Crone och the Danske hafue giordt hinder opå, sampt the som Swerigis Crones eenskylte Lapper äre, att the godwillieligen uthgöre förB:te wåre tienere then deel som the oss och Sweriges Crone skyldige och plichtige äre, och intet achte huad forbudh som the Danske ther opå göre kunne. Och ther så är att the Danske, som någre gonger skeedt är, wele them förhindre att opbäre then Ryske skatten,

så wäl som then Swenske som Sweriges Crone uthi Tjitsfiorden med thess innan fiorder sampt Ofoten och the andre fiorder, som för:de äre, hafuer haft, då skole the sig till thet högste ther uthöfwer beswäre, att ther med är handiet emoot thet ewigwarende Stettinische fridzfördrag, och ther emoot protestere på thet beste sätt som skee kan. Der huar i sin stadh weet sig efterrette. Datum ut supra.

16.

**Tenke Zedhel för Mester Daniell och Isach Behm,
Huad som the skola i Lappmarken bestelie.
Actum Calmerne den 5 Decemb. 1603.**

(Efter Riksregistraturen)

Först skola the opbäre then Rysseskatt som the Danske nu någre åhr hafwe haft hörte, så wäll som then Swenske skatt, som Sweriges Crone hoos Siöfinnerne hafue haft. Och ther the Danske Befalningsmän wele them her uthinnan förhindre, då skola the sig ther öfwer Beswäre, att the hafwe handiet emoot thet Stettinische fördraget och thet som i fiord widh grentzen beslutit bleef, och ther emoot protestere att the göre oss och

Sweriges Crone oppenbare orett. Ty then Skatt som the hafue tagit i Trinnäs, then hafue the gifwit Ryssen, och wår skatt af Siöfinnerne, then wij äre berättigadhe till och oss uthi thet ewigwarande fridzfördraget med Ryssen är tillagd worden, then tage the oss med lutter wold och orätt ifrå. Sådant gifuer i lengden ingen godh Nabor-skap. Och skole the förbiudhe Lapperne widh straff tillgörandes, att the icke skole lathe the Danske her efter bekomme skatt.

Till thet Andre. Efter Siöfinnerne pläge gifwe Konungenom i Danmark een Tand, som the få af een fisk som the pläge tage, hwilken henger sig ther med wed bergen fast. Så skole the tillsegie them att the och skole gifue een tand till Sweriges Crone medh.

Till thet Tridie. Efter wij förnimme att widh Ansnäs och Sillwijk uthen för Skarfwen finnas huite steener till anseende såsom Cristaller, Såsom och att i Laxefjord på Westre sidhen ifrå byen på itt berg widh Pedher Mannes Sommerbol, der finnes rödhe nijekantige steener, Så skola the ransake efter samme steener och före oss der af een prob med sig tilbake igen, Såsom och för höra om the icke kunne få flere sådane stener som wij her hafue lathit mester Daniel see.

Till thet fierde. Skole the icke tillstedi någon Köpman att drage op i Lappmarken, att tage och bryte the Stener som ther finnes, och settie någre wisse karar till som ther hafue acht opå.

Till thet Fempte. Så skole the och lathe någre Reener komme till Helsingeland och Gestringeland af Lula och Pita Lappmark, så frampt the förnimme, att the Reener som i Ångermanland och Medelpad äre, ther trifwes.

Till thet Siette. Så skola the tillsegie Erchiebischen, att han förordner någre Prester till Lappemarken, som underwise Lapperne om Gudz ordz sanne kändedom, såsom och the sielfwe, nu medhen the draget tijt op, uthsee huad platzer och lägenheeter best äre att bygge Kyrkier opå.

Till thet Siunde. Effter wij förnimme att Birkarlerne itt wedherstyggeligit lefwerne uthi Lappemarken, så oanseedt att the Hafue theres echte hustror, så tage the dochlikwel theres Koner ther brede widh uthi Lappmarken, och änthet som så myckit grofwere är, köpe the af Lapperne theres Dötrrer och liggie först med then ene och sedhen med then andre, uthi oppenbare hoor, ther ofuer Gudh må land och folk straffe. Derföre skole the, huilke som the med sådane hoordomslast kunne beslå, strax lathe hafue förrette och lathe slå hufwudet af them. Och the

Lapper som såledhes theres Döttrer bortlegie och sellie, the skole straffes till Lifuet uthen alle nådher.

Till thet Ottonde. Skole the besuäre sig ther ofuer emoot the Danske att the hafue lathit brenne någre Lapper i Waronger, och icke sagdt Sweriges Crones befalningsmän ett ord ther af, oan seedt att Sweriges Crone hafuer twedelerne uthi all rettigheet hoos samme Finner och the Danske icke meer ähn tridingen. Och för then skuld, att the wele her efter hafue der med fördrag, och ther som någre saker förefalle kunne, som skola lagligeu ransakas, så skola begge Rikers Befalningsmän, Sweriges och Noriges, ware ther öfwer, och af all saakfall skall Sverige hafue tvådelerne och Norige Tridingen, efter som the hafue rettigheet uthi Siöfinnerne och Lapperne till.

Till thet Nijonde, Så skole the uthdeele ther then Spannemål, Smör, Kopper och Jern sampt the andre pertzeler, som the med sig hafue, emellen Lappemarken, efter then ordning them medgifwin är, och therföre lathe Lappefougdterne opköpe Skinwaror och Reener.

Till thet Tijonde. Skola the tillsegie Lapperne, att the lathe them wette huru monge Reener huar i åhr kan slachte och sellie, och för biudhe them att the icke skole sellie någre Reener

till Norige, huarken lefwendes eller dödhe, uthan huar the någre hafue att aflathe, wele wij them beholle, och them skole våre uthskickedhe af them köpe till vårt behof, för the warer the medh sigh hafue.

Till thet Ellofte. Skole the tillsegie Lappefougterne att the opbäre skatten efter then ordning som the hafue her uthur Rekninge Cammeren med sig bekommit, nempligen huar Tijende fisk och huar Tijonde Reen, doch icke af the gamble Reener, uthen af afwelen, som om åhret blifwer. Men med skinskatten skall så holles som ordningen uthwiser.

Till thet Tolfte. Efter wij hafue förnummit att uthi Norlanden skole ware någre Elfwer ther uthi Pärlar finnes, så skole the förfråge ther the framdrage, huilke the Elfuer äre och huad the hete. Så skole the ransake och tillsegie bönderne som them bruke, att huar bonde fram i sommer skall tage etthundredhe hele Musleskal, huilke Fougterne skole upbäre och legge uthi kistor, och sende them heele och wäl förwaradhe hijt till oss och försigle kistorne.

Till thet Trettonde, efter thet att mestedeels uthi Norlanden finnes god legenheet till att byggie och boo, så att landet kunne ähnnu myckit blifue

förbättre, Huarföre skola the tillsegie them som boo opå landzbygden att huar någre wore som wele drage op i landet, ther som lägenheet är, och ther blifwe boende, så wele wij hielpe them med Reener och annet, såsom och unne them frijheet, så lenge the kunne komme sig före.

7.

Konung Carl IX:s bref till Lappfogden Anders Eriksson, med befallning alt tillsätta länsmän i Finnmarken vid hafskusten från Titis till Waranger-fjorden, och att upptaga skatt äfven af de Norrmän som vid några fjordar nedsatt sig i de derifrån fördrifna Lapparnes ställe. Dat. Nyköping den 16 Juni 1604.

(Efter originalet i Riksarkivet.)

CARL medh Gudz nåde Suerigis Rikis vttkorade Konung och Arffurste, Herttig till Sudermanneland, Nerichie och Wermelandh.

Wår gunsth tilförende. Må tu wette Anders Erichszon, att thet åhr wår willie och befallning, att tu skalt draghe Törne Elfuen opåt och ått Torneträsk, och theruttöffuer och til Titisfjorden,

och seden skalt tu föllie all Siösidhen bort egenom in till Waranger, att settie i huar fiord lendz-män, och tilseije Lapparne, att the icke skole giffwe Ryssen någon skatt, vthen then skatt som the hafue waritt wahne att giffue Ryssen, then skole the giffue oss och Suerigis Crono, samptt then deel som the tilförende till Swerigis Crono skattett haffue: Och then andre tridiedelen, som the till Norgis Rike hafue giortt, then måghe the och her effter tijt göre. Och effter wij förnimme, att the Norske hafue vdi någre fiorder fördrifuit Lapparne, och satt någre Norske i staden igen, huilke Suerigis Crono ingen skatt göre, uthan till Norgit allene, ther egenom wår och Suerigis Rikis rättigheet är mycket blefwen förringet, szåsom är skedt vthi Axefiorden, Bergsfiorden och Nysiefiorden i Alten. Derföre så skall tu af samme Norbaggor opbäre skatten, lijke såsom aff the andhre Siöfinner, nembligen tuå delerne, och settie ther och ländzmän. Och aldenstund wåre vttskickede Mester Daniel och Isach Behm hafue berättett oss, att the haffue nu bekommit skatt af Titisfiorden, derföre så skall tu samme rättigheett, som nu mere ån i Femptijo åhr ifrå Suerigis Crono warit hafuer, icke lathe falle, vthen opbäre skatten af för:te Titisfiord med alle dess innenfiorder, szåsom äre Adafiorden, Råttångers

fiorden, Item Vfoten, Grytånger, Raisen, Löf ånger, och taghe vth med all Siösidhen ifrå Titisfiorden in till Malanger halff skatt emot the Norske. Men ifrå Malanger och till Waranger skall tu tage tvådeelerne, så wäl vthi åhrlig skatt som skencker och sakörer, och the Danske allene beholle tredingen, opå huilkett alltt wij tigh her med vår Fulmacht tilsende. Doch skall tu [thet] icke så förstå, att the någon skatt nu skole vtgöre, vthen tu skalt allene tilseye them, serdeles the som boo i Titisfiorden, att the skole skatte till Swerigis Crono, och fram i winter när tidh är, då skall tu opbäre skatten aff them. Men när tu således hafuer dragit all Siösidhen egenom til Waranger, skall tu drage ått Vsioki, Awiowara ned till Tenetecki tilbake igen, och besee hwad lägenheet som ther är, bådhe med Elfuer och elliest, Och thet skall tu göre i sommar, och så lage, att tu med all besked est her tilbake igen till Michilsmesse, så frampt tu hafuer lifuet och helsan. Du skallt och när tu kommer till Laxe-fiorden, tale med een Lapp benempdh Per Man, om någre stener som widh Siösidhen finnes och han weet besked om, huilke ähre sådane som thette skamplun vttuiser, och ther af skall tu före oss någre tilhande, och besee huad lägenheet som

år ther samme stener finnes. Der rätte tigh
effter. Aff Nyköping then 16 Junij åhr 1604.

Utanskriften:

Till wår tro tienere och Befallningzman wdj
Lappemarken Anders Erichsson gunsteligen.

18.

**Konung Carl IX:s svar på Lapparnes i Torne
Lappmark skrifvelse om uppbyggandet af en
kyrka på Tenetäkis backe, om marknadstiderna
och andra handelsförhållanden; dat. Stockholm
den 13 Oktober 1604.**

(Efter Riksregistraturen)

Wij CARL etc. Tilbiude eder trogne Un-
dersåther alle som byggie och boendes äre udj
Tornöö Lapmarck, wår gunst och nåde tilförenne.
Och lathe eder samptligen förnimme, att edre ut-
skickede haffue her för osz warit och opå alles
edre wegne beswärett sigh, thet i icke kunne eller
förmå, eij heller wore dett aff nöden att opbyggie
den kyrckian, som wij för någon tidh sedan haffue
befelett att oprättes och byggies opå Tenetäkis
backen, för den orsack skuld, att i äre boendes

wijdt der ifrån, och kunne sellan komme dijtt. Så är vår nådige swar der opå, att wij haffue icke befalett, thet i någon kyrckia skulle byggie, eij heller haffue i behoff eder om des bygningh att bekymre, uthan wij wele *) opå thet i måge komme der tillsammen och bliffue underwiste om eder siäll saligheett. Wij haffue och förährett eder der till kalck och kläder till kyrckio prydningh, så att i icke till dett ringeste någon omkostnatt der på ahnwende skole, uthan i skole allenesth fljigtigt tijtt och der höre Gudz ord och bekomme hans helige Sacramenter, der till wij och haffue förordnett eder eigen Kyrckioheerde, som eder sådant förkunne och meddeele skal, och honom med ärligit underhold försörgdt, så att i icke heller haffue behoff, att haffue någon omsårgh om hans födho och oppehålle, allenesth i göre osz åhrligen eder tijende utt, effter then ordningh der på giordt är, ther utaff skal sedan eder samme Prästh bekomme sin Tridinge, och ther med sigh åtnöijie lathe, och inthet utaf eder någon Tijende kräffijie, eller eder i någre motto betunge. Wij wele och att i opå samme kyrckio backe skole holle tuå reesor Marcknatt om åhret, försth om Juletijden, och då opå samme tidh

-----
 *) Förmodligen äro här några ord förbigångna utaf afskrifvaren.

skole i lefrere wår Fougde all eder ärlige skatt ifrån eder.

Den andre gången skole i holle Marcknad om Påska, och opå begge Marcknatztijder skole alle Birckekarler möthe eder opå samme platz, och icke en aff dem fördriste sigh drage op till eder Byier eller opå en annen ortt, effter som the her till giordt haffue, med deres wharur, uthan der opå förshrefne kyrckiobacke skal allom som der til sökie, ware frijtt effterlathit att handle med huar annen, stycketals, Lispuud och aln tals, när wij först haffue fått wår skatt uth, och icke för, och skal samme Marcknatt stå 2. 3. dager eller längre, effter som i haffue tilfälle att bliffue der, och på thet at Fougden eller Birckekarlerne icke måge kunne göre eder med Biszman eller aln någon oförrätt, derföre så sende wij nu till eder en wisz aln, wichtt och mhåll, huilke ther opå kyrckiobacken iempnigen och altid bliffue skole, Doch skal med köphandelen så tilgå, att försth och frempth skole i opbiude eder wahrur wår Lapfougde, och utaf honom annamme sådane wahrur igen, som eder kunne tienlige ware, dem wij huart åhr för sigh wele lathe förskaffe tijtt till eder opå samme Marcknadtz plätzen, och när i haffue opbudit wår Fougde edre wahrur, och han icke will köpa aff eder, så måge i sällie

dem huem eder synes. Wij wele och her med haffue eder samptligenn alffuarligen förbuditt, att i ingalunda fhöre någre leffuendes Reener utaf Rijkett till Norgiske sijden, uthan ther i någre haffue aff dem afflathe, då skole i sällie dem wår Fougde. Dette wele wij eder samptligen nådeligen till Swar giffuitt haffue. Der i alle wette eder effterrette. Datum ut supra.

19.

Underwisningh och Rettelse huareffter den Stormechtige Högborne Furste och Herre Her Carl, Suerigis Rikis uttkorede Konung och Arffurste, Hertig till Sudermanneland, Nerichie och Wermeland, will att H. K. M:ttz uttschickede tienere Ehrlig och Welbördig Bär-endt von Kolen medh Rasmus Nielsson skole i Laplandh bestelie, både huru Schatten af Lapperne skall uttgjöres, och huru och på huadh sätt de honom sedenn af Lapperne op bere skole. Actum Stockholm then.....
Nouembris åhr 1605.

(Efter originalet i Riksarkivet)

Försth. Rechnes enn skattgill Lapp när han är siutton åhr gammall och der ofuer anthen han boor udi Fiellen eller widh Siösijdenn.

Till dedh Andre. Skall huar gill fiellap, som hafuer tilförende uttgiortt tu Mårdschinn, her effter uttgöre tuå oxer Reener eller otto Lispundh

Till dedh Tridie, skall huar gill Siölap som hafuer tilförende skattat både Suerige, Danmark och Ryssland, och haffuer uttgiort tre daler, som är ifrån Malanger norråt och in till Waranger, skall nu her effter uttgöre till Suerige fyre wåger Rockor eller Bärenfisk, thett är otto Lispundh. Men den Siölapp som hafuer tilförende skattet både Suerige och Danmarck, som är ifrån Titis fiorden och inn till Malanger, skall her effter uttgöre tuå wåger Rockor eller Bärnfisk, thett är fyre Lispundh.

Till dedh Fierde. Skola Fougterne som Befalningen hafue inge Peninger eller Sölfuer upbere som hertill skedt är, uthan sådanne Partzeler, som för:tt är, och huadh Peninger och warher som behöfues att upkiöpa wilduarur före, skall dem lefreret blifue herifrån.

Till dedh Fempte. Skall för:de Berendt von Collen kiennes widh halfparten medh. Konungen i Danmark af all den fisk som fås udi Altte Elfuen, och settie der enn Fougde till, som är der tilstedes när Fischen tages, bredewidh Konungens i Danmarkz Fougde. Han skall och uthi Tena

åhå settie en Lapefougde, och gifwe der hampe till fiskett, efther der som man förnimmer och skall ware godt Laxefiske, och komer Sverige allene till.

Till dedh Siette. Skall Marcknaders tidher och Platzer setties som effter förmäles. Om Julietidh udi Pita Lapmark, der som Kyrckian blifuer funderett, Om Påfuelsmessetidh udi Jochomeki by i Lula Lapmarck, och om Kyndermessetidh udi Tenatecki der Kyrckian funderet är i Tornå Lapmarck.

Till dedh Siuende, skole Fougdterne haffue itt noge och flitigdt inseende, att inge Birkarler effter denne dag skole fara kring om Lapmarcken och köpslage, såsom her till skedt är, widh lifzstraff tilgiörendes, uthan komme tilhopa på för:de tidher och Marknadz Platzer, som för:tt är, enn gong om åhrett, och uppenbarlige köpslage och icke om Nätterne som her till dagz skeedt är, der de hafue brukett deres Skam och Lasth. Och skole de ware förplichtede att giffue Cronon och Konungzfougden på huar Marknadz Platz huar Tijionde skin, och huar Tijiende Lispundh Torfisk udi Tull, samptt och andre Partzeler, som der förefalle kunne, för huilkett Fougden skall med annen opbörd åhrligen giöre reede och räkenschap. De skole och alle Birkarler, som Reener hafue,

åhrligen gifue till Skatt huar Tijiende Reen, äfuen som Lapperne, och dem skole Fougdterne strax opbere. Och skole för:de Birkarler ware förplichtede (huarie tuå) ophugge een Bodh och een Stuffua wid huar Marknadz Platz som de besökie, och ware Lapperne behielpelige att opbyggie Kyrckierne och Prestegårderne, så framptt de wele bruke någon handell medh Lapperne. Men Timbermän till Kyrckiorne will H. K. M:tt förskicke lathe ifrån Westerbottnn, derföre Landzfougden dem betale skall.

Till dedh Ottonde, skall Cronones Skatt utföres ifrån Siölapperne effter dette sätt: Ifrån Malånger söderuth in till Titisfiorden utaf alle Lappebyier der emillan skall föres fischenn till Joen Larssonn i Grundfiorden, som ligger i Titisfiorden. Der skole Lula Lapper mötha medh Ett-hundrede Trettijie tuå Cronones Reener och anamme Fischenn och föran till Lula Lhänsmansgårdh, thett är Femtijie Miler.

Till dedh Nijonde, skall han föres ifrån Longenäs, som ligger wester ifrån Althenn Elf, söder åth, allt intill Malånger, skall fisken anammes och föres till Lhänsmannen Redhar Andersson i Arreby, som ligger i Lingen, och derifrå skall han föres till Fiorbotten, der som Rusteioke Åå utlöper. Der skole Ronalle och Tinguara Lappar

i Tornå Lappmarck möta medh Etthundrede Reener och anamme Fisken och förän till Seggeuara Leppeby, thet är Trettiye Mill widh pass ifrån Siösjdenn. Der skole Seggeuara Lappar emott tage medh Cronones Reenar och förän intill Tornå Lhänsmansgård, thett är fyretijie miler.

Till dedh Tijjonde. Skall hann föres ifrån Tenoteckij wid wästerhafuett söderåth allt intill Lagnäs by, skall fischen tages och föres op i Altfiordenn, som ligger öster ifrå Longnäs, älfuen opåth, ther skola Koutekenj, LappJerffuj och Afwiowara Lappar möta med Sextijie Reener och föra fisken till Sundeuara, och settie fiskenn nedh hoss Lhänsmannen sammstedes udj godh föruaruing, till dess den andre fisken ifrå Warångerby af de Lappar som boo i Useiokj och Tenoby dijt förd blifuer medh fyretijie Reener. Der skole Sondauare Lapper tage emott medh Etthundrede Reener och före Kingenåå åå nideråth till Tornå Lhänsmansgård, thet är wid pass fyretijie fyre miler, och der icke finnes så monge Lappernes Reener i samme by, skole the bruke Cronones Reener i för:de Lapmark.

CAROLUS

(L. s.) .

**Daniel Thordsson Hjorts berättelse; dat. Hornö-
torp den 28 April 1606.**

(Efter originalet i Riksarkivet.)

Effter thenn Instruction och Fulmacht, som den Stormechtige Högborne Furste och Herre, Herr Karl, Swerigis, (Göthes och Wendes uthkorede Konungh och Arf-Furste, Hertigh till Sudermannelandh, Närike och Wermelandh etc. minn Allernådigste Konungh och Herre, migh sin underdånige och troplichtige tienere, Daniel Thordsonn Hiortt, uthi höst förledenn, ifrå Stockholm och till Norlandenn och Lapmarkenn giffuit haffuer, så haffuer jag migh udi medier tijdh, så mykitt mig haffuer mögeligitt waritt, samme Instructions punchter och ihnehåld ombeflitet att ställe udi wärkett, såsom denne effter:ne Relation widere förmäler.

1. Til thet förste, Huadh Kyrkiebygningerne anlanger udi Lapmarkenn och besynnerligen udi Umhå och Pithå marker, huarom H: K: M:tz Instruction lyder, att Fogden skall upsökia een platz, der lägeligast ähr emellan både Markerne att up

byggia Kyrkian och Prästegården uppå, då ähr således den 16 Januari i i alle Umhå Lappers närwarelse uthi Gränön, Ithem den 25 Januarij i alle Pitha Birkarlars och Lappers närwarelse udi ArfwidzJärffui Lappeby, när iagh almeningz Tingh hölt, så samptligen och endrächteligen afhandlatt, att aldenstundh omögeligitt ähr, att alle Lapper, både udi Umhå och Pithå marker, kunne ware belägne till een kyrkia, efter en part boo för långt norr och een part för långt söder, Derhooss, effter Umhå Lapper ähre för swage till att byggie Kyrkio alene, Dherföre uppå H: K: M:tz gunstige behag, effter alles deres ödminke begärens, ähr så wordett beslutett, att Umhå Lapper och the Pithå Lapper som aff ålder haffue legatt till Laijsby, huilke wester söder ifrå UmhåMark emoth Noriges sijdan boendes ähre, skola tilhopa byggie theres Kyrkio på een ortt be:dt Lyksälie, udi Umhå lapmark, ligger på pass 24 miler wester norr ifrå Umhå Kyrkio, ther god lägenheett ähr med Fiskerij, Engier och Rhenebeett, der till alrede 7 eller 8 hundrade stocker framkompne ähre till kyrkiebygningenn, föruthan dett Timber som Umhå Birkarlar haffue dijt föra lathett, att latha byggie Stugur och boder utaff, såsom H: K: M:tz Instruction uthwijser.

Menn de Lapper som liggie norr udi Pithå Lapmark, som ähre SimonsJärffui, Lochtaby och ArflfuidzJerffui, haffue sig samsatt, att byggie the res kyrkio udi ArffuidzJerffui by, ther Cappelett nu ståår, huar och såå ähr god lägenneheett till Mulebeett, Rhenebeett och Fiskewattnn, och lig ger samme kyrkioplatz 24 Miler wester norr ifrå Pithå kyrkio och 40 ifrå Lyksälie, der till nu ochså timber till 7 eller 8 hundrade ähre förde till kyrkiones bygningh.

Sammeledes udi Jochumucki Lappeby uthi Lulå Lapmark ähr och så mykitt timber nu i winter framfördt, som kyrkiann och Cronenes Tolbod kann upbyggias medh, och haffue nu alle Lapper flöt tilhopa utaff alle andre byar, och sittie såsom udi een Stadh upå för:de Jokumucki Marknadzplatz.

Dett samme ähr och skeett udi Tenåteki i Tornå Lapmark, der nu Lapperne aff alle andre byar komma tilsammans, och wärke till fyllest framfördt så mykitt som behöffues till kyrkian och Cronones Tolbodh, och fattas nu inthet mhere, uthan när Lasse Bertilsonn Fogden udi Helsingeland skicker dijt Bygmästere, effter H: K: M:tz skriftelige befallning, och Fogden udi Westerbothen skaffer nödtorftig förfordring till kost, täringh och huad annat der till behöffues, så kunne alle

kyrkior udi för:de Lapmarker bliffue färdige effter H: K: M:tz willie och befallningh till Nästkommandes Pingzdagh.

2. Till dett andre. Hwad Prästernee anlanger, som jag effter H: K: M:tz befallningh i Lapmarkerne insatt haffuer, dhå haffue Umhå och Laijsz Lapper som skola haffue deres kyrkio och marknadzplatz widh Lyksälie, wedertagett för deres kyrkioherde Her Joenn Olai, som aff H: K: M:tt sielf förordnatt ähr. Menn de norre Pithå Lapper, som skole haffue deres kyrkio uthi ArfuidzJerffui, haffue aff H: K: M:t underdånligen begärtt behålla her Nils udi Pithå för tungomålett skull, effter the Lapper kune ingen Swenske, och för:de her Joen Olai kan ingen Lapske, som her Nils kan, uthan moste bruka tolk. Deslikest haffuer her Nils mykitt närmere ifrå Pithå kyrkio till ArffuidzJärffui ähnn her Joenn ifrånn Lyksäle till samme Rum som för:bt ähr, huilken her Nils jag till deres kyrkioherde, så nu som tilförende, doch på H: K: M:lz gunstige behagh, efther deres trägne begärenn dem efterlathet haffuer.

Hwadh her Lars i Swenzar i Tornå sochen anlanger, som aff H: K: M:tt till Predicant uthi Lulå Lapmark förordnatt war, så haffuer man udi sanningh befunnett honom med långlig siukdom wara betagenn, att honom icke niögeligitt ähr,

synnerligen för dett mödesamme körandet skuld med Achier, sig udi samme tjänst bruka latha, Finnes och swäre swager udi lärdomen för sin ålderdom skuld, Hwarföre alle Lulå Birkarlar och Lapper uunderdånligen och endrächteligenn ombiditt haffue, dett de med samma herr Lars måtte bliffue förskonede, föregiffuendes, att der så wore, H: K: M:tt ingelunde wille tillathe, att Lappemarken måtte ligge och lyde under Lulå kyrkio och kyrkioherde, så nu som tilförende, uthan de ju i Lapmarken moste ändeligen haffua deres egen Siäle Söriere, såsom uthi iustrationen förmäles; Begäre the underdånligenn och ödmjukeligenn aff H: K: M:tt, att the måtte bekomma Herr Laurentium Olai, Capellan udi Lulå, för theres Predicant, huilken, effter han haffuer itt godt lofford och på någre åhr tilförende haffuer lathet bruka sigh udi för:de Lapmark, jag på H: K: M:tz Nådige behag them haffuer bekomma lathet.

Widh Tenåteki kyrkio uthi Tornå Lapmark, då åhr herr Jörenn, som aff IL K. M:tt tilförende förordnatt åhr, Predicantt, Och effter dett faller de twå förnämste Lappebyer, som åhre Tingewara och Seggwara, beswärligit om Sommer-tidh före dheres afledne döde kroppor till Tenå-

täki kyrkioplatz, att lathe begraffuas, för de många kärr och strömer skull som der emellan liggia, dherföre haffue de underdånligenn begärett, dhem måtte bliffue effterlathet, att byggie sig itt Cappel på deres egen umkostnatt widh SimoJarffui, som ligger mitt emellan både byarne, der dhe om Sommertijdh kune deres döde begraffuas. Doch wele the wara obeswärade, att besökie deres Sochnekyrkio Tenåteki om winteren, så wäll som de andre lappebyar.

Uthi lika måtto haffuer iag effter Instructionen insatt Herr Mikel Capellan udi Skelefthå till kyrkioherde widh den nye kyrkian Buruträsk i Wästerbothen, och till samme kyrkio tillagt den fiärdingh som der näst omkringh ligger, som ähr desse effter:ne byer, Miödwateren 8 bönder, Lapwateren 2 b. Bodebyenn 9 b. Buruträsk 12 bönder, Bygdeträsk 15 bönder, Åbyen 10 b. Liuswara 8 b. Wilwara 10 b. Rämbekzwaten 2 b. Löffangers Siliore 11, Bygde Siliore 7 bönder, Anderswaten och Krokwateren 4 bönder, Lubbe-träsk 2 bönder. Summa 100 bönder, huilka samtligenn latha H: K: M:tt underdånligen betacka för denn Faderlige omwårdnatt, som H: K: M:tt för dhem hafft haffuer, att de nu alle Tijdegärdz dagar få höra gudz ordh, i denn stadh de til,

förende naptt haffue hörtt Gudz ord enn gångh eller två om åhrett.

Effter och de som boandes ähre udi Öffre Torna sochen haffua samma klagann, nembligenn att de alt för fhå tijder om åhret få höra Gudz ordh, deslikest ähr Sochnen öffuer 24 miler långh, att många Menniskor döo bortt uthann skiäll och skriftermål, förr ähnn de någon Präst till sig bekomma kunna, Huarföre begäre de udi underdånigheett, att dem udi Öffre Sochnen måtte deres eigenn kyrkioherde bliffue effterlåthenn, och begäre de samptligen her Marcum, som der tilförende på någre åhr haffuer waritt Capellan, och napt bekommett maathen aff her Cnutt, mykitt minder annor lhönn. Och aldenstundh att för:de öffre kyrkio ligger sijdt och olägligit för wathen skull, begynner och suårt bliffue nedrutenn, haffue de i sinnett att byggie een ny kyrkio på een ort uth med åhen längre i söder be:dt .Hetenimme, så frampdt dhem dett aff H: K: M:tt Nådeligen bliffuer effterlathett.

3. Til dett tridie, Om den tijd som Lapper udi alle marker skola församblas till deres kyrkior och marknatz platzer, der till att höra Gudz ord, uthgöre deres skatt och rättigheett, så och köpslage, sig till födo, huad dem nödtorfteligitt wara kann, Då haffue de sig således en

drächteligen och samptligen förklarett, att aldenstundh dem omögeligitt ähr, på alle Sundager om åhrett kuna komma tilstädes, effter de wijt kring om markerne skole sökia efter deres näringh och bärningh, Deslikest så ähre mästedelz på åhrett alle kärr och strömer öpne, att dem omögeligitt ähr att komma utöffuer dijt de wela, Dherföre haffue the uthloffuet och undergått, att Lapperne som bho udi alle marker skola komma tilstädes widh alle kyrkioplatzer om Thomesmäso för Juul, och aldrasenest in till Juule afftonn, och bliffue der städze in til Kyndermäso, som faller på den 2 Februarij. Och när den tiden kommer, skall huar haffua förloff att sökie deres näringh udi wilmarkenn, (efther dhå deres bäste tijdh ähr) in till wår fru dagz tijdh udi fastonn, som faller på den 25 Martij, Och då skole de åther komma tilstädes uppå deres Marknatzplatzer som för:lt ähr, och der förtöffua otto eller fiorton dagar som förett ähr till.

Och uthi desse både terminer skole Prästerne, som förordnade ähre uthi alle Lapmarker, ware förtänckte, huar annan dagh predika Gudz ord för dhem och hålla Gudztjänstenn widh macht så länge desse Lapper, som för:lt ähr, ähre församblade. Uppå flere tijder om åhrett ähr dem icke mögeligitt komma tilstädes, till att besökie

dheres kyrkior och handelzplatzser, för de orsaker skul som föreskrifne ståå.

4. Till dett fierde. Opå huilke tijder udi för:de terminor att handelenn udi Lapmarkerne, uppå huar ort för sig, skall hållenn bliffua, effter att Lappefogderne sig beklaga, att så framptt Birkarlarne skall eftherlathett bliffue att updrage udi Markerne uppå samme tijd med dhem, så skeer fogderne udi så måtte förkortt, att de icke så wäll kunna föryttra Cronones godz, efther Birkarlarne insnijka deres godz till Lapperne och göre otijd på köpet, Dherföre skole Fougterne wara förtänkte, efter som dhem alffuarligen befalett ähr, strax updrage till Lapperne, när de begynna på alle orter i Markerne församblas, till att upbäre skatten och handla med dhem, Men. Birkarlarne skall frijtt effterlathet wara att komma tilstädes till huar Marknadzplatz, allenest på desse effter:ne tijder.

Uthi Lyksäle skole Umhå Birkarlar komma tilstädes Trettonde dag efther Jul, och der bruka dheres uppenbarlige handel och wandel och tolle Cronon dheres rättigheett der utaff.

Uthi ArffuidzJärffuj skola alle Pithå Birkarlar komme tilstädes och drifue deres uppenbarlige handel i köpande och säliande den tiugunde dag effter Jul.

Uthi lijka måtte ähr och marknadztijdenn för Lulå Birkarlar beramett udi Jochumuki by der att driffua theres uppenbarlige handel om Påwelsmässo, som faller på den 25 Januarij.

Theslikest udi Tenåteki i Tornå Lapmark skole Birkarlarne udi Thornå hälle deres frije marknatt om Kyndermässo, som faller på den 2 Februari i.

5. Till dett fämpte haffue these effter:ne waritt Birkarlar aff ålder, och brukatt theres handel medh Lapperne på fiället, samptt med Siöfinnerne widh westrehaffuet.

Uthi Torna Lapmarck.

Oloff Amundson.	Nils Olofson.
Jöns Olofson.	Matz Josepson.
Hindrich Packonen.	Per Jönson.
Joen Jonson.	Hindrich Erichson.
Joen Jonson.	Carl Josepson.
Amund Amundson.	Hindrich Orawain.
Josep Josepson.	Clemett Hindrichson.
Hindrich Mikelson.	Hans Hindrichson.
Jöns Hindrichson.	Erich Hindrichson.
Per Staffanson.	Erik Olofson.
Lasse Paiann.	Oloff Jonson.

22 Birkarlar.

Uthi Lulå Lapmark.

Hans Larson.	Jöns Olson.
Joen Anderson.	Hans Jonson.
Nils Nilson.	Erik Olson.
Jöns Larson.	Nils Anderson.
Jacob Anderson.	Nils Hanson.
Lasse Hindrichson.	Christopffer Pålson.
Per Larson.	Nils Jonson.
Måns Jacobson.	Anders Person.
Måns Anderson.	17 Birkarlar.

Uthi Pithå Lapmarck.

Gamb. Oloff Olson.	Oloff Mårthenson.
Anders Anderson.	Måns Jörenson.
Lars Larenson.	Joen Öndeson.
Onde Anderson.	Hans Nilson.
AndersOlson.	TorfastAbramson.
Johan Burman.	Per Rikolfson.
Christiernn Zacharieson.	U. Olof Olson.
Torfast Olson.	Knut Hanson.
	16 Birkarlar.

Uthi Umå Lappemark.

Jacob Anderson.	Carl Uneson.
Oloff Dawidson.	Thomas Anderson.
Lars Larson.	Simon Olofson.

Anders Person.

Matz Person.

Joen Person.

Håkan Gullezon

Christiern Joenson.

11 Birkarlar.

66.

6. Till thett siätte, haffue föreskrefne Birkarlar godwilligen undergått denn Tullordningh, som H: K. M:tt der på giordt haffuer, nämbligenn hwar tijonde peningh utaff alle partzeler, som de förhandla och der förefalla kunna, alenest udi denn underdånige begärenn, att the måge bliffue frij för Tullen udi Stokholm, för dett godz de der udi Markenn förtulla 11 haffua.

Haffua och tilsagt sig willia byggia Stugur och boder på Marknadz platzenn effter H: K: M:tz befallningh, och hielpe Lapperne opbyggie kyrkiorne och prästegårderne. Begärendes samtligenn och underdånigen, att the måge bruka theres frij handling widh westrehaffuettz siösiidan, som de aff ålder giordt haffua, och (Höglofflig i åminelse) Konung Göstafz Privilegier dem gifue, uthwijse.

Och effter nu opå någre åhr tilgörandes, mykitt olykligenn uthi Lapmarkenn tilgånget åhr, att een partt bönder, som aldrig tilförende udi Lapmarkenn någon handel drifuit haffua, nu öffuergiffue theres åker och ångh och fara och flyta

kringh om Lapmarkenn, att upköpe i löndom alle de waror som der kunne förefalla, och derutaff Cronon ingen rättighet göre, der Lappefogderne och Birkarlerne öffuer klage, huarföre begäre Birkarlerne udi underdånigheett, att der sådane flotstockar finnes i landett, att Fougderne måge haffua macht att lathe dem upptage liemanen som de så godt som ödelagt haffua och göre deres rättighet der uthaff, eller der de dett icke göre wele, att fogderne då må dem anthaste och i Rikzens tjänst under knechterne.

7. Till thet siunde, Uppå thett att deste skickeligare skulle tilgåå medh Cronones toll, som Birkarlerne för theres handel i Lapmarkerne bör att uthgöre, så haffuer jag opå H: K: M:tz wägne udi alle marker förordnatt till alle Marknadzplatzer wisse och eedsworne Tolwägere, som skola wara Lappfogderne behielpelige, att uttaga och upwäga tollen af huar Birkarl som han driffuer handelen till, N. Måns Jönson udi Pithå Mark, Christopffer Pålson och Nils Nilsson udi Lulå mark, Jöns Olson och Matz Josepson udi Tårnå Mark, deslikest och lathet till huar ort för sigh framföra Timber till att opbyggie Cronones Tolboder medh, der udi Cronones toll så wäll som skatt och huadh annat Cronone til-

kommer kan bliffue förwaratt in till dess then kan bliffue uthfördt till landzsjdann.

8. Till dett ottonde, Så fins och stor olikheett iblandh Markerne på den åhrlige Lapskatten, att somblige beklaga sig skola uthgöra alt förmykitt, såsom Umå och Tornå Lapper, huilke utgiffue tree mårder, eller thess wärde uthi andre wilwarur, och somblige göre alt för lithett, som ähr Pithå och Lulå Lapper, De Der alenast uthgiffue een mårdh, eller itt timber gråwerk, eller thess wärde. Klaga deslikest Lapfogderne Der mykitt uthöffuer att Lapperne antingen ryme eller och med gifftermål afsyndre sig ifrå Marken till den andre, Der de mindre skatt utgiffue, Dherföre wore aff nöden, att Öffuerheten Der på een lijkheett göre wille och taga en mårdh ifrå De fatige Umhå Lapper, så att huar her effter utgör åhrligenn 2» mårder, som ähre nu icke flere behåldne ähnn på pass 35 Lapper, och lägge een mårdh till Lulå och Pithå Lappars skatt, så att huar hereffter uthgör 2 mårder, huilke ähre till någre hundrade Lapper. Således Bliffuer Cronones skatt mykitt förbättrett, och ingen aff Lapperne haffue sig Beklaga öffuer Den olikheett, som nu med samme skatt tilgår. Doch förbehållet att thenne skattz påökning udi Pithåmark måtte skee alenast med Sweriges enskylte Lapper, som bho

udi SimonsJerffui, ArfuidzJerffui och Lochtaby. Men någre Lapper af Laijsby haffue af ålder skattat så wäll till Norge som till Swerige, huilke bho hart under Noriges sijdann, Först udi Wafst bho 13 Lapper, som skatte en daler till Swerige och een Daler till Norige. Sedan udi Bindall boo 6 Lapper som göre een daler i skatt till Swerige och 2 daler till Norige. Widere udi Nårdall bo 6 Lapper, som skatta een Daler till Swerge och een till Norge. Yttermere udi Raadan wid Westerhaffuett bho 10 Lapper som skatta åhrligen een daler till Swerige och een halff till Norge. Uppå Desse för:ne Lapper kann man ingen påökning göre, Dy om Dett skee skulle, Då komo de aldrig till Swerige tilstädes, och många aff dem haffue här tildagz aldrig kommet till Swerige, uthan säntt theres åhrlige skatt till Fogderne med andre Lapper

9. Till thett nijonde, Så synes icke heller wara rådeligitt, dett man någonn förwandlingh gör med de wilwarur som Swerigis Crono aff Lapparne udi åhrlig skatt bekomma plager, och tager der andre warur före, dy ther så skee skulle, då bleffue icke Cronon mykitt rijk på wilwarur, uthan när Lappen uthgåffue sin skatt udi Torfisk och Rheener, skulle han föge sig bekymbra, om han Cronones Befalningzman någre wilwarur för-

sålde eller icke, uthan skulle wäll finne andre uthwägar medh dem, helst effter de Danske befalningzmän dagligen mher och mher göre förbud på wilwarurne, såsom man aff Jacob Trolles breff, så wäl som aff alle andre, haffuer förnime. Och kommer sedan i dett bruk, att Cronen antingen ganska fhå eller slätt inga wilwarur aff Lapperne hade att förwänte, wore för den skull rådeligitt, man upptoge wilwarur i skatt, så nu her effter som tilförende, och alt annat sedan, som Lapperne hade att försälie udi Rhener och Torfisk, man dett för Cronones warur upköpte. Således kan Cronen åhrligenn åhrs, både nu och i tilkommande tijder, bekomma både wilwarurne och alle andre partzeler, som til köps förefalle kunde.

10. Till dett tijonde, Så haffuer jagh och effter Hans K: M:tz befalningh hållett landztingh utöffuer all Norlandenn ifrå Gefflestad alt in till Tornå, och lathett för Gemenige Mann upläse Sweriges Rijkets Rådzes samt Gemene ständers breff om denn Personeskattenn som udi Stokholm udi förleDen Novembri bewilliatt bleff, huilkett alle the som udi Norlanden boandes ähro, så wäll i Städerna som på landzbygden, godwilligen haffue bejakatt och undergått, och breffuett med

dheres Städens och Landz insigler förseglatt, dett iag och nu leffrerer udi H: K: M:tz Cantzelej.

11. Till dett ellofte, Haffuer jagh och uthdela lathet Cronones godz, som medh Rasmus Nilson Enspännere förledenn höst ifrå Stokholm till Umhå förskickatt bleff, att uthdeles iblandh Lapfogderne, effter som Markerne ähre store och godzett kunde förytras till, som uthdelningz Zedelenn på huar Lapmark för sikh widere skall uthwijse, den iag will inlägge udi H: K: M:tz Räkne Cammer, huar effter Lapfogderne skole wara förtänkte att göre deres Räkenskap med dett förste de hijt till Stokholm kommandes warda.

12. Till dett tolfte, Haffuer jagh och effter H. K: M:tz befalningh lathet uthføre 54 Rhener ifrå Umhå och till den nye merken udi Ångermannelandh, och med dem uthskickatt tu par Lapfolk, som Rhenerne achta och wachta skola. Man önsker, att de wille bättre truffues ther, ähnn de andre som wore förskickede till Medelpad, huilke ähre alle döde, och Lapperne, som dem achtete, aff Lagmannen Peder Anderson udi Medelpad förpassede blötte och bare till Lapland igen.

13. Till dett trettonde, Haffuer jagh och effter H: K: M:tz befalningh, så gott som med trugh aff Lapperne lathett uttaga een hop med

Lappepoiker, huilke effter H: K: M:tz willie till Upsala skolestugu förskickes skulle, nämbliken ifrå Umhå Lapmark 2, aff Pithåmark 4, aff Lulhåmark 4, aff Tornåmark 6, summa 16 personer. Utaff desse Poiker ähre 6 lefrerede Lapfogden i Tårna Oloff Amundson att före med sig i sommer på skip, effter dett föll migh beswärligitt att före dem med migh så långh wägh öffuer landh. Utaff de andre 10 som igenn woro, bleff een siuk strax i markenn och bleff fördenskull effter. Men de andre nijo förde iag medh migh till Gnarp i Helsingelandh, och der uthi Länsmansgårdenn hwurffuo 2 de störste sin kos, och med dett samme kom ett mächtigt stort stormwäder, och läth iagh strax i samme stunden ransake i hele Sochnen effter dem, men ingen kunde dem finne. Sedan skreff iag Lasse Bertilsson till, att han skulle hålle effter them itt flitight inseende, och der han kunde dem finne, skulle han strax förskicke dem effter till Upsale. Dhe andre 7 lefrerede iag fogden udi Gäffle Anders Suenson på Walbo Konungzgårdh, att lathe göre dem kläder och skoer, och förmoder de nu ähre i Upsale, dijt iag befalte honom dem förskicke. Haffuer och skrifuit för dem till Ståthålleren Christoffer Wernsted, han dem medh nödtorfthigh spisningh

försörje skulle, antingen aff Communitetet eller aff Slottet, till widere beskeed ifrå H: K: M:tt.

Dette föreskrifne haffuer jagh effter Instructionen, så mykitt migh haffuer mögeligitt waritt, udi för:de landzorter uttrettett, efterkommett och bestält. Och tillbiuder migh, dett iag plichtigh åhr, altijd widere udi H. K: M:tz och Cronones tjänst underdånligen och troligenn redebogen wara, så länge iag leffuer. Till wisso under mitt Signett och egen handh, aff Hornötorp den 28 Aprilis åhr 1606.

(L. S.) DANIEL TH. HIORT mpia
P. L. C.(?)

21.

Instruction och Underwisningh hwad som then Stormechtige Höghborne Furstes och Herres, Her Carls, Swerigis Rikes utkorade Konungh och Arffurstes etc. willie och befalningh är, att H: K: M:tz trogne tienere Isaach Behm och Gabriel Thomaszon uthi Kemi Lappe marck skole bestelie. Actum Stockholm then, 6 Octobris Åhr 1606.

(Efter Riksregistraturen.)

Först, Skole the medh förste åkeföre, och så snart them mögeligit är att komme fort, begifwe

sigh op i Kemi Lappemarck och så laghe, att the äre ther tree weker för Thomesmesse, och ther sampt medh Fougden lathe opbäre skatten efther then Ordningen som II: K: M:t ther opå hafwer göre lathet, nembligen, att hwar gill Lap, thet är, then som är sine siwtton åhr gammal, och hafwer tilförende uthgiordt två eller tree Mårdar, skall uthgöre een Reen eller två Waijor, eller otto Lispund torre Gäddor, huilke there han helst will och bäst hafwer råd till. Deszlikes så skall och hwar Lap gifwe H: K: M:t efter yngzlet hwar tijende Reen, så och hwar tijonde Fisk som han fåår. Sammalunde skall och H: K: M:t:z utskickedede för the wahrur som them medhgifne äre opköpe till H: K: M:t:z och Cronones behoff så monge Skinwarur som the kunne bekomme, och Wahurne, som the medh sigh hafwe, kunne förslå.

Till thett andre. Skole the uthsee någon läghligh platz ther i Lappemarcken, ther een Kyrckio och Prestegårdh kan byggies opå, och ther skole the lathe byggie een Kyrckia och Prestegård, och skall tilsetties en Prest som ther oppe i Lappemarken altidh boendes blifwer, huilken skall af Cronon bekomme åhrligen fyretije otto tynnor spannemål. Deszlikes så skall han och bekomme af hwar Lapp hwar tijonde Reenkalff effter yngzlett och hwar tijonde Fisk lijke emot

H: K: M:tt. Och på thett samme Prest skall än då deste bättre kunne underholle sigh, så skall af then öfre deelen uthi Kemi Sochn, som näst widh Lappemarken ligger, leggies ther till. Och skole samme böndher, samt medh Birkarlerne som ther handle wele, så och Lapperne som Reener hafwa, köre Timber fram till samma Kyrkios och Prestegårdz bygningh. Sedhan skall H: K: M:tz tienere Isach Behm af Österbotn förskaffe godhe Timbermän som opå H: K: M:tz omkostnadt Kyrckian och Prestegårdhen ophugge.

Till thett tridie. Så skole H: K: M:tz tienere tilseije Lapperne som uthj Kemi Lappemarck boendes are, att the skole hwart åhr komme två gongor til samme kyrckio tilstädes, Först om Thommeszmesso tidh, och då skole dhe ther utgöre theres Skatt, huilken Fougten ther då skall opbäre. Hafwe the och någre wahrur till att sellie, them skole the och på samme tidh före tijtt och them ther förättre, och igen köpe hwadh som the behöfwe. Och när Lapperne således om Thommessmesse tidh komme tijtt till handels platzen, så skole the ther förtöfwe att höre Gudz ordh in till Kyndersmesse, eller någre månedz tidh effter som them kan leghligt wara. Och i medler tid att Lapperne ther äre skall Presten ware för-

plichtet att predika hwar annan dagh. Men när Lapperne äre åter sin koos dragne, skall han predike hwar månedt på thett att bönderne, som aff Kemi Sochn ther till lagdhe äre, och ther nest omkring boo, måge och fåå höre Gudz Ordh. När the hafwe ther till Kindermesse förtöfwet, så må ghe the sedhen åter drage op i Marcken att sökie theres näringh, in till Wårfru dagen i Fasten. Och då skole the åter komme tilstüdes på samma Marcknatz platz och ther förtöfwe otto eller fiortton dager, effter som fört är, och då åter höre Gudz Ordh, och då skall Presten, som tilförende bemält, medhen Lapperne äre tilhope, predika hwar annan dagh för them.

Till thett fiärde: Så skole the tilseije Birkarlerne, som ther uthj Lappemarken handle wele, att the skole på samme Marcknatz Platz huarie tree ophugge en bodh, och ther skole the och handle medh Lapperne openbarligen om daghen, och icke widh Lijfzstraff drage omkring i Lappemarken som här till skeedt år, medh mindre än the wele drage til Westerhafwet, eller in i Rydzlandh och ther handle, huilket them skall frijt ware effterlåthet. Och skole Birkarlerne ingelunda ware effterlatit, när the till samme platzen komme, att handle medh Lapperne, för än Fougten först hafwer haftt fiortton dagars tidh att opbere

Cronones skatt, och opköpt hwadh wahrur som till Cronones behoff behöfwes. Sedhen som fiortton dagar äre förbij, då måge Birkarlerne medh Lapperne handle thett bäste the kunne.

Till thett fämppte: Szå skole Birkarlerne som till samme Marknatz platzer komme och medh Lapperne handle, gifwe Cronon uthj Toll huart tijonde Lispundh Torfisk, samt och andre Partzeler som ther förefalle. Deszlikes och the som Reener hafwa, hwar tijonde Reen. Och skall bredhe widh Fougten en wiss Tollenär tilsetties, som hielper Fougten samme Toll att opbäre, och på fisken rätt wicht holler. Såsom och Tolbodhar opbygges, ther uthi Cronones Toll och annen Rännte blifwer opburin och förtollet.

Till thett siätte. Så skole the ransake huar nu någre Birkarler äre som ther i Lappemarken handle, och hwadh the heethe, och så frampt the kunne försörje Lapperne medh then deel som the behöfwes, då skole the inge flere Birkarler effteråthe att komma tijtt op, uthan the allene, medh mindre än thet kan skee medh the andres godh wilie, och the icke kunne Lapperne alle deler förskaffe som the behöfwes.

Till thett siwende: Szå skole H: K: M:tz uthskickede tienere ther opå hafwe acht, att Rysen icke blifwer tilstادت att drage in opå fieldhen

och tage aff Cronones endtskyltte Lappar skatt, såsom H: K: M:t förnimmer att han nu Någre åhr effter hwar andre giordt hafwer, twert emot then Rågångs förlijkningh som senest giordt blef, oanseedt att hon doch i sigh sielff noghsampt är Swerigis Crono till skadha och förfångh. Deslikes så skole the och icke tilstedie, att Ryssen må trengie Lapperne uthi Manselki, Kitki och Kole Jerfwi, att drage ifrå wår sijdhe in öfwer Grendtzen, som H: K: M:t förnimmer att Rydzen tilbuder, och Moris Jörensso Swerigis Crono till ingen ringe skadhe och spått efftergifwit haffwer.

Till thett sidste: Så skole H: K: M:t:z uth skickede lathe besättie KitkiJerfwi träsk, effter H: K: M:t förnimmer att ther är legenheet till att byggie och boo, såsom och bese the andre Träsken, som ofwan före Kemi ligge, ther Kemi Elff hafwer sin ursprungh utaff. Och thett som the nu icke kunne göra, skole the göra i tilkommande Sommar. Actum etc.

Instruction och Underwisningh, ther efter then Stormechtige Högborne Furstes och Herres; Her Karls etc. willie och befalning är, att H: K: M:t:z tienere Isach Behm och Gabriel Thomaszon, som H: K: M:t Hafwer befaledt, alt leggie Grendtzer uthi Lappemarken emillan Sverige och Rydzland, sigh aldeles rätte skole, och ther ifrå icke till then minste boockstaf afträdhe. Actum Stockholm then 6 Octobris Åhr 1606.

(Efter Riksregistraturen)

Först. När the hafwe gifwit Fougten uthi befalning, och så myket som tijdhenn lijdhne kann uthi wercket stellt, huad som uthi Lappemarken skulle bestelies och then andre theres Instruction uthwijsar, då skole dhe begifwe sigh till Jowara, och huar Ryszerne antingen ifrå Kolendzu eller Store Somen ther möthe them, efter som Isach Behm är befalet att skrifwe them therom till, då skole the lathe them wette, att effter Moritz Jörensso och Feodor Klobekou, som på thett åhr 1596 wore förordnade på Swerigis Rikis och Rydzlandz wegne, till att gåå grendtzerne emillan Sverige och Rydzland, då inthet widere komme än till Jowara, så äre the nu af theres Stormech-

tige Konung och Herre uthskickedhe till att gå Grendtzerne ifrå Jowara, ther som the andre lychtede, och uthi Westrehafwet.

Till thett andra: Hwar nu Rysserne sware, att grendzerne äre en gångh lagdhe, och ther wedh wele the blifwa, då skole H: K: M:tz uthskickedhe suare, att Grendzerne äre inthet gångne. Förty Moritz Jörensso war ther inthett, och thett han Hafwer gifwit bref på thett han inthet sågh, thett gilles inthet. Szå år och icke heller merckien opsat aff begge Rikers godhe Män, som bruuck och sedhwane är hoos alt Folck, när Grendtzerne skole leggies. Och fast än Grendzerne wore gongne och lagdhe, så hafwe dock Ryszerne sådant brutit och samma Grendtzer inthet achtat, uthan dragit ther wijdt uthöfwer och tagit Skatt in i Lappemarken aff H: K: M:tz enskyltte Lapper. The Hafwe och opburit Skatten af Lapperne widh Siösidhen emot Norighe, oanseedt att uthi thett ewigwarende Fridzfördraget blef afhandlet, att the skulle skatte til Swerigis Crono, och icke till Rydzlandh.

Till thett tridie: Hwar Rysserne ingelunda wele gå Grendtzerne, då skole H: K: M:tz Utskickadhe sware them: Szå wele the gåå och legge Grendtzerne efftersom the wette rättwist ware, och hwadh Heller Rysserne möthe them och icke

wele gå Grendtzerne, eller och the inthet komme tillstädes. Så skole H:K: M:tz Uthskickedhe icke deste mindre legge Grendtzerne och sette Råmerckenie, såsom har effter föllier. Först ifrå Jowara och uth om alla the äghor som lydha till Manselke, Kitki och KoleJerfwi Byiar och Lapperne, som ther boo, pleghe under samme byiar bruke. Och sedhen ther ifrå och milt emillan bådhe the Elfwer som löpe ifrå Landzryggen, then ene åth Kemi och then andre at Kolensu. Och så sedhen mitt öfwer Enareträsk, och Bassioki Elfwen nedher åth uthi hafwet, så att halfwe Enareträsk och Bassioki Elff skall höre Swerigis Crono till och halfparten Rydzlandh. Och skole the medhen the Grendtzerne således leggie, tage Skatt af alle the Lapper som på then Westre sidhen om samme Grendtzer boo, inthet achtendes att the til förende till Ryssen eller the Danske hafwe skattet.

Till thet fierde: Är thet så att Ryssen sedhen beswärer sigh theröffwer och seijgher, att Swerigis Crono tilförende hafwer ther inthett tagidt skatt, då skole H: K: M:tz Utskickedhe sware så ther till, att Grendtzerne hafwe warit aldrih gongne, och Ryssen hafwer giordt oss stoor orätt, att the hafwe tagit osz ifrå Trinnäs, ther Swerigis Crono af åldher hafwer tagit skatt, och nu wele the trengie osz ifrå the Råmercken som Mauritz

Jörenssohn hafwer lofwedt legghie mitt öfwer Enareträsk, och wele icke att Elfwen som löper uthur Enareträsk skall ware Grendtz, uthan tage osz på andre sidhen om Nougdoma, huilket är orett, Och ther till medh så hafwe the tagit skatt ther them inthet bordhe. Är thett rätt för them, så hafwer Swerigis Crono samme Rätten, och ther wij skulle göre rätt, då borde osz drage lengre bortte och tage skatten in opå Trinnäs, som wij tilförendhe haffwe giordt.

Till thett femptte. Är thett så att Rysserne wele gå Grendtzerne, men icke legge them uthan om Manselki, Kitki och KoleJerfwi äghor: då skole the Swenske Uthskickede seije, att hwar Rysserne wele legge Grendtzerne som nu bemält är, nemligen så att the måghe gå uthan om förte Lappe byiers äghor och mitt öfwer Enare träsk och så Elfwen nedheråt i Westrehafwet, så wele the effterlåthe, att the tree byier Manselke, Kitki och KoleJerfwi måghe så wäl skatte till Rydzland som till Sverige. Och hwar Rysserne ther medh äre tilfridz, då måghe H: K: M:tz Uthskickede ther opå oprätte breff och Segell. Doch så framt att Rydzerne wele effterlåthe, att Elfwen som löper uthur Enareträsk må skillie Landhett åth. Actum ut supra.

Instruction och Underwisningh opå the wärf och ährender, som then Stormechtige Höghborne Furste och Herre, Her Carl, Sveriges Rikes Utkorade Konungh och Arffurste etc. etc. hafwer befaledt och opålagdt Karl Kröplin, Baltzar Beck, Jören Hansson, H. K. M:tz Cammarerare, och Anders Erichsonn uthi Lappemarcken att bestelie, ther effter the sigh aldeles rätte skole och alle saker bestelle. Actum Stockholm then 20 Octobris, Åhr 1606.

(Efter Riksregistraturen.)

Först, Skole the begifwe sigh op i Lappemarken och sampt medh Fougden hielpe till att opbäre Skatten effter then Ordning H.K. M:tt ther opå giordt hafwer nembligen att hwar gill fiellap, thet är then som är siutton åhr gammal, och hafwer tilförende utgiordt två eller tree Mårdhar, skall utgöre två Reener eller tree Waijor, eller fyre Wåger, thet är otto lispund torre geddor, hwilket there han best hafwer rådth till, doch skole the Lapper udj Laizby i Pithe Lappemarck, som bo näst under Norgis sidho, och skatte till Sverige och Norige, såsom äre uthj Wäfst tretton, uthi Buredal sex, uthj Noudaal sex, uthj Raadan tijo, the skole blifwe widh theres åhrlige Skatt

som the här till hafwe warit wane att utgöre: Deszlikes så skall och hwar Lap utgöre hwar tijonde Reenkalf efter yngzlet, så och hwar tijonde Fisk som han får, hwilke tijende Rener och Fisk Fougten skall opbere och therföre göre redhe och reckenskap som för annen opbördh.

Till thett andre; Så skole H. K. M:tz uthskickedhe opbere af Tittis fiorden medh dhesz innenfiorder, såsom och Rotongers och Gryttongers fiorden medh theres innenfiorder, och alt in till Malånger af hwar Siöfinne, som tilförende hafwer skattat till Sverige och Danmarck, allene två wåger Rocker eller Barnefisk. Men ifrån Malånger alt in till Warångher skole the taghe af hwar Siöfinne, som tilförende hafwer skattat till Sverige, Danmarck och Ryszland, och uthgiordt tree daler i skatt, fyre wåger Rocker eller Bärnefisk, thett är otto lispund. Och ther så wore att the Danske wille uthj Tittisfiordhen medh thesz innenfiordher förhindre att the icke skole tage Skatt, så skole the thet inthet achte, eller låthe trengie sigh ther ifrån, uthan seije, att senest opå handelen widh grendtzen Flackesiöbeck, då blef emillan begge thesze Rikers Sverige och Danmarckz Commissarier och Sendebudh aftaledt, att hwadh Rättigheet som Sweriges Crono af ålder uthj Lappemarcken hafwer haftt, thet skulle hon

obehindrat niuthe. Och effter Swerigis Crono af ålders tidh hafwer tagit skatt uthj Titisfiorden medh dhesz innenfiorder, hwilket nogsampt bewises kan, så wele the och nu tage ther Skatt lijke medh Konungen i Danmarck, och tenckie in thet till att låthe trängie sigh ther ifrån. Sammalunda skole och H. K. M:tz Utskickedhe ingelunde tilstedie the Danske att opbere Rysse Skatten widh Siösidhen ifrån Malånger till Warånger, af then tridie deel som uthj Fridzfördraget medh Ryssen blef Swerigis Crono tillagdt, uthen the skole then opbere sampt medh then Tredingh som Swerigis Crono af åldher uthen medh Siösidhen hafwer hafft, effter then Ordningh som tilförendhe för:t är, och förbiudhe Lapperne att the af samme tridie deel, som Ryssen tilförende hafwer warit wan att opbere, icke skole göre antingen Ryssen eller the Danske någon Rettigheet widh straf tilgörendes.

Till thet tridie: Efter H. K. M:tz Utskickedhe som i förledne åhr wore op i Lappemarken tilsatte Fougter bådhe medh Alten och Tene Elfwer, som opå Laxfisket achte skole, så skole H. K. M:tz Uthskickede nu förnimme hwad som Laxefisket hafwer renttat, och om Fougterne som hafwe waritt förordnede ther opå att hafwe acht. hafwe H. K. M:tz befalningh effterkommet, Och

ther thet icke skeedt är, då skole dhe ännu så lage att ther om bestelt warder, och serdeles att twedelerne emot Konungen i Dannemarck blifwer opburen till Sweriges Cronos behoff, af all then fisk som taghes i Alta Elff. The skole och lathe Fougdterne som öfwer samme Laxfisken satte äre bekomme Salt och Hampa, samt annet hwadh som the till fisken behöfwe.

Till thet fierde. Effter bewisligit är, att Swerigis Crono hafwer uthaf ålder haftt sin Rättigheet opå Wassöen, efter såsom och saligh hoos Gudhj och höglofligh i åminnelse Konung Göstaf ther sine fiskiere hafwer haft åhrligen liggendes, som Reckenskaperne uthwise, Derföre så skole H. K. M:tz Utskickede samme Rettigheet, som Swerigis Crono tilförendhe opå förte Wassöen hafwer haft, wederkennes, och opbere af them som ther boolijke Skatt emot Konungen i Danmarck, såsom och taghe aff them som ther fiske wele, the ware sigh Norman eller Lapper, fem daler uthi Landelego, och hwar tijonde fisk lijke emot thet som the måste göre Konungen i Danmarck.

Till thet fempte. Effter H. K. M:tt i fiord befaltte sine Uthskickede att the skulle udj hwar Lappemarck, ther bäste lägenheterne wore, låthe byggie Kyrckior och Prestegårdher, och tilsettie Prester som ther oppe widh kyrckiorne städes

boendes blifwe och Lapperne uthj Gudz ordh underwiste, Szå skole H. K. M:tz Uthskickedhe nu ransake huru såsom ther om är besteltt. Och ther thet icke är ännu skeedt, då skole H. K. M:tz Uthskickedhe lathe komme Timber fram till samme Kyrckior och Prestegårdher, och så laghe att the blifwe ändeligen opbygde, och Prester tijtt förordnede. Och skall een Kyrckio bygges uthj Uma Lappemarck för Uma Lapper och the Lapper af Pithe Lappemarck som af ålder hafwe legadt till Laiszby wester södher ifrån Uma Lappemarck, emot Norigis sidhe, opå een orth benempd Lycksälie. Men för the Lapper som liggie norr uthi Pithe Lappemarck, skall Kyrckian och Prästegårdhen bygges uthj ArfwidzJerfwi by ther Capellet nu står. Uthj Lula Lappemarck skall Kyrckian och Prestegårdhen bygges uthj Jokumäki Lappeby. Uthi Torne skall Kyrckian bygges uthj Tenataki. Och efter Lapperne uthj Tinghwarä och Segwara faller beswärligitt om sommartidh att före theres dödhe till Tenataki Kyrckieplatz, derföre så skole H. K. M:tz Uthskickedhe tilseije them, att the måge bygge efter som the begeret hafwe ett Cappel widh SimoJerfwi, uthj huilket Cappel och Presten understundom när lägenheten så medhgifwer skall hålle Tidegerdh. Men elliest skole Lapperne om wintteren sökie

til theres sochnekyrckie. Sammalunda skole och H. K. M:tz Utskickedhe låthe opbyggie een Kyrckie och Prästegårdh uthj Titisfiorden och ther settie en Präst som Gudztiensten oppehåller, effter Swerigis Crono af åldher ther sammestädes bådhe andeligh och wärldzligh rettigheet hafwer hafft.

Till thett siätte: Och på thett att the Prester som uthj Lappemarken wid samme Kyrkior skole boendes blifwe, måge deste better kunne under holle sigh, och Kyrckiorne warde widh macht holdne, så skole H. K. M:tz Uthskickede till hwar Kyrckie udj Lappemarken leggie någre byier som näst oppe widh Lappemarckerne liggie, af the sochner som Lappemarkerne lydhe till, såsom äre till Uma Lappekyrckia af Uma sochn Gränöen, Kwssiobyn, Texnäs, Fwchzbyn, Twäraträsk. Till Pithe Lappekyrckia af Pithe sochn Gråtresk, Granträsk, Mangel, Wissträsk, Oppåbyen. Till Lula Lappekyrckie af Lula sochn Haraldzbyen, Swartlår, Brååker, Hedhen Under Torne Lappekyrckio the byier af Öfwer Torne sochn som ther näst oppe widh ligge. Och skall sedhen hwadh som af the Öfwer Torne sochn igen blifwer, sampt medh them under Torne sochn, deles i två deler. Och skall Her Hendrich som H. K. M:tt till Öfwer Torne sochn till Kyrckeherde hafwer förordnedt, behålle then öfwerdeelen, och then

underdelen then som här till Kyrckeherde ther varit hafwer öfwer bådhe sochnerne. Och skall till Präster och Kyrckieherder udj Lappemarcken förordnes och tillsätties desse effterschrefne Prester: uthj Uma Her Jören Olaj, uthj Pitha Her Niels i Pitha; udj Lula Lappemarck Her Lars Olai Cappelan uthj Lula, udj Tenataki i Torne Lappemark Her Joen som H. K. M:tt tilförende therheden hafwer förordnedt. Men uthj Titisfiordhen skole the opsökie en tienligh Man som ther kan brukes för Präst. Och skole samme Prester bekomme af Cronon åhrligen till underholdh fyrtijo otto tynnor spannemål. Sedhen skole Lapperne gifwe them hwar tijende Reen effter yngzlet, och hwar tijendhe Fisk lijke emot H. K. M:tt och sedhen tijende af Fogell och annedt som tijende bör gifwes af. Men är thet så, att Lapperne faller för swort att gifwe them hwar tijonde Reen och hwar tijonde Fisk lijke emott H. K. M:tt, då skole H. K. M:tz Utskickede lathe Lapperne blifwe ther medh förskonedhe, och Presterne skole bekomme halfparten af then tijende Reen och tijende Fisk som Lapperne utgöre H. K. M:tt.

Till thett siwnde. Skole bönderne som till samme Lappemarkz Kyrckior lagdhe äre, sampt medh Birkarlerne och Lapperne som Reener hafwe,

köre fram Timber till Kyrckiorne och Prästegårdernes bygninger, Men Timbermännen skole H. K. M:tz uthskickedhe ifrån Westerbotn för skaffe som Kyrckiorne och Prästegårderne opå H. K. M:tz omkostnedt ophugge.

Till thett ottonde. Widh samme Kyrckior skole H. K. M:tz Utskickedhe legge Marknatzplatzer, och tilseije Lapperne, att the skole två gångor om åhredt komma ther tilsammen att höre Gudz ordh, och uthgöre theres Skatt, så ochkiöpe och sällie hwadh the behöfwe och hafwe att af lathe. Först, skole the komme tilsammen om Thomessmesso för Jul, och då skole the utgöre theres Skatt, huilken Fougden ther skall af them opbere. Hafwe the och någre wahrur till att sellie, them skole the och på samme tidh före tijtt och them ther föryttre, och igenköpe hwadh som the behöfwe. Och när Lapperne således om Thomessmesso tidh komme tijtt till handels plazen, så skole the ther förtöfwe till Kindermesso att höre Gudz ordh, och i medlertidh att Lapperne äre ther, skall Presten ware förplichtet att predike hwar annan dagh. Men när Lapperne äre sin koos dragne, skall han predike hwar Månad, på thet att Bönderne som af the näste sochner ther till lagde äre, och ther näst omkringhboo, måge och få höre Gudz ordh desz emillan.

När Lapperne nu hafwe till Kindermesso ther förtöfwat, så måge the åter drage op i Marken att sökie theres näringh in till Wår fru dagh i Faston, och då skole the åter komma tilstädes på samme Marcknatz platz, och ther förtöfwe otto eller fiortton dager, effter som föredt är till, att åter höre Gudz ordh, och då skole Presterne, om tilförende förmält är, medhen Lapperne äre tilhope, predike hwar annan dagh för them.

Till thet nijonde. När Lapperne således som nu bemält är, komme tilstädes om Thomesmesso, då skole H. K. M:tz vthskickedhe tilseije H. K. M:tz Fougde, att han strax begynner till att opbere Skatten, och köper för the wahrur som till Skin köpet förordnade äre, så monge Skinwarur som han kan bekomme och Wahrurne som ther till förordnade äre kunne förslå.

Till thett tijonde. När H. K. M:tz Fougde först hafwer opburit Cronones Skatt och opköpt hwadh wahrur som till Cronones behof behöfwes, då skal sedhen Birkarlerne wara effterlatit med Lapperne att handle, thet bäste the kunne. Doch skole the icke wid Lijfstraf drage kringh om Lappemarken, som skeedt är, med mindre än the wele drage till Westrehafwet, huilket them skall wara frit effterlåtit, uthan på för:te Marcknatz

platzer medh Lapperne om liuse dagen, och icke om nätterne handle. Och skole Birkarlerne begynne uthj hwar Lappemarck medh Lapperne till att handle om these effterskrefne tidher och icke förr. Uthj Uma Trettondedagen Jul. Uthj Pithe Tiugunde dagen Jwl. Udj Lula om Påwelsmesso tidh. Uthj Torne om Kindermesso.

Till thet ellofte. Uthj hwar Lappemarck skall altid ware ett wist tael Birkarler, såsom uthj Torne tiugu två, uthj Lula siutton, uthj Pithe sexton, uthj Uma ellofwe, effter såsom the nu äre. Och flere Birkarler skole ther icke tilstedies att blifwe, medh mindre än the andre icke kunne försörje Lapperne medh then deel the behöfwe, och the af een godh wilie wele tage flere till sigh.

Till thett tolfte. Samme Birkarler som udj Lappemarcken handle wele, skole ware förplich tede hwarie två att ophugge een bodh på Marcknatz platzerne. Deszlikes så skole the och gif we uthj Toll hwart tijonde skin och hwart tijonde lispund Torfisk, sampt och andre partzeler som ther förefalle. Sammalunda skole och the Birkarler som Reener hafwe uthgöre hwar tijonde Reen. Och skole H. K. M:tz Uthskickede sampt medh Fougdterne lathe opå Marcknatz platzerne opbygge Tolbodhar, ther uthj Cronones Toll och annen Rentte blifwer opburin och förtollet, såsom

och tilsettie Tollnärer som hielpe Fougdterne till att opbere Tollen, och på Fisken holle rätt wicht.

Till thett trettonde. Så skole och H. K. M:tz Utskickede samt medh Fougdterne uthj för:te Lappemarck, så och heele Norlanden, ran sake huru monge Elger som ther slagne äre, och kennes widh Elgzhuderne till H. K. M:tz behoff, uthan någon betalningh. Men köthet måge the beholle som Diuren hafwe slagit. Och skall H. K. M:tz Fougdte åhrligen sådhan ransachningh om för:te Elgzhudar holle.

Till thett fiorttonde. Skole H. K. M:tz Uthskickede ingenlunde tilstedie the Danske att drage in opå Fiällen att tage Skatt efter som tilförende någre reeser skeedt är, althenstund the af ålder ther icke någon rättigheet hafwe hafft.

Till thet fämptonde. Skole the besee hwadh lägenheter som äre wedh Iliowomi, Monanishi och andre flere Träsk ther oppe i Lappemarcken till att byggie och boo, och skole the lathe samme Träsk besettie, så framt ther är lägenheet till att byggie.

Till thett sextonde. Så skole the tilseije Fougdterne öfwer heele Norlanden ther som Strömmen äre, att the skole låthe byggie och förferdige Laxefisken och opsettie Ålekaar, och ther som Strömmen äre store och starcke, så att the icke

kunne hafwe något fiske ståendes, ther skole the lathe settie Steenkaar, tw, try och flere åredd(!) på bredden, och effter som Strømmerne äre store till, och emillan samme Steenkaar hafwe Laner, så dane som här udj Norrström brukes. Och skole Undersåterne som Cronones Strømmer och Fiskie bruke, gifwe så wäl halfparten af alle the Neijenögen som the få, såsom the uthgifwe af Lax och Åål.

24.

Fullmakt för Isak Behm och Jakob Simonsson att utföra den anbefalda gränsläggningen utefter Patsjoki eller Pasvig elf och uppbära skatt i Waranger och på Wadsön till lika belopp som Danskarne. Stockholm den 22 April 1607.

(Efter Riksregistraturen)

Wij KARL den Nijonde Göre witterligit, att effther wåre tienare Isach Behm och Jacob Simonszonn icke hafwe udj framledne winther efterkommitt Grentzelegningen uthj Lappemarcken som wij them hafwe befaledt, så hafwe wij nu på nytt gifwitt them uthj fulmacht t och befalningh, att the skole drage therhedan och leggie och fulföllie

hwad som af Grentzerne står tilbaker. Och skole the så leggie Grentzerne, att the sättie Grentzskildnaderne mitt uthj Basiokj elfwen, all Elfwen nederått uthj haffuet, så att halfwe Elfwen lyder Swerigis Crono till, och half till Rydzlandh. Hwarföre the och skole tilseije them som ther fiskie wele, att the skole gifwe så mycken skatt och rättigheett till Swerigis Crono, som the ähre wahne att gifwe Ryszen. Och ther så ähr, att Ryszen säger ther någett emott och beswärer sigh, att honom skeer förnär, då skole våre uttskickede sware, att han hafwer trengdt osz ifrå vår rättigheett på Trinäs, och tagett emott fridzfördraget skatt widh siösjiden af then tridie deell som han hafwer afstått Swerigis Crono, såsom och dragett in i Kemj Lappemarck och tagett skatt af Swerigis Cronos enskylte Lapper. Men nu wele the inthett lathe trengie sigh lengre, uthen the wele hafwe Grentzerne uthj Basiokj Elfwen, som the honom satt haffue. Och när våre uttskickede thette hafwe bestaltt, så skole the begifwe sigh till Nougdoma och förbiude them som ther boo, att the icke her efter gifwe Ryszen någon skatt, eller bewise honom någon horsamheett, uthan tilseije them, att the skole lydhe och liggie till Swerigis Crono. Sedan skole the begifwe sigh uth till Warangerswijken och besee hwad lägen-

heet som ther ähr, såsom och drage uth till Waszöen och tilseijje them som ther boo, att the skole skatte så wäl till Swerigis Crono, som the göre till Norgie. The som widh samme Waszöö fiskie wele, the ware sig Normän eller Lapper, the skole gifwe osz så wäll som the göre Konungen i Dannemarck, fem daler i landaläge och hwar tijende fisk. Och på thett the måge allt dette deste better kunne utträtte och icke blifwe af Ryszen eller the Dansche förhindrade, så skole the tage med sigh Femtijo eller Sextijio man af the Österbottenske Knichter, så att the kunne ware swars gode, hwar någett tilbudet blifwe. Der hwar i sin stadh weett sigh effterrätte. Ut supra.

25.

Kongl. Kommissariernas till Lappmarken underdåniga berättelse; dat. Stockholm i Juli månad 1607.

(Efter en afskrift i Riksarkivet)

Opå den Fullmacht, som W. A. N. Konung och Herre oss underskrefne ombetroedt och ofuerantwardet hafuer att effterkomme uthi Lappmarken och Westre hafuet, ähr dette wår odmiuke och underdånige Relation. 1607.

Till thet förste, hafue wij med. flijt alfuarli gen förmant Fiellapperne uthi alle Lappmarker om deres Skatt, att de honom her effter uthi Fisk uthgiöre skola, Ithem hwar tijonde Reen effter yngzledt och hwar tijonde Fisk efther träske fisken. Och de Lapper som icke hafua Fisk att uthgifue i sin skatt, då skole de uthgiöre Reener. Och allt hwad som de således uthgiöre hafue wij til-sagdt Fougdterne att de det opbäre skole och der före göre rede och Rekenskap. Ordningen hwar effter de skole opbere Skatten, är denne, N: att hwar gill Lapp som ähr 17 åhr, och tilförende hafuer utgiort 2 eller 3 Mårder, skall nu uthgiöre 8 lispundh Torre Giedder, eller och de som icke koma fisk tillwäge, då skole de gifue för hwarie åtte Lpd. T: Giedder, 2 Reener eller 3 Waior. Allt dette hafua Lapperne godwilligit iakat och samtycht wele uthgiöre samt medh den 10:de Ren och 10:de Fisk. Doch hwad de Lapper i Laisby, uthi Pijto Lappmarch, widkomer, och hafwa tilförende skattet til Swerigie och Norgie, de skola blifue wid deres gamble Skatt som de äre wane at uthgiöre.

Till thet andre, hafue wij begifuit oss öfuer Fiellryggen, in uthi westre hafuet til Siöläpperne, att upbäre Skatten aff dem medh.

Hwad Titisfiorden, Rottångers, och deres

innenfiorder, tilkomer, hafue wij giordt wår högste flijjt, att effterkomme wår Instruction. Men oss wedersfors der ett oförmodeligit och merkeligit hinder, i det att Landzherrenn Harttuick Bille med sampt hans Fougder och Skrifuere haffua förbudit Siöfinnerne at giöre oss någon Skatt, de hafua betalt dem, det wij och finge handan rön, att sönder hugge deres Båter, och de små båter flöttie, uthi wågen, Hustru och Barn, och alt det de äge, före unden, på det wij ju till ingen fordenskap komma skulle. De hafue och straffet dem som i fiord gjorde skalt, och hafua tagit dubbelt skatt af dem, N: de som gjorde, 2 mark til Swerge, så hafue de tagit först Danske Skatten, och seden så mycket som han gjorde til Swergie måste han ändå gifue, til straff, derofuanopå. De hafua förfolgd en Finne, be:dt Joen Larsson i Kyrones, så att hwart Ting de holle år från åhr, så moste han alltid böte Råfuer och Uthrar, för det han fordrede de Swenske, medh huus båter och folck. Dett är årligh wenskaps böter, förutan hufudboten, som först uthgick effter deres lag och dom, dertil medh undsagdt honom, der han en reese blifuer beslagen, at han gör någon Suensk den ringeste befording efther denne dag, då skal honom inttet förestå uthan,döden, och miste godzet medh. Alt dette war dee Dan-

skes arge förehafuende emot oss, Derföre finge wi inttet Skatten uth medh goduillie, uthan måste panttan af Finnerne. Och ner wij nu omsijder medh stort arbete och mode finge ett paar gamble sönderhuggne båter, och. dem igen förbygdte, och rychte uth i fiorderne til at pantte» då war deres (som man då haltte och siuche fan heme ligge, och för swaghet skuldh ingen wåg», komma kunde) rop uthöfuer Landzherren, att han war orsaken till all den motwilie oss hende. Finnerne hade och samlet sig uthi två dager, tilhopa geent öfuer oss straxt wij komme uth till dem, wore wid, pass 100 man , tilsamens, och skuthe oss til spott med. Bössor, och Boger, Icke komme wij till dem och ingen, finge wij heller til oss af dem, Doch omsider kom der en Norman be:dt Swen Jönsson i Försså, och två Finner medh honom, Då frågede wij dem, hwad sådant skiutende skulle betyde, och för hwarss skuldh de så hade rympt huus och hem, De swarede, Hartuich Bille hade dem så befalet. Efther oss nu sådant förtredt och hinder skedde, synttes oss rådsampt ware, att skrifue Harttuich Bille till, om han så hade befalet dem giöre eller ej. På det wij måtte wette huru som man det spottet, medh tiden wedergiöre skulle. Brefuet förferdigdes och sendes åstadh. Innehöltt, såsom Copijen her inbunden

widere förmeler, at han heropå wille sig förkläre, Och kom doch efther tree wechors tijdh ingen skriffellig swar, uthan en gamel Fougdt be:dt Peer Bondesson, Den Der således Förde sitt taal ifrån Landzherren, att han bekenner sig det hafue befalet och giordt, alt förbiude Skatten, på det sättet, att han Hade skrifuit sin Herre och Konung i Danmarch till och förfråget sig derom, och ingen swar ännu igen bekomit, och så lengie till thess swar skulle komma, skulle och Skatten ware förbudin. Till thet andre, frågede han oss om wij hade någre breff af Konungen i Danmarch om lof til att tage Skatten, och han wäl hade haftt den tilförsicht till oss, att wij ingen Skatt skulle hafua tagit eller utpanttett för an han först hade warit til ordz med oss, efther de icke wiste wår besked och ingen swar ifrå Deres Konung bekomit hade.

Häropå blef swaradh, att ingen aff Eder Konungs tienere begierer någott bref eller tilstånd af W. A. N. Konungh att tage Skatt der Konungen i Danmarch hafuer sin rättighet, derföre giörs och oss icke heller behof utt annamme något tilstånd af Ider Konungh, der W. A. N. Konung Hafuer sin rättighet. Och mychet mindre ähre wij uth sende till att begiere lof af någon Landzherre eller Ståtholdere i Landzänderne, att tage Skatt

och rättighet, der som bewisligt är at Swerigis Crone, af ålder; hafuer hafft sin urminnes rätt och rättighet, Icke heller äre wij tilsinnes, at lathe oss af någon afträngie derifrå, uthan til at försware så lengie bloden är warm om vårt hiertte. I seige Ider intet wette aff Flakesiöbechz beslut, som doch allom nogsampt både har i Swerigie och i Danmarch kunnogdt är, Dertill sware wij så, att effter Harttuich Bille ähr en Landzherre, och sådana saker bör wette och wäl wett, til efuentyrs och hafuer beslutzhandlingerne hoos sig, synes oss atti icke tro oss om att hafue någon beskeed att medfare, Men på det i skole wette våre wärf och hwad tilstånd wij hafue til at tage Skatt her och andrestedes, så late wij dem see en Copije aff de Puncter som Instruccionen derom förmelte, och seden wijste dem någre ord i sielfue Instruccionen och Signeten sampt W. A. N. Konungz eigen handh. Derföre hafue wij intet långt tal at giöre medh Ider her om, uthan wij tage det wår Al. N. Konung tilkomer, och i tage det Ider Herre och Konung tilkommer. Och sade, lager så at Finnerne komme medh skatten, så skole de få sin Pantt igen. Der til swarede Per Bondesson, effter det i gode men hafue så god beskeedh at medfahre, så må det ware som giort ähr, och lofuede wele hielpe

till at De skulle losse Panten medh Skatten igen. Och blefue så wener och wäl förlichte. I medler tidh kom Länsmannen Gulle Joensson fram och klagede at wij hade pantet honom något miöl ifrån, och begerede det igen, Då swared wij, hade din bof icke giort oss almogen upstussig, så skulle du wäl fået igen, och der dig skulle wederfares rätt, då skulle du blifue straffet som en Skielm för din motuillighet. Doch lör desse gode mens förbön skuldh skalltu få miölet igen, med de besked, att du flitigt håller almogen till oss, att de gifue oss Skatten med godwylie uth, och tage sin Pant igen. Men den bofuen gjorde seden såsom förr, och sade, iag kan ickie gifue två Konunger Skatt. Hör du din bof, swared Per Bondesson, hwad två Kunger giöre, der får du och fleere wäl lathe sig åtnögie medh och undergå, och skiuter icke hwadh du derom bruker munnen din ganhund, du skalt giöre dem skatt så wäl som oss. Denne her afhandling skedde uthi Tittfiorden, i Lekenäs Normans gård then 6 Januarij 1607. Och wart så aftalet, att mårgonen dereffter, som war then 7 Januarij, skulle hwar och en komme och losse sin Pant til sigh, Men ner dagen kom, och de Dandske wore sin koos, hade den Skielman Lendzmannen giort råd medh almogen (utan twifuel gönom de Danskes

falske stempling, som gierne pläge tråde ifrå all tro och lofuen) och hemligen rychte almogen ifrå oss, så alt wij icke wore werdige, att beholle en Finne til Ledsagere, mychet mindre någon til Fordenskap på båterne, Som doch dagen til förende nogsampt, både om Skatten och Fordenskap förlicht och tilsagt war, att de sig emot beggie Parter welwillige och hörsame skulle befinne låtha, Moste likeuist wij drage däden medh det folck wij hade, och ledsage oss fram huru wij kunde, Doch leefde wij en af vårt fölie, be:dt Nils Nilsson, der quarr, som skulle skynde dem eliter oss och losa Pantten igen. Eliest och skulle han bestelle om timber til Kyrkien, effter såsom Copijen aff Hans Instruktion, her innebunden, förmäler, doch der kom ingen.

Seden begofue wij oss till Ofoten, och hölle så fort derfrå in till Malånger, och der opbore, effter vår Instruktions lydelsse, 2 wåger Fisk. Men der wij icke fingo fisk, upbore wij Ehn daler Peninger, såsom förslaget widere förmeler. Der hade och de Dandske förbudit dem giöre Skatt, men, de swared som Erlige Men, att de så hafua swaret de Dandske, Efther det at våre föräldrer hafue gifuit Skatt till Swerige i sin tidh, så wele och wij giöre medh, på det wij gerne wele bewijse wor troplichtighet och beholle Fred och Rolighet.

Ifrån Malånger in till Warånger, lyder vår Instruction, att wij skulle anname af hwar Siöfinne 4 wåger Fisk, Men effter Juterne och der hafua uthspydtt sitt Etter medh, såsom är til at see af en Zedel, her inbundin, som Bonde Broch skrifuit Hafuer, derföre finge wij der ingen Fisk, uthan toge 3 daler aff Huar heel Siöfinne, som Förslaget förmåler. Der swarede Finnerne på same satt såsom De Förre, att De wille giöre oss sin rättigheet, som föreldrer för Dem giort hafua, och intet achte Deres förbod. Och allestedes mötte oss Deres muntlige förbod opå Rysse Skatten, serdeles och synnerligen i Warånger, Der låg Sörn Bondesson, Ståthohlere på Wårdhus, i 6 wechor och bidde effter oss, i medier tidh förböd Rysseskatten, föregaf at han wille förtöfue vår ankomsth, och ändtligen förhindre oss personlig samme rättighet. Och effter Finnerne såge, det drögdes något medh vår tilkomelsse, eliest hade de lat ett falskt rychte, utan twifuel af de Dandske uthsprit, att wij ettdere wore om halssen blefue i Tittisfiorden, eller hadde och Tittisfinnerne, medh de Dandske som Hartuich Bille hade medh sig, jaget oss tilfielss och tilbake igen, Der före sade de til Honom, effter de icke komme, så tager i då Skatten. Neij swarede han, iag hafuer ingen befaldning deropå. Men ner han nu i

saning förnam vår ankomst, högg han af, och til Wårdhus, som han hade varit brender, och lat sine gode Finner stå allene, som han doch tilförende så högt förtröstedt hade, at iörsware dem ifrå oss och giöre dem frij för Rysse Skatten, och ändoch han wek dem ifrå sin lofuen som han tilsworit hade, kunde de enfaldige Finner ändå icke besinne, att han war orättferdig i sin sak, uthan så rädde och förskrechte, att de fruchtade för honom mycket, det de och bekende för oss, synnerligen derföre, at han hade leeft en af sine tienere der quarr efther sigh, som skulle uthliste vår beskeed, och at han skulle spane om huilken Finne som först lade oss uth skatt, den skulle han antechne, och undsagdt den same att springe frå hufudet. Ner wij nu kompne wore till Warånger, och finge tale med Finnerne, och satt annet mod uthi dem, finge wij godwiltigt uth skatten, och förehölle hans tienere Söfrns orättrådighet, och sende honom så medh en vår tienere till Wårdhus, effter Söfrn, och begerde honom til tals medh oss, anthen han wille kome til Warånger, eller wille han möthe oss på Wassöö, Men han kom der inttet.

Ner han nu inttet wille kome, ej heller sende oss någon besked eller förklaring (både om förbodet, och dett intrång som Lars Damp Som-

morfougden hade gjort oss uthi Altta Elff, i det
 att han hade röfuet Fullmachten ifrå Laxefougden
 der samestedes, twinget wåre Fiellfinner att fiske
 at sig, och de som icke wille fiske åt honom,
 högh och upbrende han deres båter, togh bortt
 deres nät, och jagede dem till fiells, In summa, han
 gjorde opå Swerigis grendzer ett sådant öfueruåld,
 som honom aldrig borde lefue föret, Han hindrede
 Laxefougden, att han icke fick tage en fisk af
 wattnet, fleere än 16 st:r, som han hade Fått
 förän han, Dampen, kom dijt, och den tridie Fi
 sken som Finnerne hade bort gifue til Swerigis
 Crone, den hafuer han bortte, och gifuit Finnerne
 Öel och Brennewin igen och Miödh, tree krok-
 laxer för en kanna Miödh och en krok-lax för en
 kanna Öel, så att han hafuer i alles församlet,
 effter trowerdig berättillsse, siu lester Lax allene
 för Öel och Miödh) Då begynte wij handle om
 Skatten och Landlegen på Wassö, och funno der
 all god beskeed aff en gameli Borgere ifrå Bärn,
 be:dt Matts Woltter, huilken och är födder på
 Wassön, och är hans berettillsse denne, att han
 är föddh på öen, och seden han war komin till
 manna, hafuer han årligen hollit sin handel och
 fiskerij der i Wassö wågen, och minnes den förste
 Swenske man som i hans tijdh deropå begynte
 bygge, N: att han heet Matts Finne ifrå Torne,

han war föreståndere för 15 S: och Högloflig i åminnelse Konung Gustafs fiskere*). Seden efther Honom kom en som heet Tomas Swenske, han war och de fiskeres föreståndere, och en heet Per Skrifuere, han war och bruket för Prest. Effter dem kom en heet Esbiörn, han blef ihielslagen, och hans barn, som skaden gjorde, lefue och boo nu i Bärn. Seden han blef slagen rynde Fiskerne sin koos, och efther den tiden hafuer der ingen Rättigheet gåt uthaff till Swerigis Crone. Han wiste oss huus som Tomas Swenske och Matts Finne upsatt hade, både Boder och Huus som de hafue torkat fisken utij till Suerigis Crones behof, och deres Bomerke som de sielfue, sampt medh åretalett, uthskurit hade på dörer och bielker, underuiste han oss och **), Men om Skatt och landlege sade han sig aldrig hafua wist, uthan om Fiskerne allene, Doch wij achtede det intet, uthan lydde wår Instruktion effter, och toge Skatt och Landlege af de 2 der wore tilstedes, Matts Wålder och Ifuer Sanckere. Der opå öen hafuer för 5 år seden, N; 1602, bodt en heel hop Folck

-----
 *) Här står i kanten af handskriften: "79 års gammel man."

**) Vid dessa rader står i kanten: "Wassö wederkient under Swerigis Crone then 10 Ap: 1607."

och då efther De Danskes Befaldning och prach-
 ticher Begifuit sig till en ordt heeter Kyberg, 3 1/2
 mil norrut ifrå Wassö, opå det de Swenske ingen
 rättilsse skulle få der, ändoch att de ingelundh
 kunne ware Det fiske ställe förutan, såsom Matz
 Woltersson oss berettede, efther der åhr den beste
 hampn till Skip och Skuter, som finnes mellem
 Bärn och där, och det beste Fiskerij, dy öen
 ligger bättre in, än Wårdhus och Kyberg ligger,
 i Fiordenn, Och ner Hwalen drifwer, söker Fisken
 mere der in i beskerm, och seden widere in till
 Warånger, der åhr och en Öee och ett Fiske lä
 ger, halfmil ifrå landet, doch ingen god hampn,
 Men för Wassö är en god Hampn, säker För alle-
 handa wede, Eliest ligger westerifrån öen, inbättre
 i fiorden, tu skiähr, Det ene heeter Lille Wassö,
 och Det andre, som ligger innåt Warånger bättre,
 heeter Sandskier, doch icke mychet longdt ifrå
 hwart annet, som rechnes och för god legenheet,
 doch icke til at Bygge opå. Skogh finnes ingen
 opå samme Öier eller Skiär. Opå Wassöen åhr
 bygd en Kyrkie, der till de hafua haftt en Prest,
 honom hafua de och affskaffed derifrå, alt opå
 dett sattet stemplet, att man ingen underrettillsse
 skulle der Bekomma, ändoch gudh wari tack,
 som den gamble mannen der för oss Blifue lat,
 han war mere Swensk åhn Dansk, som nogsampt

förmerchtes af hans ord och åthäfuér, ändå han icke fullleligen tordes uth der medh för de Danskes skull.

Till det fierde, hafue wij besteltt och förfordret Nils Olofsson, Laxefougden, medh Folck, Hamp, Peninger, Spanne:ll, Kläde och Fettalie, och till att opbäre huar 3:de fisk aff Lapperne som i Elffuen *) fiske, det och Lapperne wele undergå, allene de måtte hwart år få någre Lpd. hamp till undsättning uthan bettaling. Wij Hafue och Befalet honom att Besee den nederste forss, som der ähr, ner sommoren komer, och der legenheten så wore at han kan låthe bygge, skulle han derom beflijte sig, effter wij skaffede honom en god timberman som dermedh weet umgå, och inttet achte de Danskes hoott derutij, effter de råde inttet i Fiellen, och seden skal han gifue W. A. N. Konung all umstendigheten både om det och annett mere, som han finner der nytte och gagn fölier medh, ödmiukeligen tilkenne. Om Altta Elff haffue wij så Besteltt, att wij derheden Hafue förordnet en annen och tienligere Fougte än den der warit hafuer, hans namn är Lasse Olofsson, och hafuer tient Nils Olofsson i Teno för underfiskere, Honom skaffede wij Hamp, Näät,

-----
*) I kanten står; "Teno Elff."

Peninger, Clåde, Fettalie och huad han til sig sielftridie behöfde, och afferdigede honom derheden medh thet same som Nils Olofsson updrogh, och gåfue honom en ny Fullmacht, Doch opå W. A. N. Konungz widere Confirmation. Dess innehold lyder såsom Copijan, her innebunden, widere förmäler. Hafue och Honom alfuarligen tilsagt, at han lather sig finne trogen i alle måthe, och annamer huar 3:de Fisk af Finnerne, som der fiske. Och icke late de Danske trengie sig widere i Fiellelfuen, än dem Bör, som her til sket är. Her infaller en underdånig frågan, om de Danske skole hafue mere än 80 st. fisk, som de af ålder hafft haffua i Alta elf, effter att all den fisk som i elffuen tages, han fånges mest till 7 eller 8 mil upp i elffuen, och wid Åminnet fåås det ringeste. Dette stelle wij i all ödmiucht W. A. N. Herre och Konung hem at öfuerwäge och ordne, huru derom holles skal och på hwad sätt inan må wedergöre och igenbekome den fisk Lars Damp i fiord medh öfuerwåld och orätt sig till-egnede. Hwad som anlanger om Fiskerners rijke Inkompsth, hafuer H. K. Ma:t at see af Teno elff, som ähr allt Bekomit genom Finnerners fiske, på 40 st. Lax när, som Nils Olsson hafuer fåt medh Cronones nät. Och blifuer det så laget, att de som Laxefougder äre, altidh hafua folck

och fiskeredskap nogh, då förmoder man der en anseendes suma Fisk, Både uthi Alten så wel som Teno, efther Faller då Inkompsten både af Cronenes Fiske, så wel som det Finnerne eller Lapperne tildrage, utHi den tridie Fisk som de uthgiöre skola.

Wij hafue och uthfråget, och en Part af dem sielfue beseet, skiöne Elfuer, som med tiden och skole giöre H. K. M:t och Rijket gagn, Deres namn är som her efther förmeles:

1. Måls Älff, der haffue wij tilsatt 2 lensmen, som det achte skole till hwar fierde fisk, såsom Copian,. Her innebunden, uthwijser. Dit komme wij inttet för oföret skuldh.
2. Skiämo Elff, der wore wij icke heller för olegenheten skuld, der är en skyn forss och fall til effter Lensmennerners Berettilsse, der gaffs ingen Fullmacht, effter Juterne tage den straxt ifrå dem, som de klage och wij af Dampn nogsampt förfarit hafue, doch gofue wij dem muntlig Befaldning, så der som i ala andre Elffuer, som her efther fölie, att achte Cronenes Beste, till wijdere Besked.
3. Caiutus Falle uth medh Altta store Elff.
4. Epiiochi Dem hafue wij sielfue besett och
5. Falleiochi finnes i Caiute Elfuen beste le-
le genhet, men de andre 2 haffue inttet fall.

6. Lemi Jochi, uthi Söderporssånger, ähr en skiön Elff och hafue sett Den lax der tags, at han är skiön och wäl til måte stoor.
7. Hoose eller Storforss, ligger i Laxfiord, ähr en skiön Elff medh högd fall.
8. 9. Derhoos 2 små elfuer, kallas Laxelffuer. De äre intet synnerlige, dock kan den som bruker Hoose, achte dem medh. Dem hafue wij seett.
10. Jäpps Elff, wid Warånger löper hon uth.
11. Tomas Elff, denne löper uth emellen Wassö och Waranger. Denne Elf hafuer sitt namn af Tomas Swenske som war Föreståndere för fiskerne på Wassö.
12. Hälgemo, löper uth emellen Rottånger och Titisfiord, doch inttet synnerligh dugze, som Finnerne berättte, om man Dem tro skall.

14 Elfuer.

Uthi Altta Elff ähr gott tilfelle at Bygge en gårdh. Der kan Brukes Både Miöl- och Sågequarn, effter der ähr fur och annen skog nock (men icke gran) der af man kan bygge Huus och til förtäring och annen nödtorfft bruke bräder, till att bettala hwad han Behof Hafuer, som der skall Bruket Blifue. Och med mindre, att der komer en anseendes man och alfuersamligen med troheet handler på W. A. N. Konungz gagn, så

komer der aldrig i lag, hwarken med ett eller annat. Dette steller man i underdånighet W. A. N. K. hem at öfwerwäge och betenkie, hwad för mycket gott som Blifuer förhindret deregönom, att der ingen ähr som så wäl achter W. A. N. Konungz Beste, som Juterne giöre opå deres sijde, Både om Sakören, Elffuer och annat, som der faller Cronen till opbördh och inkomsth.

Till thett Fempte, Så hafue wij effter wår Instructions lydelsse Drifuit opå Kyrkiebygningerne, Prestegårder, Tollboder och Birkarleboder uthi alle Lappmarker, och ähr derom, både om Prester och Bygningerne, så besteltt, aldeles så som her effter Blifuer förmältt

Ume Lappkörkie är Bygd i Lyckselie. Hon ähr fulbordet medh Tak och all Inbygningen, Klocka, Mässeklader och Kalch undentagendes, dett Begiere Lapperne i underdånighet at bekomme aff W. A. N. Konung och Herre. Der ähr och Tollbod upbygd, sampt någre Birkarleboder upbygde, men Prestegården är ännu obygd, effter Platzen, som der till tienlig ähr, war Ännu icke uthseddh, Doch hafue wij nu i hemreesen afferdigett Presten Her Joen E., som der Kyrkioherde ware skall, medh sampt åtte timbermen, att de skole uthsee den Beste legenhet som de kunna finne der till och straxt begynne opå att bygge

Prestegården sine Tarfuehus, så många som hann i förstone kan nödtorffligen hielpe sigh medh, och honom tilsagt att begifue sig der upp och blifwe boendes der, effther såsom vår Instruction förmäler.

Pijte Lappekiörkie ähr Bygd i ArfuidzJärfwj, och är fulbordet takett så ner som 1/4 opå södra sijden war ospänt, och inne i Kyrken alt ferdigt så ner som någre benkier opå mannesiden, Och är den Kiörkien, hwad yxe och Hafwer tilkomer, wäl och ordentligere uphuggen an någon aff de andre Kyrkier. Tollbod ähr der och tillaget af det gamle Cappellet. Birkarle Boder äre der och, doch ännu icke tilfyllest. Till Prestegården ähr Timber framkört, doch ännu inttet hus uphuggit, effter Her Nils, som är Kyrkioherde i Pijto, skal och Blifue Kyrkioherde der med, och hafuer så lagadt, at han kan komme deremellen både wintter och Sommor medh hest, opå en dagh eller halfannen. Det steller man i underdånighet W. A. N. Konung hem, att efftherlate, om han för den orsak skuldh må lathe Prestegården obygd wid Lappekiörken, effter han hafuer Prestegård i Pijte, och kan komme emellen Både Kiörkierne ehñar han will. Der till Feeler och Kalch, Klocke och Messekläder, huilket de i underdånighet ochså underdanligen begere af W. A. N. Konung til at bekomme.

Luula Lappkiörkie ähr Bygd i Jochmochj, doch tächt medh Näfuertak och takued ofuan opå, Men Inbyggningen ähr all ferdig, Både medh Altar, Piedicestol och Benkier, Golff och Dörer. Men klokke, Kalch och Messe Kläder feeler dem. De Begiere och i underdånighet at Bekomme de Partzeler aff W. A Nådigste Konung och Herre. Tollboden är bygd, och någre Birkarleboder, de andre Blifue medh det förste ferdige. Timber till Prestegården är och framkomit och holles nu på alt bygges up, och förmodes att han och blifuer ferdig medh thet förste. Orsaken hwärföre Kyrkien der i Marken icke är så wäl upbygdh som i de andre, är denne, att Presterne som der hafue warit, nemligen Herr Christoffer och Her Lars, hafue warit oens, doch hafue wij effter wår Instruchtion latet Her Lars Blifue derwidh, till widere Beskeed, eliter såsom wij förgångne wintter i underdånighet skrefue E. K. M:tt till, om begge Personers handell, och deres oenighet hafuer warit orsaken til att Kyrken icke så prydelig, som det sig Borde, upbygd ähr, Doch hafue wij befalet, at Taket skall afrijfues och gifues hennes rette Proportion, som en Kyrkie Bör hafua, eller de skole få otack der före, så många som der opå hafua arbetet, och de som deropå fordra skulle.

Torne Lappekyrkie skall blifue vprettet i Tenotech. Der till ähr timber Nock framkiört, och hafue wij afferdiget och fordret timbermen derhäden medh all behör som De kunna behöfue, att De medh flijt skole bygge Kyrkienn effter det sätt som Öfre Torne bygd ähr. Presten (Her Jöran Olaj, Kyrkioherde) ähr och på wägen der häden medh hustru och barn, och will lathe bygge Prestegården medh thet samme och hafue acht opå att Kyrkien blifuer wid sitt ratte skick opbygdh. Der till feeler Klocke, Kalch och Messekläder, huilket de och i underdånighet begiere aff W. A. N. Konung til hielp. Tolbod och Birkarleboder skole och medh förste, effter wår förmaning, Blifue Ferdige. Cappellett är och icke ännu ferdigt som uthi Simoierfwi upbygges skulle, doch skall det och i denne sommor effter wår påfordring blifue ferdigdt.

Tittisfiordh: Kyrkian hade wij wäl welet giort wårt der till, såsom Copian af wår Fullmacht uthuse skall, men det oförmodelige hinder, som förra optalt är, war orsaken, hwarföre det Bleff tilbage, Kundom fördenskuuld heller ingen Prest dijt förordne, för än framdeles, ner annorlunde der i fiorderne kan besteltt blifue, nemligen, så at de Dandske måtte få straff för sin otilbörlighet, och Almogenn regeret medh

lijke lydne, af de Swenske så wäl som af de Dandske.

Till dett siette. Om Presterners Underhold och Tijende, samt de Byer som oss är befalt att leggie all hufudsochnerne til Lappekiörkierne är således bestelt, Presterners Underhold hafue wij tilsagt dem, att annamme af Tijendefougden i Norrebottn, det de och mestedeels bekommit hafue. Byerne hafue wij och lagd till Lappekiörkierne, såsom Iustructionen förmeler. Tijenden hafua Lapperne begeret, att de måge gifue dem såsom de äre wane, och wele förbätre medh alle gode, opå thet H. K. M:t må beholle siu Tijende obehindret: Dette är Lule, Pijte och Ume Lappers begeren, men Torne Lapper swarede så, Will Presten predice för dem hwar Söndag, så wele de gifue honom lijke tijende aff Reen och Fisk, emot det de gifue Konungen. Hwad som sigh belanger om Öfre och Nedre Torne, så hafue wij skifftet dem uthj tuu, halfparten til Her Knutt i Nedre Torne och den andre halfue partt til Her Hendrich. Men effter Her Hendrich finnes medh någre höge saker emot W. A. N. Konung och Herre, såsom Sochnenes Dombref skal uthwijse, Derföre moste der förordnes en annen i staden, Om H. K. M:t teckes låthe Cappellanen Her Marchus blifue der qwarr, som der nu ähr och en tidlong tiensten

uppehollit hafuer både för och seden Her Hendrich derheden förordnett wart, effter Her Hendrich ähr mychet swag i halsen och munnen, så at munnen är bortrutin innen til och halfue lep- pen borttfallin, får och derföre inthet skickeligit mål framföre, Af hwad sådant hafuer sig förorsaket, må han wette sielff, och sig i alle saker, som wij effter ransakningen hafue emot honom, Försware: Så och Her Christoffer medh, effter han ähr, som Bewisligit wara skal, Cronones tiuf, och medh Bomerker annorlunda handlet hafwer än honom bör, såsom Lule Sochne bewijs för mäter.

Till thet siuende, hafue wij alfuarsamligen hollit Lapperne och Birkarlerne, som Reener hafua, före om Timber som ännu tillbaka ståår, synnerligen i Ume; att de skole det framkiöre och förfordre byggningen, wid Straff tilgiörendes. Doch Umkostneden till Timberkarlerne skall holles uthaff W. A. N. Konungz eigidt, såsom Relationen förmeler.

Till thett ottonde, Hafue wij lagat om Marchnetz Platzerne, och huru de sig der, både emot gudh och H. K. M:t, uti Handell och Wandell förholle skole, så och wisse tider wid hwar Marchnedz Platts, ner och huru lengie Dem bör handle och wandle, såsom effterföljer:

Först skola De två gånger om året komme tilsamens till Marchnedz och Kyrkie platzerne, att höre Gudz helige ordh, och utgiöre deres Skatt, så och kiöpe och selie hwad dee behöfue, och Hafue til at afflathe. Först skola de komma tilsamens om Tomesmesse för Jul, och då skola de utgiöre deres Skatt, och sine warur förtyre, efther som då hwar och en kan best hafue råd till, och skole ifrån Tomessmesse, alt in till Kyndermesse, Förtöfue der quarre till höre Gudz Ordh, och skall Presterne ware Förplichtede, att predice hwar annen dag för Lapperne, meden de der til stedes ähre. Ner nu Lapperne töfuet til Kyndermesse, ähr dem effterlatit åter drage upp i Fiellet igen, att sökie siu nering och bering, och komina åter tilstedes på Marchnedz Platzerne till Wårfrudag i Fastan, och Der förtöfue otte eller fiorton Dagar, efther såsom föret är till, at åter höre Gudz Ordh, och Då skole Presterne, som förbe:t är, åter prediche För Dem, meden de der stadede äre, Hwar annen dagh.

9. Wij hafue och efther Instruktionens inneholdh, alfuarligen tilsagt Fougdterne, att de då skole Begynne til at opbäre Skatten, ochkiöpe för de warur, som till Skinkiöpet förordnade äre, så många Skinwarur, som De kunna bekomma, och godzet som der til ärnet är kan förslå.

Wij hafue och, effter Instructionens Tjonde Punct, tilstatt Birkarlerne, att ner Fougdterne hafua först handlett opå Kongl. Ma:ttz wegne, då skole de seden fritt handle och wandle, det beste de kunna, doch erligen och tilbörligen, om liuse dagen och icke om netterne, som tilförende skee plager. Icke skole de heller, som her till skett är, hafue lof till att drage kring om Lappmarkerne, uthan opå Marchnedtz Platzerne handle. Doch till Westrehafuet skall dem fritt ware eftherlatit, att sökie sin Nering och drifue en tilbörlig handell. Och skole Birkarlerne hafue sine wisse tijder, ner som De handle skole medh Lapperne, såsom är uthi Ume skole de begynne handle om Trettonde dag Juul, och icke förr; uthi Pijte Tiugunde Dagen Jul; uthi Lule om Påfuelssmesse tidh; uti Torne om Kyndermesse tidh. Huilken som heremot gör, och blifuer lagligen tilwunnen, då hafue wij alfuarligen befalet Fougdterne, att de skole honom, som bryter, tilbörligen straffe.

Utij den elffte punct blifuer oss befalet, att ordne ett wist tal Birkarler uthi huar Lapmarch, uthi Torne 22, uthi Pijte 16, uthi Ume 11, uthi Lule siutton. Det hafue wij och effterkomit, doch haffue de Begeret att intage någre fleere, som de för handlen skuldh af nöden hafue, opå det de

deste bättre måge uppeholle Lapperne den deel de behöfua kunna, effter såsom medföljande lengd uthwijser.

Till thet tolfte, hafue wij och tilsagt Birkarlerne, att hwarie 2 skole uphugge en bodh opå Marchnedz Platzen, huilket och mestedels effterkom it är, och hwad som feeler, det skal i denne sommor effterkomit blifue. Deslikesth skole de gifue i Toll hwardt tionde skin, hwart 10:de Lpd. Torrfisk, samt och 10:de af alle andre Partzeler, som der til handels falle. Ithem skole de uth giöre hwar 10:de Reen, och opå det att allt godz, som der forhandles, måtte rätt förtollet blifue, hafue wij, effter vår Instruktion, förordineret Tollenerer uthi hwar Lapmarch, som ähr uthi Ume och Pijte Lappmarck Måns Jörensso, uthi Lule Lapmarch Christoffer Påfuefsson, och uthi Torne Lapmarck Per Joenson, hwilke der skola ware Fougden behielpig til att opbäre skatten, och holle kegen lengd emot Fougden, och Tollen rätt uptage, såsom och at holle på Fisken en rätt wicht.

Till Dett trettonde, hafue wij Befalet Fougderne ofuer heele Norlanden och Lapmarkerne, att alle de som Elgdiur felle, då skall Fougden kennes wid Huderne, uthan någon Bettalning, och han som Diuret feltt hafuer, må beholla kiöttet

ahllene. Huru många huderne sig belöpe öfuer hele landet, derom fordrede wij beskeedh i återferden, men Fougder och Skrifuere wore somligestedes intet hemme, och de som hemme wore, de droge nu först uth at holle ransakningen, der effter wij inttet dierfdes oss fördröie, efter wij hade så lenge varit bortte, doch förmode wij derom wisse beskeedh med thet äldre förste.

Till thet fiortonde hafue wij och medh flijt och alfuar förbudit, att Fougderne icke skole tilstedie de Danske, eij heller Ryssen, att tage Skatt i Fiellen, som de hertil giort hafue, och synnerligen Ryssen som i år hafuer varit upp i Fiellet, doch icke lengre än till Udziochi, år 16 mil ifrån Warånger, och till Clemetzby, år 15 mil op bettere, der hafuer han tagit Skatt och lengre hafuer hau icke varit i Fiellet, effter Lapperne i de öfre byer hafue sent budh emot honom, at hwar han dristede sig widere begifue, skulle han wente sig icke wäl komme tilhake igen. Wij hafue uthi för:de Byer, som han varit hafuer, förbuditt dem wid lifzstraff, att offtere blifue tilstedes, ner de komme, uthan begifue sig unden, hwar de eliest icke äre starcke noch att wijse dem af.

Till thet femptonde, hafue wij besett Iliowomi och Monaniski Träsk, och eliest fråget fleere

träsk der till, som ähre medh samme wilkor och legenhet belegne, Och finnes god legenhet til at byggie, Engh och Fiskewattn ähr der nock, men Akermarck ähr der fulle medh, men dock ganske swag, Så mener man, att somlige år, som wintren icke för starck ähr, skal der wexe sädh och bekomme sin mognedt. Wij hafue och uthnempt Folch som dem besittie skole, såsom Registret, her widbundet, widere förmeler. De som hafue her till bruket fisken, både Birkarler och Bönder, hafue wij derifrå afsagdt;, Doch effter de i longtidh hafue bruket träsken, så skulle dem ware effterlatit, att besettie dem framför någon annen, med sine söner eller mager, der som så kan ware Personerne till. De nyupfrågede träskes namn äre desse, Erichziärfui eller Storeträsk, Kiättkiswadh, SärckiJärfwij, PittkiJärfui.

Till det sextonde och ytterste, hafue wij medh flijt och alfuar tilsagdt Fougdterne om Laxefisken och Ålekaren samt Laner derutij, effter det sätt som de brukes her i Norre Ström i Stocholm. Ithem skole de som fiske i Strömerne, gifue halfparten aff Neienögen, såsom de gifue aff lax och annen fisk, de bekomme. Förmode, att Fougdterne her om longe i wintres

haffue gifuit H. K. M:t all richtig besked både om Laxfisken, Ålekar, Steenkar och Laner.

Dette föreskrefne hafue wij underskrefne, såsom Bokstafuen i sig sielff lyder, effterkomit och bestelt, så mychet oss hafuer stått till giörendes, Dess till wisso under våre Signeter och Egne hender underskrifuit, Datum Stocholm then . . . Julij 1607.

26.

Instruction och Underwisningh, hwad wij Karl denn Nijonde med gudz nåde etc. hafwe opålagdt och befalett oss elschelig Edle och Manhafftigh vår tro tienere och tilförordnade Stott-hollere uttöfwer Westhersjöfinnerne och heele Lapmarckernc Baltzer Bäck dersammestädes att utträtte och beställe. Actum Wässby gård denn 8 Septembris åhr 1607.

(Efter Riksregistraturen.)

Först. Skall han begifwe sigh op i Lappe-marcken och samptt med Fougderne hielpe till att opbäre skatten, effter den ordningh som wij honom medgifuitt hafwe.

Till dett andra. Så skall han på Wassöen Lathe byggie någre hwss, der han kann boo uthj, Och lathe der kaste enn wald omkringh, så att

han kan ware till an Etthundrede man starck der inne, och den rättigheett som wij och Swerigis Crono på Wassöen och nthij för:te Siöfinne och Fiällapmarcker, både på folck, land och watn af ålder hafwe hafft, den skall han på våre och Swerigis Rijkis wägner försware. Och efter vår Salige Käre herfader (Christeligh och högloflig i åminnelse) Konnungh Gustaff hafwer haft sine Fiskiere der opå Wassöen liggendes, så hafwe wij gifwitt honom i befallningh, att han uthi lijke motto skall holle der våre fiskiere, och optage skatt utaf alle de der fiskie wele, halfparten emott Kongl. W:des i Danmarckz befallningzrnän utaf dem der liggie i fiskie.

Till det tridie. Skall han ingelunda tilstädie Kongl. W:des i Danmarchz befallningzmän att opbäre Rysseskatten wed Siösijden, meere än tredingen, och han tuådeelerne allttifrå Malanger och till Waranger, af den tridie deell som uthi fridzfördragett med Hyssen blef Swerigis Crono opdragen.

Till dett fierde. Skall han lathe hafwe inseende om Laxefiskett wedh Altha och Thene elfwer, samptt flerestädes der wij vår rättigheett hafwe, och lathe Fougdterne, som öfwer Laxefiskiett satte äre, bekomme den deell som de till fiskiett behöfwe.

Till dett fempte. Så skal han lathe besättie de träsk uthi Lappemarckerne utaf the bönder som boo i Tornö Sochn, som ännu obesatte äre, der som lägenheeten finnes till att byggie och boo, Och de som dett icke göre wele, dem skall han lathe uttschrifwe till Knichter.

Till dett siette. Skall han tilseijie Fougterne uttöfwer heele Norlanden, der som Strömmen äre, att de skole lathe byggie och förfärdige Laxefischien och opsettie Laxekaar, Item opbyggie Alefiskien der som känn finnes lägenheet till, Och skole nderståtherne, som Cronones strömmen och fiskie bruker, gifwe så wäll halfparten af alle de Neijenögon som de fhå, såsom de uttgifwe af Lax och åäll.

Till dett siuende. Så skal han emillan Westherhafwett och öfre Tornö lathe ophugge någre booder och huus der lägenheeterne äre, derLapper och andre, när de af och till reese, kunne komme under taack med deres fördzler, effter den Tencke Zedell han i fiordh fick, Lathe hafwe in-seende, att med Iyrckior och annett måtte så blifwe bestältt, efiter som wij hafwe befalett.

Till dett ottonde. Så skall han och tilstädie, att wåre Siölapper skole köpe Reener, och ingalunde dem förbiude, Men de Norsche skal aldeles förbuditt warda.

Till dett nijonde. Skall all skatten, effter denn ordningh honom medgifwin ähr, således opbäres, att ingen förwandling der opå skee må.

27.

Fulmachtt för Erich Johanssonn och Reinhultt Johanssonn, att hafwa befallningen uttöfwer Westhersjöfiordeerne. Aff Wässby gårdh den 10 Septembris åhr 1607.

(Efter Riksregistraturen.)

Wij KARL etc. Göre witterligitt, att wij hafwe tilsatt och förordnett, effter som wij och har med och uthj dette vårtt öpne brefz kraftt tilsättie och förordne desse wåre trogne tienere Erich och Reinhultt Johanssonn, att the befallningen uttöfwer Westhersjölinnerne med desse effter:ne fiorder, såsom ähre: Orrebyfiorden, Koo-fiorden, Wllöfiorden, Resebottnsfiorden, Axiöfiorden, Spillerfiorden, Biurfiorden, Longenäs med någre Finner i åhen, Komokofiorden, Leroftzfiorden, Hwalsundzfiorden, Norre och Södre Pårsångersfiorden, Laxiöfiorden, Tenothekifiorden, Warangersfiorden, Wassiö fiskeläger, hafwe skole. Och skole de effter theres giorde Eedz lydelse ware förplichtede, samme theres ombetrodde kall

och embethe troligen och fliteligen förestå, vårt gagn och bestha altidh sökia och fordra, skade och förderf afwärijie och i ttdh tillkenne gifwe, Deslikes holle våre undersåthere Siöfinnerna uthj för:te fiorder, försth wedh gudz klare och reene ordh och den Prophetische och Apostolische schriftt, dernesth skoJe the hafwe inseende, att oss och Swerigis Crono icke skeer af Rysserne eller the Dansche någett intrångh uthj samme deres befallningh, uttöfwer de grenlzer som emillom Sverige och Rydzland lagde äre, eller och gammall rättigheett, som Swerigis Crono af ålder der hafwer haitt, och opbareskatten af Siöfinnerne^ effter den ordning som der opå giord är, nembligen af hwar Siöfinne, som tiltörende hafwer skattet till Sverige och Dannemarch, allene tuå wåger Räckor eller Bernefisk. Men ifrå Orrebyfiordh alltt in till Wassöen, der dea andre befälningen tager wedh, skole the tage af hwar Siöfinne, som tilförende hafwer skattatt till Sverige, Danmarch och Rydzlandh och uttgjordtt tre daler i skatt, fyre wåger Rockor eller Bärnefisk, dett ähr otto lispund. De skole och ingalunde tilstädie the Dansche, att opbäre Rysseskatten wed Siösijden, i theres befallningh, af den tridie deell som uthj fridzfördragett med Ryssen blef Swerigis Crono tillagd, uthan de skole den opbare,

samptt med denn tredingh som Swerigis Crono af ålder uthj medh Siösijden hafwer haftt, effter den ordningh som tilförende formältt ähr. Och aldenstund uthj. Titisfiordenn ähr förordnett Kyrckior, Marcknatzplatzer och tider, nemligen, försth om Tomassmassotidh, ooh sedan om Wårfrwdagh i fasthan, ther Siofinnerne skole komme tilsammans och köpslage, och då deres rättlgheet uttgöre. Och skole the åhrligen uthj rattan tidh göre oss uthj wår Räckninge Cammer en klar och oförfalskatt räkenskap, och hwad som the till opbördh hafwe, thett lathe i tidh komme utt och hijtt till Cronones wahrhuss lefrerett. Ther the och finne lägeuheett, att Cronon kan med flere hemman, fiskerij och andre nyttigheeter förbettrett blifwe, då skole de sådantt inthett Törsumme, uthan deruttinnan såsom och i alltt annat sökie wårtt och Cronones besthe. Her effter skole wåre Fougder uthj för:de Horder, såsom och wåre 'Siöfinner och Birckarler dersammestädes sikh hörsamligen rätte. Så framptt oss skall skee till behagh. Ut supra.

Efftenne Fougder uthj Westhersjöfiorderne Reinhultt Johansonn och Erich Johansonn skole hafwe till underholdh och åhrskosth, hwar sielf fierde, aff effter: ne Fougderij.

Aff Fougden uthj Westherbottn:

Penningar 50 Daler.

Aff åhrlige Renthan:

Humbla 4 Lpd.

Smör 12 Lpd.

Reener 10 st.

Aff Tijenden i Norlanden:

Miöll 12 tunnor

Maltt 15 tunnor

Af Fougden i Hudingzwaldh:

Saltt 12 Lpd.

Men af theres eigen opbördh skole the tage

Saltt och Torfisk 12 Lpd.

Af hwar Siölap, som the af deres godwillie
skole gifwe dem

Fisk 1/2 wågh.

Förte Partzeler skole Fougterne hwar i
sin befalningh dem uthan oppeholdnng lefwe-
rere. Actum Wässby gård denn 10 Septembris
år 1607.

28.

Fulmacht för Erich Jahansson, att sättie grentze skildnadenn. Aff Wässby gårdh den 11 Septembris åhr 1607.

(Efter Riksregistraturen.)

Wij KARL etc. Göre witterligitt, att wij hafwe uthj fulmacht och befalningh gifwitt denne vår tro tienere och Befalningzman uttöfwer Westhersjölapperne, Edle och Manhafftigh Erich Jahansson, att han skall draga till Basiokj och Nougdoma, och kennes dem under Swerigis Crono, så framptt the liggie på denne sijdan om Elfwen som wetter till Waranger, och skall han settie grentzeskildnaden alltt ifrå Westherhafwett och op till Amunnen i Enareträsk, ther som vår Stotthollere på Ulaborgh och uttöfwer Österbotten Isach Behm thett lychede, Och skall han icke tilstadie Rydzen, att tage skatt lengre än thill then åå som löper uthj Enareträsk. Der för:te Lapper wette sigh effterråde. Ut supra.

Tencke Zedell, hwad wij Karl den Nijonde, hafwer befalett wår tro tienere och Fougdte uttöfwer Uma, Pijtha och Ångermanne Lappermarcker, Peder Erichssonn, att utträtte och beställe. Actum Wässby gård denn 11 Septembris 1607.

(Efter Riksregistraturen.)

Först. Skal han wed Kyrckian, som opbyggd ähr, förordne och settie Marcknatzplatzer och tijder, ther Lapperne skole komme tilsamman och köpslage och theres rättigheeter uttgöre. Till samme platzer och tijder skole och Birkarlerne med theres köpenskap komme, och ther handle, dock icke för au Fougden försth hafwer haft fiorthon dagars tidh att opbäre wår skatt och opköpe the Skinwahrur som wij behöfwe.

Till thett andre. Skall wår Fougdte hafwa inseende der med, att ingen skall effterlathitt blifwe, att fhare kringh om Lappemarcherne och köpslage som the her till giordtt hafwe, uthan till förte Marcknatzplatzer.

Till thett tridie. Skole Birckarlerne, som samme Marcknatzplatzer besökie, gifwe oss hwartt tijonde Skinn, och hwartt tijonde Lispund Torfisk som the opköpe, Elliesth skole the som Reener hafwe, så wäll som Lapperne, åhrligen gifue till

skatt desföruthan hwar tijonde Reen, och den skall wår Fougde strax opbäre.

Till thett fierde. Skole Birkarlerne ware förplichtede, hwarie tuå att opsättie och ophugge een bodh och stuffw wed hwar Marcknatzplatzen som the besökie.

Till thett fempte. Så skall wår Fougde uthj Uma, Pitha och Angermanne Lapmarcher gifwe achtt opå, huru monge Reener ther slåes, och skole the gifwe oss hwar tijonde hudh som the slå af Reenérne, hwilken Fougden till wårt behoff strax opbäre skall.

Samma meningh för the andre Fougdterne.

30.

Försäkringz bref för dem som wele nedersättie sikh wedh Altha elff utlij Lappelandh. Aff Sätthagård denn 10 Novembris 1607.

(Efter Riksregistraturen.)

Wij KARL etc. Göre witterligitt, att wij hafwe gifwitt oss elschelig Edle och Welbördig wår tro mann och Stotthollere uttöfwer Lappekarlerne, Baltzer Bäck, i befallning, att han skall besättia Altha Elff medh folck, och gifwe dem tilståndh, att der byggie och boo, och tilseijie them

Sex åhrs frijheett, Och skole för:te undersåthere, som der sigh nedersättle wele, ware förtenchte att then skatt som dem warder opalagdt, och the drägeligesth kunne uttgöre, der utai skole the uttgöre oss och Swerigis Crono twedelerne, och tredingen skole the skatte till Norgis Crono, effter som af ålder waritt hafwer. Hwarföre lofwe och tilsejje wij allom them, som sigh der nedersättle wele, sex åhrs frijheett, och när the sex år förlupne åhre, skole the sådan skäligen skattläggies, och oss deres skatt och skuldh uttgifwe, som tilförende är gifwitt tilkenne. Dette hafvve wij allom them, som sigh der nedersättle wele, medh dette vårt öpne bref welett witterligitt ware, och tilkenne gifwitt, på dett att hwar och en hafwer sigh effter dette bref att rätte. Ut supra.

31.

Fulmacht för Renalt Johansson att wara Lappe-Fougde öfwer Titis Fiorden in till Waranger. Af Wadstena den 19 Martij 1609.

(Efter Riksregistraturen.)

Wij CARL etc. Göre witterligitt, att effter Lula Lappemarck icke kan mistes ifrå den Be-

falningh som wår tienere och Lappe Fougde Renoldt Johansson her till widh Siösidan hafwer haft ifrå Titis Fiorden in till Ulfznäs, och en Fougde kan begge befalningerne förestå, derföre så hafwe wij tilsatt och förordnet, effter som wij och her medh tilsettie och förordne för:de wår tienere Renalt Johansson till Fougde och befalningzman både uthöfwer Lula Lappemark, såsom och then delen widh Siösidan, ifrå Titis fiorden in till Waranger, och skall han ware förplichtedt wår och Swerigis Crones rättigheet att förswara, och i ingen måtto förminska latha, såsom och opbära Skatten både af Siöfinnerne och Lapperne, effter den Ordningh som wij. hafwe göra lathit, och ingelunde opbära Penningar för fisk, som nu skedt ähr. Han skall och ware förplichtadt att holla Undersäterne widh Lagh och rätt, och i allo motto så förestå sitt tilbetrodde kall och ämbete, som han för Gudh, oss och hwar ärlig man tryuseligen kan til swars wara. Befale, förden-skuldh wåre Undersäter i för:de befalningh kienne och anamme för:de Renardt Johansson för deres rätte Fougde och ingen annen, bewisendes honom på wåre wegner hörsamheet och lydno, och lefrere honom i rättan tiidh hwadh de oss skyldige och plichtige äre. Datum ut supra.

Instruction och Underwisningh, huar effter then Stormechtige Högborne Furste och Herre, Her Carl then Nijonde, Sweriges, Göthes etc. etc. will at H. K. M:tz utskickede Mester Daniel, Tideman Skrou, Stellan Mörner, Pedher Hansson och Ahrendt Jostingh medh deres medh- (ölliende skole sikh i deres palagde reese efter rätte. Actum Stokholm then 4 Julij åhr 1610.

(Efter Riksregistraturen.)

Först. Skole the begifwe sikh then nermeste wäghen the kunne in till Titisfjorden, wedh Wästerhafwet, och nar de dijt komme, så skole the sedhan begynne opbähre Skatten på Sweriges Cronos wägnar af Siöfinnerne, alt ifrån Titisfjorden och in till Malanger, lijke så mycket som K. M:tz i Danmarkz Befalningzmän der opboret hafwe, bådhe i peninger, fisk eller huad wahrur dett sedhen helst ware kan, Och sedhen tilseije LapFougden ther nu är, at han och har effter det åhrligen giöre skall, eller och huar denne Fougden icke dogde, skole dhe sättie der en annen.

Till thet andre. Huar dem nu sådant af de Dansche blifwer förwägredt, och de på deres sij-dhe icke wore starkere, än som K. M:tz utskic-

kede, då skole the seije at de ändeligen wele hafwe Skatten der af, Ty det är K. M:tz eigen grund och land, och H. K. M:t hafwer der uthi lijke rättigheet i alle deeler medh Konungen i Danmark: Derföre så will och H. K. M:t ware lijke rådende och hafwa äfwen så mycken Skatt der sammastädes som Konungen i Danmark, Och sedhen skole the och ther effter opbähre Skatten. Män är det och så, at the Dansche äre starkere ähu som K. M:tz utskickede, och the medh wäld wele sådant försuahre, då skole K. M:tz utskickede seije dem, at the wele draghe hem och sådant kungiöre deres allernådigeste Konungh och Herre, i Män de wele fuller komma en gångh så starke igen, at de skole ware suahrs godhe. Är det och så at Konungens i Danmarkz Befälningzmän de tilbiude dem en deel aff Skatten, efter som de tilförende hafwe giordt, då skole de icke tagha en peningh, uthan seije at the wele hafwe halfparthen medh dem i all Skatt, så att de skole gifwe lijke så mycket till K. M:t, som till Konungen i Danmark, och der de det icke få, så skole the och inthet taghe.

Till thet tridie. Så skole de och seije dem, at the inthet hafwe handiet rätt ther uthinnan, at the hafwe wedh Althen brändt op K. M:tz huus, som doch på K. M:tz eigen botn och

grund satt war, och icke allenest brändt det ene huset op, uthan taghet det andre huset som och derbygdt war och flott på en annen ort, ther som och H. K. M:tz eigen grund är, och satt det der op, och än i dagh bruke, såsom och förbiude Siöfinnerne at gifwe H. M:t den Skatt och rättighet, som H. K. M:t hafwe bör. Item för iage Lapperne af deres rätte Boställe och truget dem wthur Fiorderne. Så effter at sådant är aldeles orätt och emot thet Stetinske fordraghet, så skole the och ware förtenchte till at flyttie samma huus dijt igen, som det förre stodh, och sättie det der op, såsom och lathe H. K. M:tz Fougder her effter obehindret opbäre Skatten af Siöfinnerne, eller huar det icke skeer, då skole de wette, at man tencker till det medel, der medh sådant öfwerwåld och orätt måtte styres.